

فهرههنگا

گۆتن وکریارین نه دورست

- كتيب : فەرھەنگا گۆتن و كرياتين نەدورست
- نفيسەر : تەحسين دۆسكى
- چاپا ئىككى ۲۰۰۶
- چاپخانەيا زانا دھۆك
- ژمارا سپارتنى ل پەرتۆكخانەيا گشتى ل ھەوليرى : ۳۵۶
- ل سالا ۲۰۰۶ .
- ژ وەشانين پەرتۆكخانا جزيىرى ل دھۆكى .

فہرہہ نگا گۆتن و کریارین نہ دورست

تہ حسین ئیبراہیم دۆسکی

ده سپیک

حه مد بو وی خودایی بن یی ئیسلام هلبژارتی دا بو مه بیته
 ریپازا ژینی ، و بهری مه دایی ، و صولات و سلاط ل پیغه مبهری وی
 بن یی ب تمامترین رهنگ ئهف دینه گه هاندی یه مه ، و
 ب جوانترین ری حهقی نیشا مه دای ، و ل هه می صه حابی یین
 وی ژی یین کو هه می شیانیڼ خو د ریکا به لاکرنا ئیسلامی
 تهرخان کرین ، خودی پیش مه فه خیرا وان مه زن بکهت ، و مه
 ووان ل بهر سییه را خو کوم بکهت ، و ب به حه شتا خو شاد
 بکهت .

خویشک و برایڼ خوانده فان : هندی ئیسلامه دینه کی شامله ،
 هه می لایڼ ژینی فه دگرت ، و نه فه ل بهر مه تشته کی غه ریب نابت
 نه گهر ئه م ل بیرا خو بینن کو ئیسلام ئه و مه نه هج ورپبازه یا
 خودی بو به نی یین خو هنارتی دا ئه و ژینا خو هه می یی ل سهر
 ب ریقه بدن ، و نه و دینی ئیکانه یه یی ژ وی پیشه تر خودی چو
 دینان ژ که سی قه بویل ناکهت ، و ه کی د قورئانا پیروژ دا هاتی :
 ﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ

الْخَاسِرِينَ - وه‌چی یی دینه کی ژبلی ئیسلامی داخواز بکه‌ت ، نه‌و دین ژ وی نائیته قه‌بویلکرن ، ونه‌و ل ئاخره‌تی ژ زیانکارانه ئه‌وین پشک وبارین خو ژ ده‌ست داین ﴿ (آل عمران : ۸۵) .

وشریعه‌تی ئیسلامی ل سهر (ته‌کلیفکرن) مروّقی موسلمان راوه‌ستایه ، چونکی مروّقه ئاماده‌بوونا خو بو ه‌لگرتنا (ته‌کلیفی) راگه‌هاندی ، وه‌کی خودایی مه‌زن گۆتی : ﴿ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا - هندی ئه‌مین مه‌ ئیمانه‌ت بو عه‌سمانان وعه‌ردی وچیاان پیشکیش کر ، به‌لی ئه‌و ل به‌ر نه‌هاتن کو وی ه‌لگرن ، ونه‌و ترسان ب دورستی ژ دهر حه‌قی دهر نه‌که‌فن ، ومروّقی ئه‌و ه‌لگرت و د سهر لاوازی یا خو را پیگیری پی کر ، هندی ئه‌وه ئه‌و بو خو گه‌له‌کی زۆردار ونه‌زان بوو ﴿ (الأحزاب : ۷۲) ونه‌و ئیمانه‌تی ئه‌ف ئایه‌ته ئیشاره‌تی دده‌تی ئه‌وه یی کو خودی ئیخستی یه‌ د ستویی مروّقین (موکه‌لله‌ف) دا ژ ئه‌مر ونه‌هی یان ، مه‌عنا : ته‌کلیف - یان بارلیکرن - ده‌ریکان دخوازت : کو فه‌رمانا ب باشی یی ل مروّقی بارلیکری و (موکه‌لله‌ف) بیته‌ کرن ، ونه‌و ژ تشتی خراب بیته‌ پاشقه‌برن ، ونه‌گه‌ر پیگیری یا ب فه‌رمانا ب باشی یی شریعه‌تی ب شیانا مروّقی قه‌ گریدا بت پیگیری یا ب باشقه‌لیدانا

ژ خرابی یی کاره کی بقیّت نه قیّته ، (نه بوو هورهیره) دیبوت : من
 گوئل پیغمبه ری بوو - سلاف لی بن - گوت : ﴿ .. فیذا
 نهیتکم عن شیء فاجتنبوه ، وإذا أمرتکم بشیء فأتوا منه ما
 استطعتم - فیجا نه گهر من تو ژ تشته کی دانه پاش هوین خو
 ژئ بدنه پاش ، ونه گهر من فهران ب تشته کی ل هه وه کر هوین
 هندی ژئ بکهن هندی هوین بشین ﴿ ^(۱) ، و ب خو پاشقه لی دانا
 ژ گوتن و کریارین خراب ته قواداری یا مروقی ناشکه را دبت ، لهو
 هنده ک زانایین پیشی یان دگوت : « کریارین باش مروقی باش ویی
 خراب دکهت ، بهلی کریارین خراب ب تنی مروقی راستگو
 خو چی ددنه پاش » .

ومروقی نه گهر بهری خو بدته کیتا با خودی وسوننه تا
 پیغمبه ری وی - سلاف لی بن - دی بینت پویته یه کی
 مهزن ب (نه هی یان) هاتی یه کرن ، وگه له ک جاران خودایی
 مهزن و پیغمبه ری وی - سلاف لی بن - مروقی موسلمان ژ
 گوتنه کی یان کریاره کا نه دورست یین داینه پاش ، بهلی د گهل
 هندی ژئ نه م دبین گه له ک ژ فان گوتن و کریاران د ناف مه دا
 دبه لاف ، ونه موسلمان - ژ خه مساری یان ژ نه زانین - خو ژئ
 نادینه پاش ، و پیخه مهت دیار کرنا فان گوتن و کریارین خه لهت بو

(۱) بوخاری و موسلم فی حه دیسی قه دگو هیژن .

موسلمانان دا نه زانين بؤ كهس ژ وان نه بته هيجهت مه ثيا ئهم قى
نقيسينى ل بهر دهست بدانين ، و ل پيشى يى مه دقيت بير
خوانده قانى هيژا ل چهنده خاله كين گرنك بينينه قه :

۱ - هزرا ناماده كرنا قى بابه تى گرنك ب رپكا دو كتيين
گرنك وهيژا ل نك مه پهيدا بوو ، ئهو ژى نه قه نه : (معجم
المناهي اللفظية) يا سهيدا (بكر بن عبد الله أبو زيد)
و (موسوعة المناهي الشرعية) يا سهيدا (سليم بن عيد الهاللي) ،
و ژ لايه كى دى قه ئهف ههر دو كتييه بؤ مه بووينه ژيديرى
سهره كى بؤ ناماده كرنا قى نقيسينى .

۲ - د هليژارتنا فان گوټن و كريارين نه دورست دا مه گرنكى
دايه وان گوټن و كرياران يين كو د جفاكا مه دا دبه لاف ، وئهم
دينين خهلكى مه خو ژى ناده نه پاش ، بؤ هندی دا ئهو لى
ئاگه هدار بن وخو بده نه پاش .

۳ - ده مى ئهم گوټنه كى يان كرياره كا نه دورست دهست
نيشان دكهين ، وبؤ پشت راست كرنا خوانده قانى ئهم ده ليلى
شهرعى ژى ل سهر قى نه دورستى يى دئينين .

۴ - دبت هندهك جارن ئهم عللهت وئه گه را نه دورستى يا
گوټنى يان كريارى ده سنيشان بكهين ، ئه گه ر ئهف چهنده
ژ ده ليلى بيته زانين يان ژى زانايين (موعته بهر) ئيشارهت بؤ

دابت ، هەر چه نده د ئه حکامین شهرعی دا شهرت نینه مروڤ
 علله تا نه دورستی بی بزانت ، به لی تشتی دقیت مروڤ مسوگر
 بزانت نه وه چو تشت خودی ل سهر مه حهرام نه کرینه نه گهر
 مفایی مه تیدا نه بت .

وهه ژیه بیژین کو هندهك ژ ڤان گو تن و کریاران هه نه
 شریعتی ژ بهر وان خو ب خو ئه م یین ژی داینه پاش ، و هندهك
 هه نه ژ بهر وان مه عنایین نه دورست یین کو د پشت را ههین
 وژی دئینه وهر گرتن ئه م یین ژی هاتینه پاشقه لیدان ، و هندهك
 ژ وان مروڤ بی کافر دبت ، و هندهك کان مروڤ پی گونه هکار
 دبت ، لهو دقیت مروڤی موسلمان خو لی هشیار بکهت ..
 هیقی یا مه ژ خودایی مه زن نه وه بهری مه بده ته حهقی بی ، و مه
 ل راستی بی ئاگه هدار بکهت .

ته حسین ئیبراهیم دۆسکی

دهۆك ۱۶ / ۱۱ / ۱۴۲۴

۲۰۰۴ / ۱ / ۹

نه و گوتنین په یوه ندى ب ته وحیدى و باوهرى يا مروقى نه هه

قورئانئ و سوننه تئ پوښته یه کئ زیډه گړنگ ب فان رهنگه
په یقان کریه ، و قهت و قهت سستی د دهر حهقا وان دا نه کریه
له و د قیّت مروقى موسلمان گهله ک یئ لی هشیار بت ،
چونکى نه و کارى د باوهرى و ته وحیدا وى دا دکن ، ونه دویره
به رى وى بده نه کوفرا ب خودى ، یان شرکى ، یان وى بیدعه یا
خودانى ژ ئیسلامى دهر د ئیخت ، و ل قیرى نه م دى ئیشاره تئ
دهینه گړنگترین وان په یقین نه دورست یین کو نه م دبیین نه قرو
ل سهر نه زمانئ گهله ک که سان د گهر یین :

۱ - یا خودئ بقیّت و نه بقیّت :

عبدللاهی کورئ عه بیاسی - خودئ ژئ رازى بت - دبیزت :
زه لامه ک هاته نک پیغمبه رى - سلاش لی بن - ودان وستاندن
ل سهر سوحبه ته کئ د گهل کر ، و گوت : یا خودئ بقیّت و نه

بَقِيتَ ، ئينا پيغه‌مبه‌رى - سَلاَفَ لى بن - گۆتسى : ﴿ اَجْعَلْتَنِى اللّٰهُ
عَدْلًا ؟ بَلْ مَا شَاءَ اللّٰهُ وَحْدَهُ - ئه‌رى ته ئه‌ز ئينامه رپزا خودى ؟
به‌لكى يا خودى بَقِيتَ ب تنى ﴾ ^(۱) .

و د حه‌ديسه كا دى دا يا (طوفه‌يل) قه‌دگوهرت هاتى يه كو
پيغه‌مبه‌رى - سَلاَفَ لى بن - جاره‌كى پششى نَقِيرِى خوتبه‌ك بۆ
وان خواند وتيدا گۆت ﴿ .. لَا تَقُولُوا : مَا شَاءَ اللّٰهُ وَمَا شَاءَ مُحَمَّد
- هوين نه‌بيژن : يا خودى بَقِيتَ ويا موحه‌ممه‌دى بَقِيتَ ﴾ ^(۲) .

ژ قان هه‌ر دو حه‌ديسان دئيته زانين كو حه‌رامه كه‌سه‌ك بيژته
پيغه‌مبه‌رى - سَلاَفَ لى بن - : يا خودى دَقِيتَ وته دَقِيتَ ،
وئه‌گه‌ر حه‌رام بت ئه‌ف په‌يقه بۆ پيغه‌مبه‌رى بيته گۆتن يا حه‌رامى يا
گۆتنا وى بۆ كه‌سه‌كى د بن وى دا ئي‌كجار دى يا حه‌رام بت ،
وناشكه‌رايه كو ئه‌گه‌ر د پشت حه‌رامبوونا قى په‌يقى را ئه‌فه‌يه :
ئه‌ف په‌يقه تمامى يا ته‌وحيدى كي‌م دكه‌ت ، وكي‌ماسى دئىخته
باوه‌رى بى ، چونكى ئه‌و كه‌سه‌كى مه‌خلووق دئينه رپزا خوداى
خالق ، يه‌عنى : ده‌مى تو ديژى يه‌ مروّقه‌كى : يا خودى بَقِيتَ وته

(۱) بوخارى قى حه‌ديسى (الأدب المفرد) دا قه‌دگوهرت ، هه‌ر وه‌سا
ئيمام ئه‌حمه‌د ، ونه‌سائى د (عمل اليوم والليلة) دا ، وئبن ماجه .

(۲) ئه‌حمه‌د و داره‌مى وئبن ماجه قه‌دگوهرن .

بقیت ، ئہو تہ قیانا وی مروقی ئینا رپزا قیانا خودی ، وئہفہ کارہ کی حہرامہ .

وگہلہک پہیقین دی ژی ہنہ ہہر ژ بہر قی ئہ گہری حہرام مروقی موسلمان بیژت ، وہ کی : (من خودی یی ہہی وتو ، وئہزی ب ہیقی یا خودی وھیقی یا تہفہ ، و ب ناقی خودی و ب ناقی فلان کہسی ..) وہہر پہیقہ کا ب قی رہنگی بت یا کو مروقہ کی یان تشتہ کی بینتہ رپزا خودی .

ویا ژ قی حہرامتر ئہوہ مروق ہہوارپن خو بگہہیتہ کہسہ کی ژیلی خودی ، یان دوغایہ کی بو خو ژی بکہت ، یان سویندی ب تشتہ کی بخوت ژیلی خودی وناف و سالوختین وی ، ومہ گوت : ئہفہ حہرامترہ چونکی کہسی فان کاران بکہت ئہو مہخلووقہ کی ل جہی خودی ددانت .

مروقی موسلمان دقیت د دہر حہقا خودای خو دا یی ب تورہ بت ، وپہیقہ کا وہسا نہ بیژت مہعنایہ کا خہلہت ژی بیتہ زانین ، وہندی ہند پیغہمبہر - سلاف لی بن - د قی چہندی دا ل موسلمانان یی ہشیار بوو ، وی نہدھیلا ئیک ژ وان پہیقہ کا وہسا بیژت ژی بیتہ زانین کو ئہو کہسہ کی یی دئیتہ رپزا خودی ، (عہدی یی کوری حاتہمی) دیژت : زہلامہک ل نک پیغہمبہری - سلاف لی بن - رابووقہ وناخفت ، وگوت : (من

يطع الله ورسوله فقد رشد ، ومن يعصهما فقد غوى - ههچى يى
 گوهدارى يا خودى ويځه مبهري وي بکته ئه و هاته سهر ري ،
 وههچى يى گوهدارى يا وان ههر دووان نه کته ئه و د سهر دا
 چوو) ئينا پيځه مبهري - سلاف لى بن گوټ : ﴿ بس الخطيب
 أنت ، قل : ومن يعص الله ورسوله - نه چو خوتبه خوینی تو ،
 بيژه : وههچى يى گوهدارى يا خودى ويځه مبهري وي
 نه کته ﴾ ^(۱) نهغه چونکي وي ئيك پديق بو خودى ويځه مبهري
 وي ب کار ئينا ، ههر چه نده مه خسه دا وي ئه و نه بوو ئه و
 پيځه مبهري - سلاف لى بن - بينته ريژا خودى ژى !

وحه تا نهغه پديقن بورين دورست بن کو مروف بيژت ،
 دقيت مروف مه رته با مه خلوقى ژ يا خالقي کي متر لى بکته ،
 يه عني بيژت : يا خودى بقيت پاشى يا ته ، ومن خودى يى هه
 پاشى تو ، ونه زى ب هيقى يا خودى قه پاشى ب هيقى يا تهغه .

۲ - فله کا خانين ، يان زه مانى پويج و بس بهخت :

يان ههر په يقه کا مروف خه بهران بى بيژته زه مانى ، يان چه رخ
 وفله کى ، پيځه مبهري - سلاف لى بن - د بيژت : ﴿ لا تسبوا
 الدهر فإن الله عز وجل قال : أنا الدهر ، الأيام والليالي لي أجددها
 وأبليها ، وآتي بالملوك بعد الملوك - خه بهران نه بيژته زه مانى هندي

(۱) موسلم قى حه ديسى قه دگو هيژت .

خودی‌یه دیبژت : ئەزم زەمان ، شەف ورپوژ یڼ منن ئەز وان نوی
 دکەم وکەفڼ دکەم ، وەندەک مەلکان پشتی ەندەکان دئینم ﴿^(۱)﴾
 و د ریوایەتەکا دی دا هاتی‌یه پی‌غەمبەر - سلاف لی بن -
 دیبژت : ﴿ قال الله عز وجل : یشتمني ابن آدم ویقول : وادھراہ !
 وأنا الدھر وأنا الدھر - کورپی ئادەمی خەبەرەن دیبژتە من ،
 و دیبژت : وە ی بو زەمانی ! و ئەزم زەمان ئەزم زەمان ﴾ ^(۲) .
 و ئەگەر د پشەت حەرامی یا فێ گۆتڼی را ئەفەیه : مروڤی خەبەرەن
 بیژتە زەمانی ئێک ژ دووان ، یان موشرکە ، یان ژ یی خەبەرەن
 دیبژتە خودی ، چونکی زەمان وەرگەریانا وی ب دەستی
 خودی‌یه ، خودی‌یه شەف ورپوژان دگوهوڤت ، وەکی د حەدیی
 دا هاتی ، فێجا ئەو کەسی خەبەرەن بیژتە زەمانی ، یان شەف
 ورپوژان ، یان فەلەکی هەر وەکی ئەو خەبەرەن دیبژتە خودی ،
 و ئەگەر مەخسەدا وی ئەو بت ئەف نەخوڤشی یا گەهشتی‌یه وی
 زەمانی یا ئینایە سەری وی ، ئەو وی زەمان کرە شریک بو خودی
 و د هەردو حالەتان دا ئەو دکەفتە د حەرامی‌یی دا .

و ئەف چەندە ل نک ئەدیب و شاعران گەلەک یا بەلاقە ، ئێک ژ
 وان دەمی تشتەکی نەخوڤش ب سەر دا دئیت ئیکسەر هیڤشی

(۱) ئەحمەد فەدگوهیژت .

(۲) ئبن ئەبی عاصم د کتیباً (السنة) دا فەدگوهیژت .

ددهته (زهمانیّ خائین) یان (فله کا بیّ بهخت) یان (وهختیّ پویچ) .. وهتد ، وئهو ب خوّ ئهفه کاره کیّ حهرامه ، وزهمان ههر زهمانه ، وفلهك ژى ههر وهکی خوّ دزقړت ، بهلیّ خهلكیّ زهمانیّیه خائین دبن ، ومروّقن بیّ بهخت دبن ، وههر چهنده گهلهك جاران دهمیّ شاعران دقّیت بهاقینه مهزن وکاربدهستان وبترسن ئاشکه را قیّ چهندیّ بکهن ، دهاقینه زهمانی ، وچهرخ وفله کیّ ، بهلیّ ئهف چهنده نابته هیّجدهت بوّ وان کو ئهو بهاقینه زهمانی .

وههژیّیه بیژین کو دورسته بوّ مروّقی وهك فه گپړنا واقعی بیژت : ئهف زهمانه ییّ نهخوشه ، یان ئهف دهمه ییّ تهنگافه ، وهکی دقورئانیّ دال سهر ئهزمانیّ لووط پیغه مبهری - سلاف لیّ بن - هاتی : ﴿ وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ - ووی گوت : ئهفه رۆژه کا دژوار ونهخوشه ﴾ (هود : ۷۷) .

۳ - خودیّ کهزانا ددهته بیّ ددانا :

وئهف په یقه ژى گهلهك ل سهر ئهزمانیّ خهلكی هیه ، گاڤا ئیکی دیت خودیّ تشته کیّ دایه کهسه کیّ نه ب دلیّ وی بت ، یان ییّ نه ژ ههژی بت - وهکی ئهو هزر دکهت - دیّ بیژت : خودیّ کهزانا ددهته بیّ ددانا !

وئەف گۆتته نیشانا بى تۆره بى يا مروڤى يه د گهل خودى ،
 يه عنى : هەر وهكى ئەو بى دىڤىژت : شۆلپن خودى د دورست
 نپن ، و د بى حكمتن ، چونكى ئەو تشتى ددهته وى كهسى
 ژ ههژى نه بت ، وئەو ب خو وهسا نپنه ، خودى چو كاران
 ژ قهستا وبى حكمت ناكهت ، وئيك ژ باشناڤن وى (الحكيم) ه
 يه عنى : بى كاربنه جه ، و خودى كارهكى ژ قهستا وبى حكمت
 ناكهت ، وئيليسى به عنه تى ئيكه مين كهس بوو ئەف دهر گه هه بو
 سهر داجوونى قه كرى ده مى خو ل سهر ئەمرى خودى نه رازى
 كرى وبو ئاده مى نه چوويه سوجوودى ب هيجه تا هندى كو ئەو
 ژ ئاده مى چيتره ، و تشتى گه لهك كهس ژ بيرا خو دبهن ئەفهيه
 كو شهرت نپنه ههر جار ئەو ب عه قلى خو بگه هنه حكمه تا
 خودى ، قيجا دى رابن نه رازيوونا خو ل سهر حوكمى خودى
 ئاشكه را كهن ، وئەفه نيشانا نه زانينا وانه .

٤ - ب نافي خودى و ب نافي فلان كهسى يان فلان تشتى :

چ بو سويند خوارنى بت ، چ بو پيروزى بى بت ، وهكى كو
 گه لهك جار ان مه گو له لى دبت ل ده سپيكا ئاههنگه كى دى
 بپژن : ب نافي خودى و ب نافي فلان كهسى يان فلان تشتى ئەم
 دى قى ئاههنگى دهست بى كهين .

جاری مهسه لا ئیکی : هندی سوینده ئهوه مروّف گۆتنا خو
ب ئینانا ناڤی مهزنه کی و ب رهنگه کی تایبته مسوگر بکهت ،
وه کی کو بیژت : سویند ب ناڤی فلانی ئهف تشته یی هویه ،
یان : ئهز ب فلان کهسی کهمه دی هۆ کهمه هه .. وهتد .

ومروّف ده می سویندی ل سه ر ئاخفتنه کی دخو ت ، مه خسه دا
وی ئه وه ژ بهر مه زنی یا وی تشتی ئه و سویندی پی دخو ت ، یان
قه در وبه ای وی ل نک ئاخفتنه کی یان پی ئاخفتن بو دئیته کرن ،
ئه و ئاخفتنا خو بنه جه بکهت وبکهته جهی باوه ری ، وچونکی
مه زنی حه قی خودی یه چی نابت بو مروّقی موسلمان ئه و سویندی
ب ئیکی دی ژبلی خودی بخوت ، وزانایین ئیسلامی هه می
ل سه ر هندی کو مبووینه کو سویند ب تنی ب خودی یان
ب ناف و سالو خه تین وی دئیته خوارن ، هه ر وه سا ئه و ل سه ر
هندی ژی کو مبووینه کو چی نابت و حه رامه مروّف سویند
ب ئیکی دی ژبلی خودی بخوت .

وهندی سویند خوارنا نه ب خودی یه رهنگه کی شرکی یه ،
ژ بهر وی حه دیسی یا (عه بدللاهی کوری عومهری) - خودی
ژی رازی بت - ژ پیغه مبه ری - سلاف لی بن - قه دگوهیژت کو
وی گۆتی یه ^(۱) : ﴿من حلف بغير الله فقد كفر أو أشرك﴾ -

(۱) وه کی ئه حمه د و ترمذی و حاکم ژی قه دگوهیژن .

هه چي بي سويندي نه ب خودي بخوت ئهو وي کوفر يان شرک کر ، وئه گهر هات و مروقه کي سويند ب تشته کي خوار ژبلي خودي و مه خسه دا وي بي ئهو نه بت ئهو قى که سي يان قى تشتي بينته ريزا خودي د مه زني بي دا کاري وي - يان گو تنه وي - دي بته شرکا بچويکتر ، يه عني : ئهو شرکا خوداني خو گونه هکار دکهت ، نه کو ژ ئيسلامي دهر دئيخت ، ژ خو ئه گهر مه خسه دا وي ب قى سويندي ئهو بت ئهو وي تشتي سويندي بي دخوت وه کي خودي مه زن و پيروز بينت ، وه کي وان يين ب قهر و مه زاران سويند خون ، وه زر دکه خوداني فان قهبران دشين خوشي و نه خوشي بي بگه هينه وان ، ئه قه کافر دبن و ژ ئيسلامي دهر دکه فن ، چونکي ئهو سالو خه ته کي تايهت بو خودي دده نه چيکري يه کي ژ چيکري يين وي .

مه سه لا دي : ده سپيکرنا کاره کي - يان ئاهه نگه کي - ب نافي که سه کي يان تشته کي ژبلي خودي ، چ نافي مه زنه کي بت يان يي ملله تي بت يان يي شه هيدان بت .. وه تد ، ئه قه ژ وان عه ده تي خه له ته يين کو د ناف مه دا دبه لاف ، و کاره که شريعه تي ئيسلامي دورست نابينت ، چونکي کيماسي بي ديخته باوه ري يا خوداني خو ، و ژ بهر گرنگي يا قى مه سه لي و پاراستنا ته و حيدى شريعه تي ئيسلامي ديژته مه : ئه گهر نافه ک ژبلي يي

خودی - یان د گهل یی خودی - ل سهر څه کوشتنا حه یوانه کی هاته
ئینان خوارنا گوشتی وی حه یوانی حه رام دبت .

۵ - یاره بی تو ب حه قی فلان که سی که سی :

وئښه ژی گوټنه که گه له ک جاران د دو عایان دا ژ لایی گه له ک
که سان څه دئینه گوټن ، گاڅا ئیک ژ وان دو عایه کی بو خو دکه ت
دی بیژت : یا ره بی تو ب حه قی فلان که سی که یه تو فلان تشتی
بو من بکه ی ، قیجا ئه و (فلان که سی) کی بت کی نه بت ، ئه ف
گوټنه یا دورست نینه ودقیټ مروقی موسلمان خو ژی بده ته
پاش ، ونه دورستی یا وی ژی ژ بهر دو ئه گه رانه :

یا ئیکی : که سی چو حه ق ل سهر خودی نین ، حه تا مروف
ب وی حه قی خودی بده ته سویندی ، به لکی ههر خودی یه
قهنجی یی ب وی چهندی - یه عنی ب دانا حه قی - ل چیکری یان
دکه ت ، وه کی وی د ئایه ته کا پیروژ دا گوټی : ﴿وَكَانَ حَقًّا
عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ - وسهر که فتنا خودان باوهران تشته کی حه ق
بوو ل سهر مه ﴿ (الروم : ۴۷) ، وئه گهر که سه ک هه ژی
تشته کی یان حه قه کی بیت ئه و قهنجی یه که خودی - ژ که ره ما
خو - د گهل وی دکه ت وده ته وی .

یا دووی : هندي ئه ف حه قه یه یی خودی ژ قهنجی یا خو دده ته
به نی یه کی ژ به نی یی خو ئه و حه قه کی تایبه ته ب وی که سی څه ،

کهسی دی چو په یوه ندى پیڅه نینه ، فیجا ئه گهر کهسه کی نه ژ ههژى وی حهقی بیت و ته وه سسولى ب وی حهقی بکته ، نهو دی ته وه سسولى ب کارى بیانى ژ خو کته یی وی چو په یوه ندى پیڅه نه هه ی ، و نه فقه چو مفایى ناگهینته وی . (۱)

۶ - یا ره بى تو ب فلان کهسى یان بو خاترا فلان کهسى

کویه :

و نه فقه نه وه یا ب عه ره بى دبیزنى : (التوسل) ، و ته وه سسول (یان خو نیژیکرن) نه وه مرو ف ب تشته کی خو نیژیکى تشته کی دی بکته وخو بگه هینتى ، و وه سیله ت نیژیکى یه ، یان نهو تشته یی مرو فى نیژیکى تشته کی دی دکته ، خودایى مهزن د نایه ته کی دا دبیزت : ﴿ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ - وهوین وی تشتى بخوازن یی هه وه نیژیکى وی بکته ﴾ (المائدة : ۳۵) یه عنى : هوین ب گوهدارى یا فرمانا خودى و ب وی تشتى نهو پى رازى بیت خو نیژیکى وی بکهن ، و (ته وه سسول) ب خو دو پشکه : ته وه سسولا دورست ، و ته وه سسولا

(۱) و نهو حه دیسا تیدا هاتى : ((أسألك بحق السائلين - نهز ب حهقی پسیار کهران پسیارى ژ ته دکهم)) حه دیسه کا بى بنه جهه چونكى (عطية العوفي) د س نه دا وی دایه ، و هه مى زانال سهر لاوازی یا وی کو مبروینه وه کی هندهك زانایین حه دیسى دبیزن .

نهدورست ، وئهم ل فیرى ب کورتى دى به حسی ته وه سسولا
نهدورست کهین .

ته وه سسولا نهدورست ئه وه مروټ ب تشته کى چو ده لیلین
شهرعى ل سهر نه بن خو نیژیکی خودى بکهت ، ژ وان تشتان :

۱ - خواستنا دوعایى ژ مریان :

وه کى وان یین دچنه سهر قهر ومه زاران ودوعایان بو خو
ژ خودانین وان دکهن ، چ ئیکسهر ژ وان ب خو بکهن و بیژنى :
فلان تشتى بو مه بکه ، یان ژى وان بکه نه (واسطه) د ناقههرا
خو وخودى دا ، و بیژنى : دوعایان بو مه ژ خودى بکهن دا ئه وه
فلان تشتى بو مه بکهت ، ئه قه کاره کى هه رامه ، وچى نابت
مروټى موسلمان بکهت ، چونکى مروټى مری - ئه گهر خو
مروټه کى چاک وباش ژى بت - وه کى یی ساخ نه شیت دوعایان بو
مروټى بکهت .

ول سهر ده مى خيلافه تا عومه رى کورى خه ططابى - خودى
ژى رازى بت - ده مى بوویه هشکاتى وباران نه هاتین ، وى داخواز
ژ عه بباسى مامى پیغه مبه رى - سلاڤ لى بن - کر دا ئه وه بیټ
ودوعایان ژ خودى بکهت کو بارانى بده ته ، وگوټ : « یا ره ببی
مه ته وه سسول ب پیغه مبه رى ته دکر ته باران ددانه مه ، وئهم یی
ته وه سسول ب مامى پیغه مبه رى ته دکهین فیجا تو بارانى بده

مه)) وئۀ گهر ته وه سسولا ب مری یان یا دورست با هه وجه نه دکر عومهر پیغهمبه ری - سلاف لی بن - بهیلت و بچت بیژته مامی وی وهره دوعایان بو مه بکه .

۲ - ته وه سسولا ب خاترا پیغهمبه ری - سلاف لی بن - یان ئیکی دی ژبلی وی :

ئهفه ژ ی چی نابت ، وئهو هه دیسا تیدا هاتی : ((إذا سألت الله فاسأله بجاهي ، فإن جاهي عظیم - ئه گهر هه وه داخواز ژ خودی کر هوین ب خاترا من داخوازی ژ وی بکهن ، چونکی خاترا من یا مه زنه)) ئهف هه دیسه دره وه ، و د چو کتیبین موسلمانان یین باوهری دا نه هاتی یه ، و کهسی ژ زانایین هه دیسی ئهو نهفه گیرایه . ونه وه بت بیته هزر کرن کو ئهم دبیزین : پیغهمبه ری - سلاف لی بن - چو خاتر یان (جاه) ل نک خودی نین ، نه خیر .. پیغهمبه ر - سلاف لی بن - خودانی شفاعه تا مه زنه ، وئهو باشتیرینی مروّفانه ، به لی ئهف کاره - کو ته وه سسولا ب جاهی وی یه - چو ده لیلین شهرعی یین دورست ل سهر نین ، و کاره کی وه سا هندی بی بی ده لیل بت چی نابت مروّف بکهت ، چونکی بی ده ليله کی دورست چو عیادهت دورست نابن .

۳ - تەۋەسسولا ب چىكرىيان (مەخلوقان) :

وہ کی مرقفہك بىژت : يا رەببى تو ب فلان كەسى كەيە تو
 فلان تشتى بۆ من بكەي ، ئەفە چى نابت ، چونكى ئەگەر
 مەخسەدا وى ب قى گۆتەنا وى سويندەت ، ئەو ھنگى ئەو يى
 خودى ب كەسەكى دى ددەتە سويندى ، ئەفە چى نابت ،
 چونكى ئەگەر چى نەبت مرقف مرقفەكى ب چىكرىيەكى بدەتە
 سويندى ، ژ بەر كو ئەو شرکە - وەكى بۆرى د گەل مە - ، پا
 چاۋا دى چى بت ئەو خودى ب چىكرىيەكى بدەتە سويندى ؟
 وئەگەر مەخسەدا وى ب قى گۆتنى ئەگەر بت ، يەئنى :
 مەخسەدا وى ئەو بت ئەو بىژت : يا رەببى ژ بەر فلان تو فلان
 تشتى بۆ من بكە ، ئەفە كارەكى دورست نينە چونكى خودى
 داخۋاز كرنا ب چىكرى نەكرىيە ئەگەر بۆ بەرسقۇدانى ، ووى ئەو
 بۆ بەنىيىن خۆ دورست نەكرىيە .

۷ - ئەزىيىسى بى خودى بىم :

ئەفە ژى ژ وان پەيقانە يىن كو گەلەك كەس ژ نەزانين يان
 ژ بى ئەدەبى ب كار دئىن ، ئىك ژ وان دى بىژتە ھەقالى خۆ :
 ئەزى بى خودى بىم ، ئەگەر فلان تشت يى ھۆسا بت .
 وچى نابت بۆ مرقفى موسلمان قى گۆتنى بىژت ، چونكى ئەو
 ب قى گۆتنى ھوكمى ب كوفرى ل سەر خۆ ددەت ، ئەگەر ھات

وئەو تشت ییّ وەسا بت ، وئەگەر ییّ وەسا نه بت ژى گوتنا وی دبتە ئەزمان درێژى وبیّ ئەدەبى د دەر حەقا خودی دا ، وئەف هەر دو تشتە نه ژ هەژى موسلمانینە .

۸ - ئەس کافر :

هـنـدەك كەس هەنە دەمی عیجز دبن ، یان کەربین وان ژ کەسەکی قەدبن دیژنی : کافر ی کافر ، ئەقە وەك خەبەرەکی ئەو دیژن ، وسستی د گوتنا فیّ پەیقی دا هەند یا بەلاش بووی گەلەك جار ان دیّ تە گوە لیّ بت مروّقەك دەمی ل عەیلەکی خۆ دحەیتینت دیژتی : هەى کافر ی کافر .

وئەو ب خۆ حەرامە ل سەر موسلمانى ئەو فیّ پەیقی د دەر حەقا موسلمانەکی دی دا ب کار بینت ، ژ بەر ویّ حەدیسى یا (ئەبوو هورەیرە و عەبدوللاهی کور ی عومەری) ژ پیغەمبەری - سلاش لیّ بن - قەدگوھیزن کو وی گوتی یە : ﴿ اَیْمَا رَجُلٌ قَالَ لِأَخِيهِ : يَا كَافِرٌ ، فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا - هەچی زەلامەکی بیژتە برایی خۆ : کافر ، ئەو دی ژ ئیک ژ وان گرت ﴾ ^(۱) ، یەعنی : ئەگەر ئەو ییّ ئەو فیّ ئاخفتنی دیژتی ییّ کافر نه بت ، ئەو دی کافر بت ، چونکی وی ژ قەستا موسلمانەك کافر کر .

(۱) بوخاری و موسلم و ترمذی قەدگوھیزن .

۹ - من چو دین نه بن :

یان ئەزى بهریمه ژ ئیسلامى ، وئەفه ژى ژ وان گۆتسانه یین خودانى خو کافر دکهن ، دى بینى هندەك كەس هەنە گاڤا بهرەك وگوتلەك قىك كەفتن دىيژن : من چو دین نه بن ئەگەر فلان تشت یى وهسا بت ، یان ئەزل سەر فلان دینی بم - ژ دینی کافران - ئەگەر فلان تشت یى هوسا بت ، یان هەر پەيشه کا ئەو خو پى ژ ئیسلامى بهرى كەت . پیغه مبهەر - سلاف لى بن - د گۆتنه کا خو دا دىيژت ^(۱) : ﴿من قال إنه بريء من الإسلام ، فإن كان كاذباً فهو كما قال ، وإن كان صادقاً لم يعد إلى الإسلام سالماً - ههچى یى بیژت ئەوى ژ ئیسلامى بهرى یه ، ئەگەر ئەو یى درهوين بت ، ئەو وهسایه وهكى وى گۆتى ، وئەگەر ئەو یى راستگۆ بت ئەو سەرساخ ل ئیسلامى نازقېته فه ﴿یهعنى : ئەگەر ئەو بیژت : ئەز ژ ئیسلامى یى بهرى بم ئەگەر فلان تشت یى هوسا بت ، قیجا ئەگەر د گۆتنا خو دا یى درهوين بت ئەو ژ ئیسلامى یى بهرى یه ، وئەگەر ئەو د گۆتنا خو دا یى راستگۆ بت ئەو ب سلامتى ل ئیسلامى نازقېت ، یهعنى : سستی دى كەفته دینی وى .

(۱) وكى نهسائی وئەحمەد و حاکم ژى قەدگوهیژن .

۱۰ - فلان که سې کافر یان فلان دهسته کا کافر

نه کافرن :

یه عنی : مروّف د کوفرا کافران دا بکهفته شکې ، یان هزر کهت نهو ژی د خودان باوهرن ، یان به حه شتینه ، وئۀف گوّتن وهزره ل نک گه له ک کهسان ژ مه یا به لاقه نه گهر سوجهت ل دوړ خودانین وان دینان بت یین کو دیژنی : دینین عه سماني ، وه کی جوهی وفه لان ، دهمی ئیک ژ وان گوّه لی دبت مروّف دیژت : نهفه کافرن ، نهو عه جیگرته دمینت و دیژت : مانی وان ژی باوهری ب خودی ههیه ، نهف گوّتنه خودانی خو کافر دکهت ، چونکی دبت نه باوهری ئینان ودره و دریخستنا قورئانی ، قورئان ل گه له ک جهان و د گه له ک ئایه تان دا حوکمی ب کوفرا وان دکهت ، قیجا نه گهر کهسه کی خو ب موسلمان بزانت بیت و د کوفرا وان دا بکهفته شکې ، مهعنا نهو د راستی یا قان ئایه تان دا بی ب شکه ، وشکا د ئایه تین قورئانی دا خودانی خو کافر دکهت .

۱۱ - سبحان ، حنان ، غفران ، سلطان ، برهان ، ستار :

ب کارئینانا قان په یقان د کباره ودوعایان بو خودی تشته کی نه یی دورسته ، چونکی د چو ئایهت وحه دیسین دورست دا نه هاتی په کو نهفه ژ باشناقین خودینه ، هر چه نده

هندهك ژ فان دبنه سالوخهت بو خودی ژی ، وئاشكهرايه كو
دانانا نافه كي بو خودی چي نابت نه گهر چو دهليلين شهرعي
ل سهر نه بن .. وئف خهله تي يا هه ل هه يفا ره مه زاني ل نك مه
گه لهك ديٲته كرن ژ لايي هندهك (موئه ذنان) فه د كباري دا ، يان
ل ده مي كرنا تهر اويحان .

نه و گوتنن په یوه ندی ب دوعا کرنی څه هه ی

۱ - کرنا دوعایین ژ نیکی ژبلی خودی :

نه څه شرکه ، خودایی مه زن د قورنایی دا دیږت : ﴿ فَلَا تَدْعُ
مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذِّبِينَ ﴾ ژ بلی خودی تو دوعایی
ژ چو خودایین دی نه که ، نه گهر تو دی ژ وان بی یین عه زاب
که هشتی یی ﴿ (الشعراء : ۲۱۳) و د نایه ته کا دی دا دیږت :
﴿ وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ﴾ - وهندی
مزگه فتن بو خودی ب تنی نه ، فیجا هوین په رستنا که سی دی
لی نه که ن ، وهوین دوعا و په رستنی بو وی ب تنی لی بکه ن ﴿
(الجن : ۱۸) .

ژ بهر فی چه ندی چی نابت مروث دوعایی ژ که سه کی دی
ژبلی خودی بکه ت ، نه گهر خو نه و که س ملیا که ته کی خودان
قه در بت ، یان پیغه مبه ره ک بت ، یان چاک ووه لی یه ک بت ، چونکی
دوعا کرن عبادته وه کی پیغه مبه ر - سلاف لی بن - دیږت :

﴿الدعاء هو العبادة - هه‌ما دوعا عیباده‌ته﴾^(۱) ، ویشکی‌شکرنا عیباده‌تی بۆ ئیککی دی ژبلی خودی شرکه . هه‌ر وه‌سا چیی نابت ده‌می مروّف دوعایی ژ خودی دکه‌ت که‌سه‌کی دی بکه‌ته واسطه د نابقه‌را خوّ و خودی دا^(۲) ، وه‌کی وان یین هه‌وارین خوّ دگه‌هیننه هنده‌ک مروّفان دا بۆ خاترا وان خودی وی بۆ وان بکه‌ت یا وان دقیت ، خودایی مه‌زن دبیزت : ﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ - و خودایی هه‌وه گۆتی‌یه : هوین دوعایان ژ من ب تنی بکه‌ن و عیباده‌تی من بکه‌ن ئەز دی د به‌رسقا هه‌وه ئیم ، هندی ئەون یین خوّ ژ باوه‌ری ئینانا ب په‌رستنا من ب تنی مه‌زنتر لی دکه‌ن ، ئەو ب ره‌زیلی وشه‌رمزاری قه‌ دی چنه جه‌هنه‌می﴾ (غافر : ۶۰) ، هه‌ر وه‌سا ژ قی ئایه‌تی دئیه‌ته زانین کو دقیت مروّف خوّ ژ دوعا‌کرنا ژ خودی نه‌ده‌ته پاش ، چونکی نه‌کرنا دوعایی ژ خودی ره‌نگه‌کی خوّ بی منه‌تکرنی‌یه ژ وی .. وئه‌قه‌ کاری موسلمانان نینه .

-
- (۱) وه‌کی بوخاری د (الأدب المفرد) دا ، وئه‌بوو داوود ، وترمذی ، وئبن ماجه ، وئه‌حمه‌د ژ نوعمانی کوری به‌شیری قه‌دگوه‌یزن .
- (۲) وه‌سا تی نه‌بت مروّف بیژته مروّفه‌کی چاک دوعا بۆ من بکه‌ ، چونکی دوعایین چاکان نیژیکتره‌ بیته قه‌بویلکرن .

۲ - دوعایین من قه بویل نابن ، یان : من دوعاکر ودوعایا من

قه بویل نه بوو :

ئەف گوتنه ژى مروڤى ژ گەلەك كەسان گوھ لى بت ، ئىك
 ژ وان بهرى دوعايه كى بو خو ژ خودى بكت ، دىژت : وه لهو
 دوعايا من قه بویل نابت ژى بهلى پا ئەز دى فلان دوعايى كەم
 ، ودبت ئەو ڤى ئاخفتنى ب دەڤى نه بىژت ژى بهلى ئەو د دل دا
 هزر دكت كو دوعايا وى قه بویل نابت .. ئەف گوتنه يان ئەف
 هزره يا خەلەتە ، (ئەبوو هورهيره) دىژت : پىغەمبهرى - سلاف
 لى بن - گوټ : ﴿ ادعوا الله وأنتم موقنون بالإجابة ، واعلموا أن
 الله لا يستجيب دعاء من قلب غافل لاه - دوعايى ژ خودى
 بکەن وهوين ژ قه بویلکرنى د پشت راست ، وبزانن كو
 خودى دوعايى ژ دلە كى بى ناگهه وموژيل قه بویل ناکەت ﴾ ^(۱) .
 ووه كى ڤى يه مروڤ دوعايه كى بكت ولهزى د قه بویلکرنى
 دا بكت ، (ئەبوو هورهيره) دىژت : پىغەمبهرى - سلاف لى
 بن - گوټ ^(۲) : ﴿ يستجاب لأحدكم ما لم يعجل ، يقول دعوت
 فلم يستجب لي - دوعايا ئىك ژ ههوه دى ئىته قه بویلکرن هندى
 ئەو لهزى نه كەت ، دىژت : من دوعا كر ودوعايا من نه هاته

(۱) ترمذى و حاکم ڤه دگوهيزن .

(۲) بوخارى وموسلم ڤه دگوهيزن .

قه بویلکرن ﴿ مهعنا : ئەف گۆتنا هه دبتە ئەگەر انە قەبویلکرن
دوعایی .

۳ - گۆتنا (إن شاء الله - ئەگەر خودی حەز بکەت) د

دوعایی دا :

کا چاوا دەمی مروّف دوعایی دکەت دقیت ژ بەرسقدانئیی
پشت راست بت ، وەسا د کرنا دوعایی ژى دا دقیت عەزیمە
ل نك هەبت ، (ئەبوو هورەیره) دبیژت : پیغەمبەری - سلاف
لى بن - گۆت : ﴿ لا يقولن أحدكم : اللهم اغفر لي إن شئت ،
اللهم ارحمني إن شئت ، لیعزم المسألة - ئیک ژ هەوە بلا نەبیژت : یا
رەبیبی ئەگەر تو حەز بکەى گونەهین من ژى ببە ، یا رەبیبی ئەگەر
تو حەز بکەى رەحمی ب من ببە ، بلا عەزیمی د دوعایی دا
بکەت ﴿ (۱) .

ژ فئى حەدیسی ئاشکەرا دبت کو چى نابت مروّف د کرنا
دوعایی دا یى لاواز بت و ب جهئینانا دوعایی ب (مەشیئەتی) -
حەز کرنی) قە گری دەت ، چونکی ئەف رەنگی دوعایی وەکی
خۆ بی منەت کرنی لی دئیت ، دەمی دوعاکەر دبیژت : یا رەبیبی
گونەهین من ژى ئەگەر تو حەز بکەى !

(۱) بوخاری و موسلم قەد گوھێزن .

هەر وهسا ژ فئ حه دیسی خه له تی یا وان که سان دئته زانین
 ئه وین په یفا (إن شاء الله) د دو عایی دا ب کار دئین ده می
 دیژن : (إن شاء الله) خودی ژ ته رازی بیت . وه له و ده می
 ئه م ب کوردی (ئیشلاهی) ب کار دئین مه خسه دا مه پی
 (ته ئکیده) نه کو (ته علیه) ، به لی د گهل هندی ژی دقیت
 ئه م خو ژی بدهینه پاش ژ بهر ئه مری پیغه مبه ری - سلاف لی
 بن - .

٤ - کرنا نفرین د دو عایی دا :

ونفرین ئه وه مرو ف دو عایا خرابی لی خو یان ل که سه کی دی
 بکه ت ، ئه فقه کاره کی دورست نینه (جابری کوری عبداللهی)
 دیژت : پیغه مبه ری - سلاف لی بن - گو ت : ﴿ لا تدعوا علی
 أنفسکم ، ولا تدعوا علی اولادکم ، لا توافقوا من الله ساعة يسأل
 فيها عطاء فيستجاب لکم - نفرین لی خو نه که ن ، ونفرین لی
 عیالی خو نه که ن ، نه کو بکه فته وی سه عه تی یا خودی
 دو عایان تیدا قه بویل دکه ت فیجا ئه و نفرین ژ هه وه بیته
 قه بویل کرن ﴿ ^(١) ، و د حه دیسه کا دی دا (عوباده یی کوری
 صامتی) دیژت : پیغه مبه ری - سلاف لی بن - گو ت : ﴿ ما
 علی وجه الأرض مسلم يدعو الله بدعوة إلا آتاه إياها ، أو صرف

(١) موسلم فه دگو هیژت .

عنه من السوء مثلها ، ما لم يدع يائمه أو قطيعة رحم - موسلماندهك
ل سهر رويي عهردي نينه دوعايه كي ژ خودي بكهت نه گهر
خودي وي نه ده تي يا وي داخواز كرى ، يان هندي وي خرابي يي
ژي بده ته پاش ، هندي نهو دوعايا خرابي يي يان برينا مروفايني يي
نه كهت ﴿ ئينا زه لامه كي گوټ : پائهم دي گلهك دوعايان
كهين ، پيغه مبهري - سلاف لي بن - گوټ : ﴿ الله اكثر -
خودي گله كتره ﴾ (۱) .

مه عنا : خواستنا تشته كي خراب ونه دورست - وه كي برينا
مروفايني يي - دبه نه گهرا نهقه بويلكرنا دوعايي .

۵ - خواستنا مرنن د دوعايي دا :

ونهقه ژ لايي هندهك ژ وان كهسان فه دئيه كرن يين كو
نه خوشي وتهنگافي يه كا مه زن ب سهر دا دئيت فيجا ژ بيژاري يا
خو نهو داخوازا مرنن دكهن .

(نه بوو هورهيره) دييژت : پيغه مبهري - سلاف لي بن -
دييژت : ﴿ لا يتمن أحدكم الموت إما محسناً فلعله يزداد ، وإما
مسيئاً فلعله يستعذب - كهس ژ ههوه داخوازا مرنن نه كهن ، نه گهر
يي باش بت بهلكي باشي يين خو زيده بكهت ، ونه گهر يي خراب

(۱) ترمذي فه دگوهيژت .

بت بهلکی داخوازا تۆبی بۆ خو بکهت ﴿^(۱)﴾ ، و د ریوایه ته کا دی دا (ئه نه س) ژ پیغه مبه ری - سلاف لی بن - فه دگو هیژت ، دیبژت : ﴿ لا یتمنین أحدکم الموت لضر أصابه فإن کان لا بد فاعلاً فلیقل اللهم أحیی ما کانت الحیاة خیراً لی وتوفنی إن کانت الوفاة خیراً لی - کهس ژ هه وه داخوازا مرنی نه کهن ژ بهر نه خو شی یا که هشتی بی ، وئه گهر ههر وی گوژت بلا بیژت : یا ره بی تو من بهیله ساخ ئه گهر ژین بۆ من چیتر بت ، و تو من بمرینه ئه گهر مرن بۆ من چیتر بت ﴿^(۲)﴾ .

ژ فان هه ردو هه دیسان دئیته زانین کو چی نابت بۆ مروقی موسلمان نه و داخوازا مرنی بکهت ، چونکی ژینا وی بۆ وی چیتره ، چ ژ بهر زیده کرنا باشی یان بت ، یان تۆبه کرنا ژ خرابی یان بت .

(۱) بوخاری و موسلم فه دگو هیژن .

(۲) بوخاری و موسلم فه دگو هیژن .

هندەك پەيڤ وزاراڤين هەڤچاخ

هژمارە کا پەيڤ وزاراڤين نوى دەرکەفتى هەنە ل سەر ئەزمانى
خەلکى دئینه گيران ، و مروڤى گوھ لى دبت د دەرگەهين
راگەهاندنى دا ، و ژ لايى هندەك نقيسەران ژى قە دئینه
ب کارئينان ، هەر چەندە ئەو ژ لايى شريعتى قە د دورست
نين ، ووەك بيرئينان مە دڤيت ل ڤيرى ئيشارەتى بدەينه هندەك
ژ وان :

۱ - رەئيا شريعتى ، يان رەئيا دينى :

ئەقە ئىك ژ وان پەيڤين نەدورستە يين کو گەلەك جاران
مروڤى گوھ لى دبت دئینه ب کارئينان ، بەحسى تشتەكى دى
ئيتە کرن كانى چاوايه ، ئىك دى پسيار كەن : ئەرى رەئيا دينى
د قى تشتى دا چيه ؟ يان رەئيا شريعتى چيه ؟

ومە گۆت : ئەقە ژ پەيڤين نەدورستە ژ بەر کو هندی پەيڤا
(راي - رەئى) يا عەرەبى يە د بناخەيى خو دا بو ديتنى دئيتە
ب کارئينان ، دەمى ئەم ديژين : رەئيا فلان كەسى د قى مەسەلى

دا ئه‌فه‌یه ، یه‌عنی : دیتنا وی بوّ قیّ مه‌سه‌لیّ یا ب قیّ ره‌نگی‌یه ، ودیتن دو دیتن : دیتنا ب چاقی ، وئاشکه‌رایه کو یا خه‌له‌ته ئه‌فه بوّ دینی یان شریعه‌تی بیته ب کارئینان ، ودیتنا زانییّ و قیّ ئحتمالا راس‌تی‌یی ونه‌راس‌تی‌یی تیدا هه‌یه ، له‌و یا خه‌له‌ته ئه‌و ژی بوّ دینی و شریعه‌تی بیته ب کارئینان ، ویا دورست ئه‌وه ئهم بیژین : حوکمیّ شریعه‌تی د قیّ مه‌سه‌لیّ دا ئه‌فه‌یه ، وده‌میّ خودیّ و پیغه‌مبه‌ر - سلاف لیّ بن - فه‌رمانیّ ب تشته کی ل مه‌ دکه‌ن یان مه ژ تشته کی دده‌نه پاش ، دقیتّ ئهم بیژین : حوکمیّ دینی د قیّ مه‌سه‌لیّ دا ئه‌فه‌یه ، چونکی هندی حوکمه دقیتّ پیگیری بیّ بیته کرن ، نه وه کی ره‌ئی‌یی یان دیتن و بوّ چوونیّ ئه‌قیّ شهرت نینه تو پیگیری‌یی بیّ بکه‌ی ، چونکی - وه کی مه‌ گوتی - ئحتمالا راس‌تی ونه‌راس‌تی‌یی بوّ دیتنیّ هه‌یه ، به‌لیّ ئه‌گه‌ر هات گوتن گوتنا زانایه کی بت ئه‌گه‌ر خو زانایه کیّ (موجته‌هد) ژی بت ، هنگی دیّ بیژی : ره‌ئیا فلان زانایی د قیّ مه‌سه‌لیّ دا ئه‌فه‌یه .

۲ - هه‌را ئیسلامی :

ئه‌فه ژی ژ لای گه‌له‌ك نفیسه‌ر وه‌زرقانیّ موسلمانان ب خوّ قه‌ به‌ری خه‌لكی دی دئیته ب کارئینان ، دیّ بینی ئیک ژ وان ده‌می به‌حسیّ شریعه‌تی ئیسلامی دکه‌ت ، و پیك و بناخه‌یین دینی

ناشکه را دکهت دی بیژت : هزرا ئیسلامی یا ب فی رهنګی یه ..
 وئهو ب خو پالقه دانا (هزری) بو ئیسلامی کاره کی دورست
 نینه ، وئفه چاقلیکر نه کا سور و سور ه بو په یف وزاراځین بیانی
 ژ ئیسلامی و شریعتی ، وئه گهر د پشت نه دورستی یا ب کارئینانا
 فی په یفی دا ئه وه هندی هزره قهرېژا عقلی یه ، یه عنی : ئهو
 تشتی ژیدهری وی عقل بت وعقلی مروقی ب خو
 وهستاندنې بگه هتی دبیزنه وی تشتی : (هزر) وهندی
 ئیسلامه ژیدهری وی (وهحیه) ، و (وهحی) تشته کی
 (مه عصومه) یه عنی : یی پاراستی یه ژ خهله تی یی ، و (عقل)
 ژ خهله تی یی یی پاراستی نینه ، فیجا چاوا بیژنه شریعتی
 ئیسلامی هزر ؟!

۳ - تهقالیدین ئیسلامی ، یان عهده تین ئیسلامی :

هندهك كهس هه نه ده می به حسی تشته کی ژ شریعتی ئیسلامی
 دکهن ، وه کی : ئه خلاقی ، یان جلکی ، یان هندهك
 سهرو بهرین جفاکی ، دی بیژن : ئه فه ئیک ژ تهقالیدین
 ئیسلامی یه ، یان ژ عورف وعهده تین ئیسلامی یه .

وئفه زی ژ وان په یف وزاراځین نه دورسته بو موسلمانانی
 ب کار بینت ، چونکی ئیسلام وهحیا خودی یه ژ کیتابا وی
 وسونه تا پیغه مبهری وی - سلاف لی بن - دئیته وهرگرتن ،

وموسلمانی نه گهر پیگیری به کا دورست ب قی وه حی یی کر و کار پی کر نهو بو وی دی بته نه خلاق ورهفتار ، ونه گهر بو مروقه کی ههبت هندهك عورف وعهدهتان ژ بهر چی نه گهره کا ههبت ژ دهست بدهت وپشت بدهتی ، قهت بو موسلمانی نابت نهو تشته کی ژ ئیسلامی ژ دهست بدهت .

٤ - هشیارسی یا ئیسلامی :

ل رۆژئاڤا وپشتی شورهشا فرهنسی یا نافدار مللهتین رۆژئاڤایی ب گشتی ژ دینی که نیسی رهقین ، ودهمهك ب سهر وان دا هات وان دین د ناف ههر چار دیوارین که نیسی دا کوم کر ، وپشتی نیژیکی دوسه د سالان پیلا زفرینا ل دینی د ناف وان دا پهیدا بوو ، ونقیسه ر وهزرقانین وان ناڤی (هشیار بوونی) ل سهر قی پیلای دانا ، وهندهك موسلمانین مه ژی وهك چاقلیکرن نهف نافه ل سهر گازی یا ئیسلامخوازی یا نهفرۆ دانا .

ومروف نه گهر دیرو کا ئیسلامی بخوینت دی زانت کو چو جارن ئیسلام ب رهنگه کی وهسا ژ ژینا موسلمانان دهرنه کهفتی به کو د ناف ههر چار دیوارین مزگهفتی ب تنی دا بیته گریدان ، دا نه م بیژین : ل فلان ده می جاره کا دی ئیسلامی بهر پیین خو د ناف جفاکی دا فرههکرن ، وموسلمان پشتی خهوه کا گران هشیار بوونهفه ، راسته ل هندهك ده مان راستی یا ئیسلامی ل بهر

گهلهك موسلمانان يا هاتي به شيليكړن ، وهندهك رپهر وزانايين
دلسوز هاتينه و كارۍ چاكړنا خهلكي ب ستويي خو څه
گرتي به ، بهلي ټفه هندی ناگهينت كو موسلمان د خه و بووینه
وئو رپهر يان زانا ژ نوی هاتي به وئو هشيار كړينه .

وههژي به بيژين : (الصحوۃ - هشياربوون) ئيك ژ وان
زارافانه يين صووفي يان ژ كهفن وهره د كتيپين خو دا ب كارئيڼاي
ومه خسه دا وان پي ټه وه مروف پشتي بي هوښي بي ب ټه گه را
(واره كي) ب هيژل (ئحساسی) بزقرته څه .

۵ - جاهلييه تا سه دسال بيستۍ :

وئفه ئيك ژ وان زارافانه يين كو نفيسه ري نافدار (سيد
قطب) - خودي ژي رازي بت - وچاقليكه ريڼ وي مشه
ب كاردئين ، ومه خسه دا وان پي ټه وه خه لك ب گشتي
ل جاهلييه تي زقرينه ، يان ب جاهلييه تي رازيووينه ده مي خو
ل سهر حوكمي جاهلييه تي بي دهنګ كړي و كاره كي بهرچاف بو
زقراندنا حوكمي ئيسلامي نه كړي .

و ب كارئيڼانا قي زارافي دو خرابي يين مه زن ب دويځ خو دا
ئيڼاينه :

خرابي يا ئيكي : هندهك كهس - و ب تايه تي يين كيڼ زانين
هه ي - وه تي گه هشتن كو ټف زانايه وهر ئيكي قي زارافي

ب کار دئیت و هسا هنر دکهن کو فهرق د ناقبه را جاهلییه تا نوکه ووی جاهلییه تی دا نینه یا پیغه مبهری - سلاف لی بن - شهر د گهل کری .. وئهو ب خو و هسا نینه ، چونکی پشتی هاتنا ئیسلامی (جاهلییه تا گشتی) نینه و د ناف موسلمانان دهسته کهک - نه گهر خو یا کیم ژی بت - دی مینته ل سهر حهقی بی وخه ما وان نابت خه لک نه یاره تی یا وان بکه ن .

خرابی یا دووی : هنده ک کوم و دهسته ک پهیدا بوون حوکم ب کوفرا جفاکی دا ، وکوشتنا خه لکی وتالانکرنا مالی وان ب جهاد زانی ، وچو فهرقی نه ئیخسته ناقبه را مروقی تاوانبار وی بی گونه چونکی مه سله - ب دیتنا وان نه هیلانا جاهلییه تی یه ! وهر چاوا بت سالو خدانا ده می مه بی نوکه ب جاهلییه تی (موباله غه کا) بهر چافه دقیت مروقی موسلمان بی پی ناگه هدار بت .

٦ - زه لامین دینس :

ومه خسه د بی و ه و مروفن یین کو خو د دینی دا زانا دکهن ، و ب کاری به لافکرنا دینی د ناف خه لکی دا رادبن ، وئفه ئیک ژ وان زارافانه یین کو ب ریکا بی دینان ووهک چاقلیکرن بو رهوشه نبیری یا رورژ ئافایی د ناف مه دا به لاف بووین . ئیسلامی وه کی دینی که نیسی زه لام لیکنه نه کرینه ل سهر زه لامین دینی

وزەلامىن دىيائى ، وموسلمانان د دىرۆكا خۆ ھەمىي دا
(زەلامىن دىنى) نەنياسىنە ، چونكى موسلمان ھەمى زانايىن
دىنى بووينە ، وئەگەر ھات ومروڤقەكى كارى خۆ كرىتە
خۆشارەزاكرنا د دىنى دا ، و ب كارى بەلاقكرنا دىنى رابىت
موسلمانان ناڤى (زانايى) ل سەر دانايە ، لەو د ئىسلامى دا
زانايىن دىنى ھەنە نەكو زەلامىن دىنى .

۷ - ئەف تشتە يى گىرنگە ونەقە نە يى گىرنگە (بو وان

تشتىن دىن پى ھاتى) :

ژ وان ئاتافىن مەزن يىن نوکە ب سەر موسلمانان دا ھاتىن
ئەو ەگەلەك موسلمان - و ب تايەتتى ئەوین خۆ دىين تىگەھشتى
- دەمى بەھسى دىنى دكەن دىنى دكەنە دو پشك : كاكل وتىقل ،
يان تشتى گىرنگ ويى نەگىرنگ ، يى گىرنگ - ب دىتنا وان -
دقیت ھەمى كەس و ل ھەمى ھەلکەفتا بەھس ژى بکەن ودوبار
بکەن دا د سەرى خەلکى دا بىتە چاندن ، ويى نەگىرنگ دقیت
بەھس ژى نەئیتە کرن ، وکەس ل دۆر نەئاخفت ، ھەما بەس ئەو
مروڤقین (ئختصاصى !) وان شریعت بلا بخوینن وبۆ كەسى
نەبىژن ، چونكى چو فايده د گۆتنا وان نینە .

ومروڤ دەمى بەرى خۆ ددەتە لىكفەكرنا فان بو تشتىن گىرنگ
ونەگىرنگ د دىنى دا دى بىنت گەلەك ژ وان تشتان يىن ئەقە

د لیسته یا تشتین نه گرنګ دا دهژمیرن ژ وان تشتانه یین پتر
ژ سه د جار ان قورئانی به حس ژی کری ، ویځه مبهری - سلاف
لی بن - خو ل بهر مرنی شیرت پی ل موسلمانان کری .. بو
نمونه : نه گهر جاره کی خوتبه خوینه ک یان زانایه ک به حس
عه قیدی بو خه لکی بکته ووان ژ سویند خوارنا ب باب
وبایران یان دوعا کرنا ژ مری یان بده ته پاش ، نهو که سین هه دی
هزر که ن نهف خوتبه خوینه یان زانایه وهختی خه لکی یی زه عی
دکه ن ! بوچی ؟ چونکی نهو یی هزارا وان ب تشته کی نه یی
گرنګ فه موژیل دکه ت !

راسته دین ب خو - وه کی زانایین ئیسلامی دیژن - ل سهر دو
پشکا دئیته لیقفه کرن : بناخه یان (ئوصوولان) وچه قان
(فورووعان) به لی مه عنا وی نهو نینه تشتی نه ژ ئوصوولان بت
تیقله ونه یی گرنګه ودقیقت نه ئیته گوئن ، پشتی هنگی ههر
شریعه ته (ئوصوولان) و (فورووعان) لیقفه دکه ت ، نه کو
نهمین - ل دویف گیولی خو - وی چه ندی دکه ن .

ونه دورستی یا فی گوئنن ژ بهر چه ند نه گهره کانه :

یا ئیکی : نهف گوئننه تشته که خودی ویځه مبهری وی - سلاف
لی بن - نه گوئی یه و ژ صه حابی یان ودویکه فتی یین وان یین

سه‌ر راس‌ت ژى نه‌هاتى يه‌ قه‌ گوهاستن كو وان دين ل سه‌ر تشتى
گرنگ ويى نه‌گرنگ ليكفه‌ كربت .

يا دووى : نه‌گه‌ر ئه‌ف ده‌ر گه‌هه‌ بيته‌ قه‌ كر نه‌ر كه‌سه‌ كى
خوب زانا بزانت دى ئيت وليسته‌يه‌ كا تشتين گرنگ ونه‌گرنگ
بو مه‌ دانت ، ويژته‌ مه‌ : به‌حسى قان تشتان بكه‌ن وبه‌حسى قان
نه‌كه‌ن .

يا سىيى : نه‌و كه‌سيى ب فى ره‌نگى دينى ليكفه‌ دكه‌ن - يان
بلا بيژين : پترى يا وان كه‌سان - مه‌صلحه‌تى دكه‌ته‌ بناخه‌ بو
بابه‌تكرنا تشتى گه‌نگ ويى نه‌گرنگ ، يه‌عنى : قه‌ كرنا فى
ده‌ر گه‌ه‌ى رى بو مه‌صلحه‌تين نه‌ساخه‌لم به‌رفره‌ه‌ دكه‌ت .

يا چارى : يا غه‌ريب نه‌وه‌ نه‌و كه‌سيى ب فى ره‌نگى دينى
ليكفه‌ دكه‌ن عه‌قيدى ومه‌سه‌لين په‌يوه‌ندى ب باوه‌رىيى قه‌ هه‌ين
ددانه‌ سه‌رى ليسته‌يه‌ تشتين نه‌گرنگ .

يا پينجى : ژ به‌ره‌مى خراب يى ب فى ليكفه‌ كرنى قه‌ هاتى
نه‌و بوو قان توخمه‌ كه‌سان خو ژ علمى شه‌رى دا پاش
ب هيجه‌تا هندى كو نه‌و تابعى مه‌لانه‌ ، ومانه‌ ب هنده‌ك
تشتين بيخير قه‌ ب وي ئيه‌تى كو نه‌قه‌ ره‌وشه‌نييرى يا نوى يه‌
وئختصاصى وانه‌ .

۸ - چو سیاست د دینس دا نینه ، یان دین تشته که

وسیاست تشته که :

ئهفه ئیک ژ وان په یقانه یین کو ب رپکا بی دینی یا هه قچاخ کهفتی به سهر ئه زمانی گه لهک موسلمانان ، وهندهک کهس ژی ده می سیاستا توی وفه ند وفیلین وی دینن هزر دکن ههما سیاست ههر ئه فیه لهو دیژت : دین تشته که وسیاست تشته کی دی به ، وئهو ب خو دینی مه موسلمانان ئه وی پیغه مبه ری خودی - سلاف لی بن - پی هاتی و ژ قورئانی وسوننه تی هاتی به وهر گرتن بو هند یی هاتی دا په یوه ندی یین مروقی د گهل خودی ژ لایه کی فه ، و د گهل مروقان ژ لایه کی دی فه دورست بکهت ، ودا موسلمان ههمی ژینا خو ههمی یل دویف وی ب رپقه بهن .. وهما سیاست د بناخه یی خو دا ههر ئه فیه ، یه عنی : سیاست رهنگ وروی یی ب رپقه برنا ژینی به ژ لایی مروقی فه ، وئهو که سین دیژن : دینی سیاست تیدا نینه ، مه خسه دا وان ئه وه بیژن : خه لک یی سهر به سته وان چاوا دقیت بلا وه سا سهر و به ری ژینا خو ب رپک وپیک بیخن ، وچی نابت دین مایی خو د ژینا مروقی دا بکهت .. ووه کی ناشکه را ئه ف گازی به بی دینی به کا سوروسوره ولادانه کا بهر چافه بو دینی لهو دقیت مروقی موسلمان یی لی هشیار بت .

ئەو گۆتن و کریارین پەییوەندی ب نقیژی قە ھە ی

ئیک : بین پەییوەندی ب جگلی و قەشارتتا عەورەتی قە ھە ی :

ل بەرخۆ کرنا جلکە کێ وەسا کو عەورەتی نقیژ کەری بیته قەشارتن شەرته کە ژ شەرتین نقیژی ، و ھەر جارە کا شەرت ب دورستی ب جە ھەات کار ژ یی دورست نابت ، مەعنا چی گاڤا جلکێ نقیژ کەری ب وی رەنگی نەبت یی شریعەتی گۆتی ئەو نقیژا ب وی جلکێ دئیتە کرن یا دورست نابت ، یان یا تمام نابت ، و ل قیری ئەم دی ئیشارەتی دەینە ھندەک ژ گرنگترین خەلەتی بین پەییوەندی ب جلکێ نقیژ کەری قە ھە ی .

۱ - ل بەرخۆ کرنا جلکێ تەنگ :

چ بۆ زەلامی بت چ بۆ ژنکی ، ئە گەر خۆ ئەف جلکە وی جەیی ھەمی یی بگرت ژ یی دقیت د نقیژی دا بیته گرتن ئەوی د کتیبین فقهی دا دیژنی : عەورەت ، چونکی جلک ئە گەر یی تەنگ بت وەصفا لەشی دکەت ، و ئەقە کارەکی دورست نینە وزەلامی موسلمان و ژنا موسلمان دقیت خۆ ژ یی بدەتە پاش .

۲ - ل بهرخۆکرنا جلکس ته نک :

ئهفه ژى بۆ ژنكى وهزلامى ههر دووان چى نابت ، نه د نقيژى
دا ونه ژ دهرفهيه نقيژى ، چونكى ژ شهرتين دورستى يا جلکى
موسلمانى به - چ ژن بت چ ميړ - کو جلکه کى تهنگ وتهنگ
نه بت .

۳ - نهو جلکس عه وهتس هه مس يى نهفه شيرت :

وهكى وان يين جلکه کى کورت دکه نه بهر خو فيجا دهى
رادين ودروين ، يان دچنه رکوعى وسوجوودى هندهك ژ وى
جهى کو دقيت بيته فهشارتن ئاشکهرا دبت ، بۆ نمونه : وهكى
وان زهلامان يين (تهره کسوتى) يان (قه ميسه کى) کورت دکه نه
بهر خو فيجا گاڤا دچنه رکوعى يان سوجوودى پشتا وان
ئاشکهرا دبت ، يان وان ژنکين دهرسوکه کا وهسا نه که نه سهرى
خو کو موى بى سهرى وان هه موى بى فهشيرت ، يان ژى کراسين
کورت دکه نه بهر ودهمى خو بۆ رکوعى دچمه مينن پى يين وان
ئاشکهرا دبن .

۴ - کرنا نقيژس ب وى جلکس يى د بن گۆزه کان دا بت :

ئهفه ب نسهت زهلامى ، ئه بوو هورهيره ژ پيغه مبهرى - سلاف
لى بن - فه دگوهيژت ، ديژت : زهلامه کى جاره کى نقيژ دکر
وکراسى وى وهسا شوړ بوو بوو هاتبوو د بن گۆزه کان دا ، ئينا

پیغه مبهري - سلاف لی بن - گوټی : ﴿ هره دهسقیژ ی بشو ﴾
 ئینا نهو چوو دهسقیژ شویشت وهات ، جاره کا دی پیغه مبهري
 - سلاف لی بن - گوټی : ﴿ هره دهسقیژ ی بشو ﴾ ئینا
 زه لاهمه کی گوته پیغه مبهري : نهی پیغه مبهري خودی ! ته خیره تو
 فی فهرمانی لی دکهی ؟ ئینا پیغه مبهري - سلاف لی بن - گوټی
 : ﴿ انه کان یصلي وهو مسبل إزاره ، وإن الله لا یقبل صلاة رجل
 مسبل إزاره - نهوی نفیژ دکر و کراسی وی یی شور بوو ، و خودی
 نفیژا وی زه لاهمی قه بویل ناکهت یی کراسی وی یی شور بت ﴾^(۱)
 ومه عنا فی نهو نینه نفیژا وی یا به طاله ، بهلکی نهو دی یی
 گونه هکار بت ونفیژا وی کیماسی دی کهفتی .

۵ - دانانا جلکس ل سهر ملی :

یی کو دهستین خو د هچکان دا دهر بیخت ، وه کی وان یین
 چاکیتی یان قه مسله ی یان کورکی ب سهر ملین خو داددهت
 وژوردا بهر ددهت .

۶ - پیچانا دهقی ب دهر سوکی :

وه کی وان یین ژ بهر سهرمایی دهر سوکی یان (لفاحی)
 د دهف ودفنا خو دئالینن ، ودهلیل ل سهر خهله تی یا فان ههر دو
 کاران نهو حه دیسه یا ژ نه بوو هورهیره ی هاتی یه قه گوهاستن ،

(۱) نه همد و نه بوو داوود ونه سائی قه دگو هیژن .

دییژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - ئەم ژ هندی داینه پاش کو
جلکی ب سەر ملین خو دا بهردەین د نقيژي دا ، یان کو زهلام
دهفي خو بیچت .^(۱)

۷ - هلدانا جلکی :

چ هچکین خو هلدەت یان دەلنگ و دەهمەنی بەری دەست
ب نقيژي دکەت بو نقيژي ، یان د نقيژي ب خو دا ، ئەفە ژي
کارەکی خەلەتە .

۸ - کرنا نقيژي ب فانیلی (عەلاقە) فە :

یان ب هەر جلکەکی فە کو مل و بن کەفش ئاشکەرا بن ،
ئەفە بو زهلامی ، هەندەک زهلام هەنە هزر دکەن عەورەتی زهلامی
ژ نافکی حەتا چۆکانە ، لەو یا ژ وان فە کرنا نقيژي ب کراسی
بی هچک فە یان ب فانیلی عەلاقە فە دورستە وئەو ب خو وەسا
نینه ، (بوخاری و موسلم) حەدیسەکی ژ پیغه مبهری - سلاف
لی بن - فەدگوھیزن دیژت : ﴿ لا یصلین أحدکم فی الثوب
الواحد لیس علی عاتقە منہ شیء - کەس ژ هەو نقيژي
ب جلکەکی ب تنی فە نەکەن کو چو ژي ل سەر ملی وی
نەبت ﴾ .

(۱) وەکی ئەبوو داوود و ترمذی و ئەحمەد ژي فەدگوھیزن .

و ل نك هندهك زانايان ئەو كەسى ب ڤى رەنگى نڤيژى بكت
نڤيژا وى قەبويل نابت وەندەكڤن دى دڤيژن : نڤيژا يا دورستە
بەلى نڤيژكەر دكەفتە د خەلەتى يى دا .

۹ - ئەو جلكى تەصوير ل سەر بن :

وئەڤە ل نك جحيلان گەلەك يا بەلاڤە ئيك ژ وان جلكەكى
تەصوير ل سەر دى كەتە وئيتە مزگەفتى بۆ كرنا نڤيژى ، ئەڤە چى
نابت وكرنا نڤيژى ب وى جلكى ڤە يى تەصوير ل سەر بت
كارەكى خەلەتە .

۱۰ - سەرکۆلى :

كرنا نڤيژى ب سەرکۆلى بۆ زەلامى كارەكى مەكرووھە ،
ودڤيت ژبىر نەكەين كو سەرکۆلى ب خو تشتەكى
نوىيە د ناڤ موسلمانان دا بەلاڤ بووى وئەو نە ژ عەدەتڤن
موسلمانانە ، ومەعنا ڤى ئەو نينه نڤيژ ب سەرکۆلى چى نابت
يان يا بەطالە وەكى هندهك ھزر دكەن ، بەلكى ئەو كارەكى
مەكرووھە ، و ل بەرخوكرنا كولاڤى بۆ نڤيژى ب تنى ژى
كارەكى دورست نينه .

۱۱ - كرنا نڤيژى ب جلكڤن پيس وڤيژى ڤە :

ئەڤە ژى كارەكى دورست نينه ، چونكى شەرتى جلكى ئەو
يى پاڤژ بت ، وئەڤە گەلەك جاران ژ لايى وان كەسان ڤە پەيدا

دبت یین کریکاری وپاله تی یی دکهن ، ئیک ژ وان هند زهجه تی بۆ
خو چی ناکهت کو جلکی خو یی کاری بگوهورت وئیکی پاقر
بکهته بهر خو لهو ب جلکی خو یی کاری قه دی ئیته مزگهفتی
وینین نهخوش ژی دفرن ، فیجا نهخوشی یی دگههینته نقیژکه ران ،
وئهقه کاره کی دورست نینه .

دو : یین په یوه ندی ب جهی نقیژی قه هه ی :

پاقری یا وی جهی نقیژ ل سهر دئیه کرن ئه و ژی ئیک ژ شهرتین
نقیژینه ، وهندهك خهله تی هه نه په یوه ندی ب جهی نقیژی قه هه نه
ئه و ژی ئه قه نه :

۱ - کرنا نقیژ ل سهر جهی ته صویر ل سهر هه یین :

وه کی وان شه ملکین ته صویرین مزگهفتان ل سهر ، ییان وان
مهحفویرین نهخش و نیگارین وه سال سهر کو نقیژکه ر پیقه موژیل
بیت وهای ژ نقیژا خو نه مینت ، ئه قه کاره کی مه کرووه .

۲ - کرنا نقیژ ل وی جهی قه بر لی :

یان بهریخو دانا قه بری د نقیژی دا ، ئه قه چی نابت ،
ویپغه مبهری - سلاف لی بن - د ساخی یا مرنی دا له عنهت
ل وان کری یه یین قه بران بۆ خو دکهنه جهی نقیژان ^(۱) ،
و ب دیتنا هندهك زانایان ئه و نقیژا ل وی جهی دئیه کرن یی قه بر

(۱) وه کی بوخاری وموسلم ژی قه دگوهرین .

لی هه بن یا به طاله ، وهندهك ديژن : نفیژ یا دورسته به لی
نفیژ که ری گوندهکاره ، وهه چاوا بت دقیت نفیژ ل وی جهی
نهئیه کرن یی قه بر لی هه بن ، ودقیت مروف خو ژ وان
مزگهفتان ژ ی بدهته پاش یین کول سهر قه بران دئیه ئافا کرن
ئه گهر هات مزگهفت ژ قه بران یا جودا نه بت .

۳ - دهسنیشان کرنا جهه کس ل مزگهفتی بو نفیژی :

یه عنی : مروف جهه کی ل مزگهفتی بو خو دهسنیشان
بکهت وهه جار نفیژی ل وی بکهت ونه هیلت کهس بچه وی
جهی ، ئهفه تشته کی مه کرووهه ، وئاشکه رایه کو ئهفه ژ ئیمامی
ناگرت .

۴ - نه دانا نفیژ که ری بو ستره ی بهرانبه ری خو :

یا دورست بو نفیژ که ری ئه وه ده می نفیژی دکهت تشته کی بو
ستره بدانته بهر سنگی خو دا کهس د بهر نفیژا وی را نه چت ،
و ژ خهله تی یین هندهك کهس دکهفنی ئه وه دی بینی ئیک ژ وان
ستره ی نادانت ، یان ژ ی پیلای و نه عالی ددانته بهر سنگی خو
دا بو وی بیه ستره ، وئهفه کاره کی خهله ته ، دقیت ستره
تشته کی ب نفیژ و پاقر بت ، و نفیژ ئه گهر یا ب جماعت بت
ئیمامی ب تنی ستره هه بت بهسه ، چونکی ستره یا ئیمامی
ستره یه بو (مهئموومان) هه می یان .

سى : يىن پهيوه ندى ب چاوانى يا كرنا نقيژى قه هه :

نقيژ ب ئيه تى و گۆتنا (الله أكبر) ى دهست پى دكهت ،
و ب سلافا ملان ب دويمه ى دئيت ، و د چاوانى وسه روبه رى
كرنا نقيژى دا هژماره كا خه له تى يان هه نه نقيژ كه ر دكه فنى ل قيرى
دى ئيشاره تى دهينه يىن به لاقتر .

أ - يىن ده مى رابوونى :

۱ - گۆتنا ئنيه تى ب ده قى :

ئه قه ژى تشته كى نه يى دورسته ، ب تاييه تى ئه گهر
بته ئه گه را پهيدا كرنا (ته شويشى) ل سهر نقيژ كه ران ، وهندى
ئنيه ته جهى وى دله ، له ويا دورست نينه بو نقيژى ئيه ت
ب ئه زمانى بته گۆتن .

۲ - نه گۆتنا (نه ذكارين) نقيژى ب نه زمانى :

ئه قه ژى ئيك ژ خه له تى يىن به لاقه ل نك هنده ك نقيژ كه ران ،
ويا دورست ئه وه ده مى مروف نقيژى دكه ت نه زمانى خو
ب خواندنا قورئانى وئه ذكاران بلقلقينت دا بته خواندن ،
چونكى ئاشكه رايه كو نقيژ گۆتن و كرياته و گۆتن نابته گۆتن هه تا
ئه زمان پى نه لقت ، ومه عنا قى ئه و نينه نقيژ كه ر
دهنگى خو ب خواندنى بلند بكه ت و (ته شويشى) ل سهر

نقیژ که ران بکه ت ، چونکی ئەو ژى خەلە تى یه که هندەك كه سین
دى دکه فنى .

۳ - خەلە تى بیڤن بلند کرنا دهستان :

و ئەو خەلە تى یه ل سەر دو پشکان دئینه لیڤکه کرن :

۱ - ئەو جهین کو سوننه ته بو نقیژ که ری هەردو دهستین خو
لی بلند بکه ت و دەلیل پی هەین ئەقنه : ل دەمی (تکبیره
الإحرام) ل دەسپکا نقیژی ، و ل دەمی چوونا روکووعی و پشتی
ر ابوونا ژ روکووعی ، و پشتی ر ابوونا ژ ته حیاتی ، قیجا خو
دویر کرنا ژ فی سوننه تی ژ خەلە تى یانه دقیت نقیژ که ری لی
هشیار بت .

۲ - و چاوانی یا بلند کرنا دهستان ب فی رهنگی یه : تبلین
دهستی دقیت ددریژ کری بن ، گەلەك دژیک فر نه بن و دپیکفه
ژی نه بن ، و بەری که فین دهستی دقیت ل قیللی بن ، و هند بینه
بلند کرن هەتا بینه راستا گوهان ، و دورسته بلند کرنا دهستان
د گەل گوتنا (الله أكبر) بت یان بەری وی یان پشتی وی .

۴ - بەردانا دهستان و نه دانا نا وان ل سەر سنگی :

یا سوننه ت ئەو ه ل دەمی ر ابوونی د نقیژی مروقی نقیژ که
دهستی خو یی راستی بدانته سەر پشتا که فا دهستی وزەندکی و هەر
دووان پیکفه بدانته سەر سنگی خو ، و د هندەك هەدی سین

دورست دا هاتی‌یه کو هنده‌ک جاران پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی
بن - زه‌ندکا دهستی چه‌بی ب دهستی خو یی راستی دگرت .

۵ - خواندنا فاتحی پتر ژ جاره‌کس :

خواندنا فاتحی جاره‌کس د هر رکاعه‌ته‌کس دا کاره‌کس واجبه ،
وییی قی چه‌ندی نقیژ یا دورست نابت ، به‌لی دوباره‌کرنا خواندنا
فاتحی د ئیک رکاعه‌ت دا تشته‌کس خه‌له‌ته دقیت نقیژ‌کهر خو ژی
بده‌ته پاش ، ه‌تا دهره‌جه‌یه‌کس د هنده‌ک مه‌زه‌بان دا - وه‌کی
مه‌زه‌بی شافعی - نه‌گهر ئیک خه‌له‌ت بوو و د ئیک رکاعه‌تی دا
دو جاران فاتحه‌ خواند دقیت بچته سجدا سه‌هوی .

۶ - خواندنا قورئانی د نقیژ د ب ده‌نگه‌کس بلند :

نه‌بوو سه‌عیدی خودری دیژت : جاره‌کس پیغه‌مبه‌ری - سلاف
لی بن - ئعتکاف د مزگه‌فتی قه دکر ئینا گوه لی بوو
هنده‌کان قورئان ب ده‌نگه‌کس بلند دخواند ، پیغه‌مبه‌ری - سلاف
لی بن - په‌رده را‌کر وگوټ : ﴿أَلَا إِنَّ كَلِمَٰتٍ مِّنَاجٍ رَّبِّهِ فَلَ
يُؤْذِنُ بَعْضُكُم بَعْضًا ، وَلَا يَرْفَعُ بَعْضُكُم عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الْقِرَاءَةِ أَوْ
قَالَ فِي الصَّلَاةِ - نِي هُوَ هَمِي يِي د گهل خوداییی خو دئاخفن
قیجا بلا هنده‌ک ژ هه‌وه نه‌خوشی‌یی نه‌گه‌هیننه هنده‌کان ، وهنده‌ک
ده‌نگی خو ب خواندن‌ییان د نقیژ‌ی دا بلال سهر ده‌نگی

هنده کان بلند نه کهن ﴿^(۱) ژ څی ځه دیسا دورست ئاشکه را دبت کو چي نابت بو نقيژه کی ټهو دهنگی ځو د نقيژي دا - ل مزگه فتی - بلند بکه ت ، چونکی ټه څ کارى وی دبتنه ټه گه را ته شويش ل سهر نقيژ که رپن دی ونه دویره بینه ټه گه را هندي کو ټهو که سين ب ره خ وی څه خه له ت ببن ، دیسا ژ څی ځه دیسی ئاشکه را دبت کو ټه گه ر مروڅه کی ځیا بو ځو قورئانی ل مزگه فتی بخوینت ، یان زکری خودی بکه ت دځیت دهنگی ځو بلند نه که ت دا ته شويش چي نه بت ، و ژ څی دټیته زانین کو کارى وان موئه ز زنان یين پشتی نقيژي زکری ب دهنگه کی بلند دکه ن کاره کی دورست نینه چونکی دبتنه ټه گه را ته شويش ل سهر وان که سان یين نقيژي دکه ن ، وټه گه ر خواندنا قورئانی ، یان گوتنا زکری ب دهنگه کی بلند چي نه بت پا ئاخفتن وځه ره بالا ژ ځه ستا ئیکجار چي نابت .

۷ - بلند به ريځوځان د نقيژي دا ، یان نه به ريځوځانا جهی

سوجوودی :

یا سوننه ت ټه وه ل ده می نقيژي به ري نقيژ که ري بمینته ل وی جهی یی ټهو سهری ځو ددانتی بو سوجوودی ، ل ده می روینشتنا بو ته حیياتی نه بت هنگی ټهو به ري ځو دی ده ته تبا ځو یا

(۱) ټه بو داوود وټه حمده ځه دگوهيژن .

شاهدی ، ئهغه سوننه ته و بهر یخودانا بو هر جهه کی دی کاره کی خهله ته ، و ب تایه تی بهر یخودانا بلند بو عهسمانی یان بانی مهزله یی یان بهر یخودانا دور وره خان ، و هر چنده نفیژ ب فی چهندی به طال نابت به لی نفیژ کهر دکه فته خهله تی یی .

۸ - گرتنا چاقان د نفیژس بی نه گهر :

ئهغه کاره کی مه کرووه ، ژ خو نه گهر مروقهك پی بجه سییته ده می نه و چاقین خو دگرت گو هی وی پتر دمیته ل سهر نفیژی ، یان خوشووعا وی زیده تر لی دئیته دورسته بو وی نه و چاقین خو بگرت ، بهلکی یا باشر بو وی نه و نه و چاقین خو بگرت .

۹ - هره کین زیده :

هره کین زیده د نفیژی دا ، و ب تایه تی مروقی هه وجهی بی نه بت ، تشته کی نه یی دورسته چونکی دبه نه گهرا هندی چو خوشووع د نفیژی دا نه میت .

۱۰ - خواندنا قورئانی د نفیژس دا زوی و ب لهز :

ئهغه زی کاره کی خهله ته ، و دژی خوشووعی به .

۱۱ - زیده ژیکفه کرنا پی یان :

ده می یی ژ پی یان فه ، یان ده می دچته رکووعی ، ب رهنگه کی وه سا کو نه خوشی یی بگه هیته وان که سین ب ره خ فه نه گهر نفیژ یا ب جماعت بت ، یان ژ مه عنای

دهر کهفت ئه گهر یی ب تنی ژ ی بت ، ئه فه ژ خه له تی یانه ودقیّت
ژیکفه کرنا پی یان ب رهنگه کی عه ده تی بت .

ب - یین رکووعی وړابوونا ژ رکووعی :

۱ - نه گوټنا نه ذکاران د گهل فه گوهاستنا ژ روکنه کی

بو ئیکس دی :

وه کی کو بیژت : (الله أكبر) بهری بچته رکووعی یان پشی
دچته رکووعی ، یا دورست ئه وه دگهل چوونا رکووعی ته کیری
بدت ، هدر وه سا د گهل همدی خو فه گوهاستین دی ژ ی .

۲ - گوټنا (ربنا ولك الحمد) ب تنس ل دهس پړابوونا ژ

رکووعی :

گافا مروّف ژ رکووعی پړابوونه یا دورست ئه وه د گهل
پړابوونی بیژت : (سمع الله لمن حمده) وپشی راست دبت بیژت :
(ربنا ولك الحمد) ، وگوټنا ئیک ژ فان هه ردو نه ذکاران ب تنی
خه له ته ، وئه فه گه له ک جارن د نقيثرا جماعت دا چي دبت ،
هنده ک نقيثر کهر هزر دکن گوټنا (سمع الله لمن حمده) بو
ئیمامی یه ، و (ربنا ولك الحمد) بو مه ئموومانه ، وئهو ب خو
ئیمام ژ ی دقیت هه ردووان بیژت ومه ئمووم ژ ی .

۳ - خواندنا قورئانی د روکووع وسوجوودی دا :

ئیمام عدلی - خودی ژی رازی بت - دیږت : پیغه مبهری
- سلاف لی بن - نه ز ژ هندی دامه پاش کو قورئانی د روکووع
وسوجوودی دا بخوینم ^(۱) .

ژ قی حه دیسی دئیته زاین کو حه رame مروقی نفیتر که رهنده کی
ژ قورئانی د روکووعی یان سوجوودی دا بخوینت ، چونکی
روکووع وسوجوود بو زکری ودوعایانه نه کو بو خواندی ،
وبوخاری وموسلم ژ (عائشایی) قه دگو هیزن ، دیږت :
) پیغه مبهری - سلاف لی بن - د روکووع وسوجوودی دا
گه له ک دگوټ : ﴿ سُبْحَانَكَ اللَّهُ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ ، اللَّهُ أَغْفِرْ لِي ﴾ وی
قورئان مهنا ذکر)) ومه خسه دا عائشایی نه وه پیغه مبهری
- سلاف لی بن - نه ف نایه ته ب جه دئینا نه وا خودایی مه زن
تیدا فهرمانی لی دکه ت و دیږت : ﴿ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ
إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا - فِیْجَا تو ته سبیحی ب حه مدا خودی بکه و گه له ک
داخواز کرنا ژیرنا گونه هان ژ وی بکه ، هندی نه وه نه و پرتوبه
وه رگری وان بوویه یین ته سیحی وی دکهن و داخوازا ژیرنا
گونه هان ژ وی دکهن ﴿ (النصر : ۳) ، وه ر ژ بهر قی چهن دی
زانا دیږن : چی نابت خو مروف وان نایه تین دوعا ژی تیدا هاتین

(۱) موسلم قه دگو هیرت .

د روکووع وسو جوودی دا بخوینت خو ب ئیه تا دوعای
ژی ، ویا دورست ئه وه مروؤف گوهوړپنی بیختی دا ژ بن
(نه هی یی) دهر کهفت .

۴ - په ننگی دورست یی رکووعی :

دهمی مروؤف دچته رکووعی دفت ب فی رهنکی بت :

- دهستین خو بدانته سهر چوکان .

- تیلین دهستان ژیک فر کهت .

- پشت ب رهنکه کی (ئو فوقی) راست بیت .

- ده مه کی بمینت حه تا هدر گه ههک دچته جهی خو .

و ژ فی چهندی خه له تی یا وان که سان بو مه دیار دبت ئه وین

ب لهز دچنه رکووعی وب لهز رادبن بیی فان خالین ژوری

ب جه بینت .

۵ - به ریخو دانا پشته پی یی :

دهمی مروؤف د رکووعی دا یا دورست ئه وه به ری وی ل جهی

سو جوودی بت ، و ژ خه له تی یین به لافه دهمی هندهک به ری خو

ددهنه پشته پی یین خو ، چونکی ب فی رهنکی راستبوونا

پشتی د گهل سهری یا دورست نابت .

٦ - راست نه کرنا پشتی ل دهمن رابوونا ژ رکوعی :

پشتی نغیر کهر ژ رکوعی رادبت دقیت پشنا خو راست کهت و بیژت : (ربنا ولك الحمد) ئەبوو هورهیره دیژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گۆت : ﴿ إِذَا قَالَ الْإِمَامُ : سَمِعَ اللَّهُ مِنْ حَمْدِهِ ، فَقُولُوا اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ ، فَإِنَّهُ مِنْ وَافِقِ قَوْلِهِ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ - ئەگەر ئیمامی گۆت : سَمِعَ اللَّهُ مِنْ حَمْدِهِ ، هُوَ يَبْرُن : اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ ، چونکی ههچی ی گۆتنا وی بکهفته د گهل گۆتنا ملیاکهتان گونههین وی یین بۆری ههمی دی بۆ ئینه ژیرن ﴿ ^(١) مهعنا : دهمی ئیمام دیژت (سَمِعَ اللَّهُ مِنْ حَمْدِهِ) ملیاکهت دیژن : (اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ) قیجا ههچی ی گۆتنا وی ویا ملیاکهتان بکهفته د گهل ئیک گونههین وی یین بۆری دی بۆ ئینه ژیرن .

ودیسا ژ سوننه تی به ل دهمی رابوونا ژ رکوعی مروف بیژت : (ربنا ولك الحمد حمداً طیباً مبارکاً فیه) ژ بهر کو جاره کی پیغه مبهری - سلاف لی بن - نغیر ل بهرا سهحابی یان دکر مروقه کی ئەف گۆتنه گۆت ، پشتی نغیر ب دویماهی هاتی پیغه مبهری - سلاف لی بن - گۆت ئەو کی بوو ئەف گۆتنه کری ؟ زهلامه کی گۆتی : ئەز بووم ، پیغه مبهری - سلاف لی

(١) بوخاری فی حدیسی فه دگو هیژت .

بن - گوټ : ﴿من دیت سیه وتشتهك مليا كه تان لهز کر ههر ئیکی دقیا ئه و بهری خیرا وی گوټنی بنقیست﴾ .^(۱)
 قیجا یا خه له ته مروټ خو ژ فی خیری بی بار کهت .

ج - یین سوجوودی :

۱ - پهنگی دورست یی سوجوودی :

یا دورست ئه وه ل ده می نقیژ کهر دچته سوجوودی کو حهفت ئه ندامین له شی بکه قنه عهردی : ئه نی ودفن ، ههر دو که فین دهست ، ههر دو چوک ، بنین تبلین ههر دو بی یان ، ودانا قان ئه ندامان ل عهردی ده می سوجوودی تشته کی واجبه یی وی چه ندی سوجده یا دورست نابت ، وئه گهر سوجده یا دورست نه بوو ، نقیژ ژ ی یا دورست نابت .

ویا دورست ئه وه تبلین دهستی ژیک فر نه کهت و بهری وان ویین تبلین بی ژ ی بده ته قبل ی بت ، ودهستین خو بداته راستا ملین خو وهندهك جار ان راستا گو هین خو ، وزه ندك وئه نیشك ژ عهردی دبلند کری بن و ب ته نشتین خو قه نهت ، وپیچه کی خو ژیک بینته ده ری ، یه عنی : زکی خو ژ رانین خو دویر بکهت وپی یین خو ههر دووان پیکقهنت ژ گوزه کی هتا رانان .. ئه قه پهنگی سوجوودی بی دورسته .

(۱) بوخاری قه دگو هیژت .

۲ - نهرهتسيا د سوجوودى دا :

وهكى كو ب لهز سهرى خو بدانت ، و ب لهز راکهت يى
رحهت ببت وهر گههك بچنه جهى خو ، نهفه ژ خهلهتییین
بهلافه .

د - یین روینشتنا د نافهرا ههردو سوجوودان دا :

۱ - نهرهتسيا د قى روینشتنى دا :

یهعنى : دهى سهرى خو ژ سوجوودا ئیکى راکهت وهسا
رانهكهت ههتا پشتا وی راست ببت ومروف بزانت نهفه
رأبوو ، بهلكى ژ لهزان دا سهرى خو پیچهكى ژ عهردى بلند
بكهت وجاره كا دی بدانتهفه ، نهفه كارهكى خهلهته ، یا دورست
ئهوه دههكه روينته خواری وئهگهر قى دوعایى بیژت باشته :
(اللهم اغفر لي ، وارحمي ، وعافني ، واهدني وارزقني) .^(۱)

ه - یین روینشتنا بو خواندنا تهحيياتى :

روینشتنا دویمهى یى بو خواندنا تهحيياتى ، وخواندنا تهحيياتى
تیدا ، ژ ئهركانىن نفیژیه ، وهندهك خهلهتى ههنه نفیژكه
دكهقنى پهيوهندى ب قى روینشتنى وخواندننى فه ههیه ، ل قیرى
ئیشههتیی دى دهینه هندهك ژ وان :

(۱) وهكى ئهبوو داود ژ پیغمبهرى - سلاف لى بن - فه دگوهرت .

۱ - په ننگي روښنتنا دورست :

دو په ننگي روښنتي بو خواندنا ته حياتي هڅه :

په ننگي ننگي : د پيژني (افتراش) وټه په بو خواندنا ته حياتي ننگي په ، ب نسبت وان نقيژان يې دو ته حيات تيدا هڅه ، وټه حياتي ننگي ب نسبت وي نقيژي يا ننگي ته حيات تيدا هڅه ، وټه افتراش نه وه مړوځ ل سهر پي چه پي روښنت وي راستي ژ بن خو بده ريخت و بچکلينت و بنې تبليې پي راستي بدانته عهدي و بهري وان بده ته قبلې .

په ننگي دووي : د پيژني (تورک) وټه په بو خواندنا ته حياتي دووي په ب نسبت وان نقيژان يې دو ته حيات تيدا هڅه ، وټه وروړوځ نه وه مړوځ پي خو پي راستي بچکلينت و بنې تبليې وي بدانته عهدي و بهري وان بده ته قبلې ، وپي خو پي چه پي د بن يي راستي را بېت ، وروښته عهدي .

ټه په روښنتنا دورسته يا (بوخاري) ژ پيغه مبهري - سلاف لي بن - ټه گوهاستي .

۲ - گوټنا په يفا (سيدنا) د ته حياتي دا :

خواندنا (ته شه هودي) يان (ته حياتي) وه كي هم د پيژني روښنتي ننگي ژ ستويني نقيژي په ، وپي وي نقيژ يا دورست نابت ، وکاني چاوا پيغه مبهري - سلاف لي بن - کار و قه سين

نقیرئی نیشا مه داینه وهسا وی (تهحیات) ژ ی یا نیشا مه دای ،
 ودقیٲت ئهم پیگیری بی ب وان په یقان بکهین یین پیغه مبهری
 - سلاف لی بن - نیشا مه داین بی ئهم چوی لی زیده کهین
 یان چوی ژ کیم بکهین ، و ژ وان په یقی گهلهك كهس
 ژ نه زانین ل (تهحیاتی) زیده دکهن په یقا (سهیدنا) یه ده می
 دیٲرت : (وأشهد أن سیدنا محمداً رسول الله) یان : (الله صل
 علی سیدنا محمد) ، و مروٲ ده می وان هه می حه دیسان دخوینت
 یین (تهحیات) تیډا هاتی ب هه می ریوایه تی و ی قه ، نابیت
 جاره کا ب تنی ژ ی - خو د ریوایه ته کا زه عیف ژ ی دا -
 په یقا (سیدنا) د گهل (تهحیاتی) هات بت ، له و ئه و که سین
 قی په یقی ل تهحیاتی زیده دکهن ئه و تشته کی ژ نك خو ل قه سین
 نقیرئی زیده دکهن ، وئه ف کاره بی دورست نینه .

ژ دهرقه بی نقیرئی دورسته مروٲ ل ده می صلاوه تان بیٲرت :
 (اللهم صل علی سیدنا محمد) هه ر چه نده ژ دهرقه بی نقیرئی ژ ی
 ئه ف په یقه (وارد) نه بوویه ، به لی چونکی مه سه لی ژ دهرقه بی
 نقیرئی چو توخو یب وه کی نقیرئی بو نین ، زانا دیٲرن : قهیدی
 ناکهت مروٲ قی په یقی زیده دکهت ، چونکی بی گو مان پیغه مبهر
 - سلاف لی بن - سهیدی مه .

۳ - په ننگي دورست يي تبليږ دهستی :

يا سوننه ته وه ل ده می روینشتنی بو خواندنا ته حیاتي نفیژ کهر هردو دهستیڼ خو بدانته سهر رانین خو یان چو کیڼ خو ، وتبلیږ دهستی چه بی څه کهت ، ویڼ دهستی راستی بگرت تبلا شاهی نه بت دی وی دریژ کهت ، و بهری خو ده تی ، ویا سوننه ته وه تبلا شاهی به ژینت وه کی دی حه دیسی دا هاتی یا (وائل بن حجر) څه دگو هیژت ، به حسی نفیژا پیغه مبهری - سلاف لی بن - دکهت و دیژت : (ثم رفع أصبعه ورأیته یجرکها ، یدعو بها) ^(۱) یه عنی : ده می ته حیاتی دخواند ودوعا دکرن تبلا خو یا شاهی بلند دکر ولقلقاند ، فیجا چو مهنا بو هندي نینه هندهك كهس خو بیښته ننگ بکهن ده می دینن هندهك كهس فی سوننه تا پیغه مبهری - سلاف لی بن - ب جه دینن ، وچو ده لیلیڼ دورست نین کو نه ف بلند کړن ولقلقاندنا تبلی بهس ده می شاهده دانی یه .

و - یڼ سلافا ملان :

سلافا ملان یك ژ روکڼین نفیژی یه ، ویی وی نفیژ یا دورست نابت ، وهندهك خه له تی هه نه په یوه ندي ب سلافي څه هدی ، نه و ژی نه څه نه :

(۱) وه کی نه حمده ونه سائی وئ بوو داوود وئڼ خوزه یه ژی څه دگو هیژن .

۱ - چه ماندنا سهری د ناقبه را ههردو سلاقان دا :

هندهك كهس دهمی سلاقا ملی راستی ددهن و بهری وان
دكهفته سنگی سهری خو دچهمین پاشی ل ملی چهپی دزقرن بو
سلاقی ، ئهفه کاره کی خهلهته وچو دهلیل ل سهر نین .

۲ - پهنگی سلاقی :

عبدللاهی کوری مهسعوودی دبیزت : پیغمبهری - سلاق
لی بن - سلاقا راستی ددا و دگۆت : (السلام علیکم ورحمه
الله) هتا روی یی وی یی راستی دهاته دیتن ، وبو سلاقا چهپی
ژی دگۆت : (السلام علیکم ورحمه الله) هتا روی یی وی یی
چهپی دهاته دیتن ^(۱) . ژ فی هه دیسی خهلهتی یا وان كهسان دئیه
زانین ئهوین هند سهری نه زقرین کو روی یی وان ل پشت وان
بیته دیتن .

ز - یین پشتی سلاقی :

ئهو ب خو نفیز ب سلاقی ب دویمای دئیت ، بهلی پشتی
سلاقی ژی هندهك خهلهتی هه نه هندهك كهس ژ نه زانین دكهن ،
وخهلهتی یا ژ هه می یان به لاقترا چوونا دهستی یه پشتی
نفیزی ، دهمی ئیک دچته دهستی وی یی ل رهخی راستی پاشی

(۱) نه سائی فه دگو هیزت .

ئەو ی ل ره خێ چه بی د گهل گۆتنا (تقبل الله - خودی قه بویل
بکهت) .

ئەفه ژ بیدعه یانه ، ودقیّت مروّف نه کهت ، وئەو ب خو
چوونا دهستی ئەوا ب عه ره بی دیژنی : (موصافه حه) کاره کی
سوننه ته ، ودوعا کرن ژ ی عیاده ته به لی گریّدانا فان هه ردو
کارین دورست ب فی جهی فه - کو پشتی نقیژی یه - دهلیل پی
دقیّت وچو دهلیل ل سه نین ، لهو یا دورست ئەوه مروّفی
نقیژکهر خو ژ ی بده ته پاش .

ئەو گۆتن وکریارین پەییوەندی ب نقيژا جماعت قە ھەي

و بۆ ب ساناھیکرن قی بابەتی ژى دى ل سەر چەند خالەکان
لیکفە کەین :

ئیک : یین پەییوەندی ب بانگی وگوھدانا بانگی قە ھەي :

ل سەری دى بیژین : ھندی بانگھلدیرە ئەوی ب عەرەبی
دیژنی : (مؤذن) جیگری ئیمامی یە ، جھى وی دگرت
ئەگەر ھات و جارە کى ئەوی ئامادە نەبوو ، و ژ بەر گرنگی یا قى
کاری پیغەمبەری - سلاڤ لى بن - ھندەك صەحابی یین خو یین
شارەزا وە کى (بلال) ی و (عەبدللاھى کورپى ئوم مەکتووم) ی
بۆ قى (مەنصبى) دەسنیشان کربوون ، وھندەك جارەن دەمى ئەو
ژ باژیری دەرکەتبا دگۆتە صەحابی یان : بلا فلان کەس نقيژى
ل جھى من بکەت . ژ قى چەندی گرنگی یا (مۆئەززی) وکاری
وی بۆ مە ئاشکەرا دبت ، ویا فەرە کەسە کى دەسنیشانکری بۆ قى
کاری ل مزگەفتى ھەبت ، نە کو وە لى بیٹ بانگدان ل مزگەفتى
بیتە جھى خو جەرپاندنا خودانی دەنگان ھەچی یى بیٹ خو بکەتە
مۆئەززن و بانگ بدەت ئەگەر خو نەزانت ب دورستی بانگ

بدهت ژى ، يان مروځه كې ب كړ چو نه ئيت وچو نه زانت ئهم
بينين بكهينه موه ززن ، كارى موه ززنى گه لك ژ يى ئيمامى
كىمتر نينه لهو دځيت خدې ژى بېته خوارن .

۱ - هزر كړن كو دانا بانگى سونه ته :

يا مدهشهور ل سهر نه زمانى گه لك كهسان ئوه ديژن : بانگ
بو زه لامانين خوځه سونه ته ، وهندهك مدهب ژى بو قى چهندي
دچن ! ويا دورست ئوه بانگ (فرض كفاية) يه ، وخو ئوه
زانايين بو هندي دچن كو بانگ (سنة مؤكدة) يه ، ئهو ژى
ديژن : هيلانا خهلكى باژپره كى بو بانگى ، وان گونه هكار
دكهت ، چونكى دانا بانگى مهنترين شعارى موسلمانانه .

۲ - گوټنا هندهك پهيځين زيده تر ژ بانگى د گهل

بانگى :

هندي بانگه تشته كى (ته ويقى) يه ، يه عنى : پهيځين وى
ژ لايى خودى ويځه مبهري وى قه يين هاتينه ده سنيشان كړن ،
وصه حابى يان - خودى ژى رازى بت - ئهو پهيځ بو مه
قه گوهاستينه ، وبانگ ب (الله اكبر) ده ست بى دكهت ،
و ب (لا اله الا الله) ب دويماهى دځيت ، وهه پهيځه كا دى يا
موئه ززن ل بانگى زيده كهت بهرى بانگى يا پشتى بانگى ، وه كى
گوټنا ته سبيحاتان بهرى بانگى سپيځى ، يان دانا صلاوه تان

پشتی هندەك بانگان ، تشته کی نه یی دورسته وچی نابت
بیته کرن چونکی کا چاوا چی نابت تشتهك ژ بانگی بیته
کیمکرن وهسا چی نابت تشتهك لی بیته زیده کرن ژ ی .

۳ - بانگدانا ب ئاوازیڤ وهکی سترانان :

گهلهك موئه ززن هه نه هزر دکهن ده می ئه و بانگ ددهن هندی
ژی بیت دقیت دهنگی خو دریز کهن وقهله رزین ، هزر دکهن ئه و
دهنگ خوشکره ، وه و ب خو ئه ف کاره یی دورست نینه
، بانگدان دقیت ب رهنگه کی عده تی بت ، و بانگدانا ب ئاواز
کو موئه ززن دهنگی خو وه کی یی سترانیژان لی بکهت
تشته کی دورست نینه ژ عه بدلاهی کورپی عومه ری دئیه
قه گوهاستن کو جاره کی زهلامه کی گۆتی : بو خودی ئه ز هه ز
ژ ته دکه م ، ئینا عه بدلاهی گۆتی : پا ئه ز بو خودی هه ز ژ ته
ناکه م ! وی گۆت : بوچی ؟ عه بدلاهی گۆتی : « چونکی بانگی
خو وه کی سترانان لی دکه ی ، وتو به رانه ر دانا بانگی کری
وه ردگری » (۱) ، و ژ فی گۆتنا عه بدلاهی کورپی عومه ری دئیه
زانین کو بانگدانا ب ئاواز تشته کی دورست نینه ، هه ر وهسا
وه رگرتنا کری یه کی به رانه ر دانا بانگی ، و ل سه ر فی مه سه لا
دویماهی یی فقهزان دبیزن : ئه گه ر مه زنی موسلمانان که سه ك

(۱) عه بدررزاق و طه به رانی فی چه ندی ژ ی قه دگو هیژن .

بۆ موئه ززنی یی (ته عین) کر و راتبه ک ژ مالی دهوله تی بۆ وی ده سنی شانکر دورسته بۆ وی نه و وی راتبی وه رگرت ، ههر چه نده یا با شتر نه وه بانگدان یا بی به رانبهر بت .

٤ - نه دانا جابا بانگی :

گه له ک که سان دی بینی گاڤا بانگ دده ت نه و خو ب ناخفتنی وقهره بالغی قه موژیل دکه ن ، وجابا بانگی ناده ن و نه قه خه له ته ، یا دورست نه وه ده می مروفی گو ه ل موئه ززنی دبت بانگ دده ت مروف ژ ی وی بیژت یا نه و دیژت ، و نه قی خیره کا مه زن تیدا هه یه ، و د جابا بانگی دا چی نابت مروف به ری موئه ززنی را که ت ، وبۆ هشیارکرن دی بیژن : جابا بانگی نه وه مروف د دویف موئه ززنی دا وی بیژت یا نه و دیژت و ل فی ری دو خه له تی یین به لاف هه نه فهره ئیشاره تی بده نی :

- گاڤا موئه ززنی گو ت : (حي على الصلاة) و (حي على الفلاح) یا دورست نه وه مروف ژ ی وه کی وی بیژت پاشی بیژت : (لا حول ولا قوه إلا بالله) بۆ هندی دا عه مه لی ب وان هه می حه دیسان بکه ت یین د قی ده رباره یی دا هاتین .

- د بانگی سپیدی دا ده می موئه ززن دیژت : (الصلاة خير من النوم) هنده ک دیژت : (صدقت) نه قی چو ده لیل پی نه هاتینه ، و یا دورست نه وه مروف ههر وه کی موئه ززنی بیژت ، ژ بهر

(عوموومى دهليان) ، هەر چهنده گۆتنا (الصلاة خير من النوم) ژ لايى مونه زرنى فه بۆ بانگى ئىكى يه يى بهرى بانگى سپىدى بۆ هشار كرنا خهلكى دئيه دان نه كو بۆ بانگى دووى يى ل ده مى هاتنا ده مى نقيژا سپىدى دئيه دان وه كى نو كه ب خه له تى فه ل نك مه دئيه كرن .

5 - زيده كرنا هندهك پهيقان د جابا بانگى دا :

جابا بانگى ونه و دو عايا پشتى بانگى ژى دئيه گۆتن وه كى بانگى تشته كى ته و قيفى يه ، چى نابت بۆ مروقى نه و ژ نك خو تشته كى لى زيده كهت يان ژى كيى كهت ، ويا سوننهت نه وه پشتى بانگى مروف صلاوه تان بده ته سهر پيغه مبهرى - سلاف لى بن - پاشى وى دو عايا نافدار بيژت نه و (بوخارى) ژ پيغه مبهرى - سلاف لى بن - فه دگو هيژت وتيدا هاتى يه : ﴿ اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة آت محمدا الوسيلة والفضيلة وابعثه مقاما محمودا الذي وعدته ﴾ ويا خه له ته مروف صلاوه تان بهيلىت زقى دو عايى ب تنى بيژت ، ههر وه سا يا خه له ته مروف هندهك پهيقان ژ نك خو ل قى دو عايى زيده كهت وه كى هندهك : (الدرجة الرفيعة العالية ..) لى زيده دكه ن يان : (إنك لا تخلف الميعاد) نه فه ب ريكيىن دورست نه هاتينه ريوايه تكرن له و يا دورست نه وه مروف نه بيژت .

دو : د ناقبه را بانگی وقامه تی دا :

۱ - هاتنا ب لهز بو کرنا نفیژن :

ئیمامی بوخاری ژ پیغه مبهری - سلاف لی بن - فه دگو هیژت دییژت : ﴿ إِذَا سَمِعْتُمُ الْإِقَامَةَ فامشوا إلى الصلاة ، وعلیکم بالسکینه والوقار ، ولا تسرعوا ، فما أدرکتُم فصلوا وما فاتکم فأتموا - نه گهر هه وه گو هل قامه تی بوو هه رنه نفیژن ، ورحه ت وته نا هه رن ، وله زی نه کهن ، چهن دی هوین گه هشتنی بکن ، ویا ژ هه وه چوو تمام بکن ﴾ ژ فی حه دیسی خه له تی یا وان که سان دیار دبت نه وین ب غار دئینه نفیژن ، ودی بینن ئیک ژ وان ده می دگه هته مزگه فتی بیه نا وی یا چک بووی ونیژیکه نه شیت قورنانی بخوینت ژبلی کو دبه نه گه را پهیدا کرنا ته شویشی ل سهر نفیژ که ران .

۲ - چیکرنا کووم وجقاتان د مزگه فتی فه بو به حسکرنا ژ

دنیا یی :

هندی مزگه فته بو کرنا نفیژن وزکری ودوعا وعیاده تی یا هاتی یه چیکرن ، لهو پیته یی یه پاراستنا فی چهن دی بیته کرن ومزگه فت وه کی چه یخانی نه بته جهی گریداننا کووم وجقاتان بو به حسکرنا گو تنین بی خیر و ژ قه ستا وکرنا غه ییه تی ، (ئبن حبان) حه دیسه کی ژ عه بدللاهی کوری مه سعوودی فه دگو هیژت

دییژت : پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی بن - گۆت : ﴿سیکون فی آخر الزمان قوم یجلسون فی المساجد حلقاً حلقاً إمامهم الدنیا ، فلا تجالسوهم ، فإنه لیس لله فیهم حاجة - دویماهی‌یا زه‌مانی هنده‌ک مروّف دیّ دهرکه‌فن خه‌له‌ک خه‌له‌ک د مزگه‌فتان فه دروینن ، ئیمامی وان دنیا‌یه ، ل نک وان نه‌روینن ، خودیّ چو شۆل ب وان نینه﴾ مه‌عنا : ئە‌گەر هه‌وه دیت هنده‌ک مروّفان کارى خو کره روینشتنا ل مزگه‌فتیّ ، وهه‌ر هنده‌ک ژ وان ل جهه‌کی بوونه خه‌له‌ک ، دا سوجه‌تا دنیا‌یی بکه‌ن فلانی هو کر فلانی هو گۆت ، ووان مزگه‌فت بوّ خو کره جهیّ ل خو کوّمکرنا خه‌لکی پیخه‌مه‌ت خاپاندنا وان هوین خو ژ وان دویر بکه‌ن وتیکه‌لی وان نه‌بن خودیّ چو منه‌ت ب وان نینه ئە‌گەر خو ئە‌و - ژ دره‌و - فان کوّمبوونین خو بوّ خودیّ ژى حسیب بکه‌ن !

ویا ژ فیّ ژى کریتتر ئە‌وه دیّ بینى هنده‌ک ژ وان که‌سین به‌طال وعه‌تال کیسک وقه‌لینین خو دئینه‌ مزگه‌فتیّ وکوّمپرن خو ل مالا خودیّ ددانن (جه‌ووی) مزگه‌فتیّ د بینا جگاران را دهیلن وخه‌لکی ب بینا خو یا پیس دئیشین .

ونیزیکی فی‌یه ئە‌وین مزگه‌فتان وه‌کی پیشانگه‌هان لیّ دکه‌ن ، دیوارا ب بوسته‌ر وروقه‌ه‌یان دره‌شینن ، ئایه‌ت وحده‌یس وشعران

پیښه دهلاویسن ، وهزرا نفیژ کهران به لاقه دکهن .. وهقار ویاقزی یا مزگه فتی دقت پاراستی بمینت دا بته جهی خوشووعی .

۳ - نه کرنا (تحیة المسجد) :

یا سوننه ت نه وه ده می مروّف دئیته مزگه فتی بهری روینته خواری دو رکاعه تین سوننه ت (تحیة المسجد) بکته ، وهیلا نا هنده ک نفیژ کهران بو فی سوننه تی ژ قه ستا کاره کی خه له ته ، و ژ بهر گرنگی یا فی سوننه تی جاره کی ده می پیغه مبهری - سلاف لی بن - خوتبه دخواند ، دیت زه لامه ک هاته مزگه فتی وروینشت ، ئینا پیغه مبهری - سلاف لی بن - خوتبا خو قه تعه کر وگوته وی زه لامی : رابه (تحیة المسجد) بکه ، نه فقه ده لیله کو نه ف سوننه ته نه یا هندی یه مروّف خیرا وی ژ ده ست خو بکته .

سی : ل ده می قامه تی :

۱ - فه رمان ب گرتنا قامه تی حه قی ئیمامی ب تننیه :

دانا فه رمانی ب گرتنا قامه تی حه قی ئیمامی یه ، ویا دورست نینه بو موئه ززنی کو بی ده ستویری یا ئیمامی قامه تی بگرت ، وه سا نه بت ئیمام فی حه قی بده تی ، وه گهر نه ف چه نده بو موئه ززنی چی نه بت پا بو خه لکی دی ئیکجار چی نابت ، و ژ فی خه له تی یه کا نفیژ کهران بو مه ئاشکه را دبت نه و ژ یه نه فیه ده می

نقیژ کەر ژ کرنا سوننه‌تی خلاس دبن و دینن قامه‌ت پیچه‌کی
 گیرۆ دبت دبت قهره‌بالغا وان ، وهر ئیک ژ جهی خو فهرمانی
 ل موئه‌ز زنی دکه‌ت کو رابت قامه‌تی بگرت بیی ئحترامه‌کی بو
 ئیمامی بگرن ، نه‌و ب خو دانا فهرمانی ب گرتنا قامه‌تی - وه‌کی
 مه‌گۆتی - حه‌قی ئیمامی یه ، پشتی هنگی نه‌ف ده‌می دکه‌فته
 د ناقبه‌را بانگی وقامه‌تی دا ژ وان ده‌مانه‌ یین دوعا وزکر تیدا
 گه‌له‌کی ب خیر ، وحق نه‌وه‌ نقیژ کەر حه‌ز بکه‌ن نه‌ف ده‌مه
 دریژ بت دا پتر خیرین خو زیده‌ بکه‌ن ، نه‌کو بیه‌نا وان ته‌نگ
 بیت و حه‌ز بکه‌ن زوی نقیژی بکه‌ن و ده‌ر که‌فن !

۲ - زیده‌کرنا هنده‌ک په‌یقان ل قامه‌تی :

په‌یقین قامه‌ت زی وه‌کی یین بانگی د ته‌وقیفینه ، و بو
 موئه‌ز زنی چی نابت نه‌و ژ نک خو هنده‌ک په‌یقان ل قامه‌تی زیده
 بکه‌ت ، وه‌کی نه‌م دینن ده‌می هنده‌ک ژ وان به‌ری قامه‌تی
 صلاوه‌تان ده‌نه‌ سه‌ر پیغه‌مبه‌ری ، یان په‌یقا (سیدنا) - د قامه‌تی
 دا - ل شاهدی زیده‌ دکه‌ن .

۳ - نه‌دانا جابا قامه‌تی :

یا سوننه‌ت نه‌وه‌ مرو‌فی گوهر ل قامه‌تی بت جابا قامه‌تی بده‌ت
 کانی چاوا جابا بانگی دده‌ت ، و جابا قامه‌تی نه‌وه‌ مرو‌ف وی
 بیژت یا موئه‌ز زنی دیژت ، و گوتنا (أقامها الله وأدامها) ژ لای

نقیرکهری څه ده می وی گو ه ل موه ززنی دبت دیژت : (قد قامت الصلاة) کاره کی دورست نینه .

وئهو حه دیسا (ئه بوو داوودی) د ځی دهر باره یی دا څه گوهاسی یا (صه حیح) نینه وه کی زانایین حه دیسی دیژن ، لهو کار پی نائیته کرن ، ویا دورست ئه وه مروف ژی وه کی موه ززنی بیژت : (قد قامت الصلاة) .

چار : یین په یوه ندی ب راوه ستیانې و دورستکړنا ریژان څه

هه ی :

۱ - نه تمام کړنا ریژین پیژنشی یی :

(نیمام موسلم) ژ (جابری کورې سه موره ی) څه د گوهیزت دیژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوټ : ﴿ ئه ری هوین وه سا خو ب ریژ ناکه ن وه کی ملیاکه ت ل نک خودایي خو خو ب ریژ دکه ن ؟ ﴾ گوټ : مه گوټ : ئه ی پیغه مبهری خودی ما چاوا ملیاکه ت ل نک خودایي خو خو ب ریژ دکه ن ؟ گوټ : وی گوټ : ﴿ ئه و ریژان تمام دکه ن ، یا ئیکی پاشی یا د دویف دا ، و د ریژان دا خو دگه هیننه ئیک ﴾ .

ژ ځی حه دیسی خه له تی یا وان که سان ئاشکه را دبت ئه وین ریژه کا نوی دگرن هیشتا ریژال بهر سنگی وان تمام نه بووی ، ههر وه سا وان که سین خو ژ وی که سی ب ره خ خو څه دویر

دكهن وځالاتي يې د ناههرا خو ووی دا دهیلت ، ئیمامی
 بوخاری ژ نههسی کوری مالکی فه دگوهرت دبیژت : من دیت
 ئیک ژ مه ملی خو ب ملی هه قالی خو فه دنا ، وپی خو ب پی
 وی فه دنا ، وئه گهر تو ئه فرؤ وه بکهی دی بینی ئیک ژ وان ههر
 وه کی هیستره کا شه نبوزه . یه عنی : ئه گهر تو پی خو بگه هینی یه
 پی وی وه کی مه - صه حابی یان - دکر ، دی بینی ئه وه کی وی
 دهوارا دقه رست ودچت دی ژ ته رهفت !! ئه فه ل وهختی
 نههسی ، پا ئه گهر فی گافی وی ئه دیتباین دا چ بیژت ؟
 و بهری ئه م خو فه گوهرینه خاله کا دی حه دیسه کا پیغه مبهری
 - سلاف لی بن - دی فه گوهرین ، ئه بوو داوود ژ (النعمان بن
 بشیر) ی فه دگوهرت ، دبیژت : پیغه مبهر - سلاف لی بن -
 جاره کی ل مه زفری و سی جارن گوټ : ﴿ اَقِمْوْا الصَّفُوْفَ -
 رِیْزِیْنَ خَوْ یَّکَ بَیْنِ وَرَاسْتِ بَکَہْنِ ﴾ پاشی گوټ : ﴿ وَاللّٰہُ لَتَقِیْمُنَّ
 صَفُوْفَکُمْ اَوْ لَیْخَالِفَنَّ اللّٰہُ بَیْنَ قُلُوْبِکُمْ - سَوِیْنِدْ بَخُوْدِیْ یَانْ هُوِیْن
 دِیْ رِیْزِیْنَ خَوْ رَاسْتِ کَہْنِ یَانْ خُوْدِیْ دِیْ دِلِیْنْ هَہْوَهْ زِیْکْشَہْ
 کَہْتِ ﴾ وئف گه فه هندي دگه هینت کو نه راستکرنا نفیژ کهران
 بو ریزین نفیژی دبتنه ئه گهرا هندي خودی نه فیانی بهافیته دلین
 وان ، مه عنا : مه سه له یا سقک نینه وه کی هندهک هزر
 دکهن .

۲ - نه راستکرنا ئیمامی بو ریژین نفیژکهران :

بهري ئیمام دهست ب نفیژی بکەت واجی وی ئەو بهري خو
 بدهته ریژین نفیژکهران و کیماسی یان تیدا نه هیلت ، و گوتنا ئیمامی
 بو په یقا (استوا) ب تنی بی بو نفیژکهران ب رهنگه کی واقعی
 ئاشکەرا بکەت کانئ مهعنا (استوا) چیه ، ئەقە خەله ته !
 و ئیمامی عومەر زهلامەك دەسنیشان کربوو کو ریژین نفیژکهران
 دورست بکەت ووی دهست ب نفیژی نه دکر هتا وی زهلامی
 نه گوتبایی ریژ دورستن ، و ئیمامی عەلی ب خۆل سەر ریژان
 دگه رپا و دگوت : فلان پیشقه وەرە ، و فلان پاشدا هەرە .. و هتا
 ریژ دورست ببان ژ نوی وی دهست ب نفیژی دکر .

۳ - پهنگی راوهستانا نفیژکهران نه گەر نه و دو کەس

ب تنی بن :

ئەگەر جماعت دو کەس ب تنی بن ، ئیک ئیمام بت ویی دی
 مهئمووم ، یا دورست ئەو مهئمووم ل رهخی ئیمامی یی راستی
 راوهست ، و هەردو ل راستا ئیک راوهستن ، نه کو ب پیش
 مهئموومی بکەفت وه کی ئەم نوکه دبیین .

۴ - کرنا نفیژی ل ریژین کەرکری :

جاره کی ئەنه سی کوری مالکی هندهك مروف دیتن نفیژ
 د ناقبه را ستوینین مزگهفتی دا دکر ، یهعنی : ستوینین مزگهفتی

دكهفتنه د ناپ رپزا وان را ، و ژ بهر هندی رپزا وان دهاته
كهركن ، ئينا نههسی گوت : ل سهر دهمی پیغه مبهری - سلاف
لی بن - مه خو ژ فی چهندی ددا پاش .

ژ بهر فی چهندی یا دورست نهوه رپزل جهه کی وهسا بیته
گریدان کو ب چو ئاستهنگان وه کی مبهری یان دنگان نهیته
كهركن .

۵ - هندهك دوعایین خهلهت بهری نقیژ :

هندهك دوعا هه نه هندهك نقیژ كه بهری نقیژا ب جماعت
دیژن ، وئهو ب خو چو دهلیل پی نههاتینه ، ویا دورست
نهوه ئەف دوعایه نهیته گۆتن ، ژ وان دوعایان : (اللهم أحسن
وقوفنا بين يديك) یان (أقامها الله وأدامها وجعلنا من صالح
أهلها) یان گۆتنا (علینا وعلیکم الرحمة) دهمی ئیمام
دیژت : (استوا) ئەف دوعایه هه می د بی دهلیلن ، ویا
دورست نهوه مرؤف نهیژت .

پنج : یین په یوهندی ب نقیژا ب جماعت ب خو فه هه :

۱ - پهنگی گۆتنا (بسم الله) ژ لایین ئیمامی فه :

د نقیژا ب جماعت دا نه گهر یا جههری بت ، یا دورست نهوه
هندهك جارن ئیمام دهنگی خو ب گۆتنا (بسم الله) ی بلند
بكهت ، وهندهك جارن دهنگی خو پی نزم بكهت ، چونکی

پیغهمبهری - سلاف لی بن - ئەف هەردو ږهنگه کرینه وپتر
 جاران وی دهنگی خو نزم دکر - وهکی ژی هاتی په فه گوهاستن -
 ، وکاری هندهك ئیمامان دهمی ههمی گافان دهنگی خو ب (بسم
 الله) ی بلند دکهن ، یان هنده کین دی دهمی ههمی گافان دهنگی
 خو پی نزم دکهن کاره کی خهله ته .

۲ - دو عاکرنا بهری په یفا (آمین) :

هندهك كهس هه نه دهمی ئیمام فاتحی دخوینت ودگه هته ﴿ غیر
 المغضوب علیهم ولا الضالین ﴾ ئەو دو عایه کی دکهن و دیژن :
 (اللهم اغفر لي) پاشی دیژن : (آمین) وئه فه کاره کی
 خهله ته وچو دهلیل ل سەر نین .

۳ - گوټنا (آمین) بهری ئیمامی :

یا سوننه ت ئەوه دهمی ئیمام فاتحی ب دویمای دئینت
 ب دهنگه کی بلند بیژن : (آمین) وپیغهمبهری ب خو ژی
 - سلاف لی بن - ئەف چهنده دکر ، وهکی ئەبوو هورهیره قی
 چهندی ژی فه دگو هیژت ، وحه تا ئیمام نه بیژن : (آمین) چی
 نابت مه ئمووم بیژن : (آمین) ژ بهر وی حه دیسا تیډا هاتی :
 ﴿ إذا أمن الإمام فأمنوا - ئەگەر ئیمامی گوټ : آمین ، هوین ژی
 بیژن : آمین ﴾ یه عنی : بهری وی رانه کهن ، وگوټنا په یفا (آمین)
 ژ لایی مه ئموومان فه بهری ئیمامی ژ خهله تی یڼ گه لهك به لافه

نوكه ، گاڤا ئىمامى گۆت : (ولا الضالين) وهىشتا وى نه گۆتى :
 (آمين) جماعت بهرى وى رادكەت ، و ب قى چەندى دكەڤنه
 خەلەتى بى ژ لايەكى قە ، و ژ لايەكى دى قە ئەو خو ژ خىرە كا
 مەزن بى بار دكەت ، ئەو ژى ئەو وە يا د وى حەدىسى دا ھاتى يا
 بوخارى ژ پىغەمبەرى - سلاف لى بن - قە گوھاستى وتىدا
 ھاتى يە : ﴿ إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ فَأَمَّنُوا ، فَإِنَّهُ مِنْ وَافِقِ تَأْمِينِهِ تَأْمِينِ
 الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ - ئەگەر ئىمامى گۆت : آمين ،
 ھوین ژى بىژن : آمين ، چونكى ھەچى بى د گەل ملياکەتان
 بىژت : آمين ، گونەھىن وى يىن بۆرى دى بۆ ئىنە ژىبىرن ﴿
 مەعنا : ئەو ملياکەتەن ل دەمى نقيژى دحازر ئەو ژى دىبىژن :
 (آمين) قىجا ھەچى مەئموومى (ئامينا) وى ويا ملياکەتان کەڤتە
 د گەل ئىك گونەھىن وى يىن بۆرى دى بۆ ئىنە ژىبىرن ، و ھەتا
 ئىمام نەبىژت : (آمين) ملياکەت نابىژن : (آمين) مەعنا : ئەو
 بەرى ئىمامى بىژت : (آمين) چو جارەن (ئامينا) وى ويا
 ملياکەتان ناکەڤتە د گەل ئىك .

٤ - گۆتتەك ل دەمى خواندنا (سورة التين) :

گەلەك مەئمووم ھەنە دەمى ئىمام (سورة التين) د نقيژى دا
 دخوينت و دىبىژت : ﴿ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ ﴾ دىبىژن : (بلى
 وأنا على ذلك من الشاهدين والشاكرين) و ئەف چەندە

ب رهنگه کي دورست ژ پيغه مبهري - سلاف لي بن - نه هاتي يه
ريوايه تکرن ، لهو يا دورست نه وه مروږ وه نه بيژت .

۵ - دريژکرنا نقيژي زيدهس عده تې :

دريژکرنا هنده ک ئيمامان بو نقيژي ب رهنگه کي زيدهس
عده تې ، کو مهئمووم نه خوشي يا خو ژي بينن کاره کي خه له ته ،
ول قيژي هنده ک مه سله لين گرنګ هه نه پيژي يه ئيشاره تي بده يني :
- گه له ک کهس نو که خه له ت د دريژکرني دگه هن ، هزر
دکهن چي گاډا ئيمامي دو ئايه ت خواندن نهو وي نقيژ دريژکر ،
ويک ژوان بو تشته کي بي خيژ دشي ت سه عه ته کي ل سهر بي يين
خوړاوه ست ، به لي گاډا ئيمامي سووره ته کا وه کي : (اذا
زلزلت) د نقيژي دا خواند دي بته پت پتا وي ودي بيژت : نه ز
نه شي م خوړل سهر بي يان بگرم !

- وهند ه ک ئيمام ژي هه نه هزر دکهن دريژکرنا نقيژي يا
ب خيژ نه وه نهو گه له ک قورئاني تيډا بخوينت بلا روکووع
وسو جوودا وي وه کي سهر چه ماندنا دارکو که ي ژي بت ، نهو
ب خوړه سا نينه ! يا دورست نهو روکووع وسو جوود
د دريژي يي دا د نيژي کي خواندن ي بن نه گهر د دريژتر نه بن .

- ئيمام دقي ت حالي مهئموومان ل بهر چاف بگرت ،
ول دويش حالي وان نقيژي کورت که ت يان دريژ که ت ،

موسلم ژ پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی بن - فه‌دگو‌هیژت ، دبیزت : ﴿إني أدخل في الصلاة وأنا أريد أن أطيلها فأسمع بكاء الصبي فأتجوّز - ئەز دچمه د نقيژى دا ومن دقيّت نقيژى دريژ كه‌م ، به‌لى ده‌نگى گرى يا زارو‌كى دئيه من فيجا ئەز نقيژى كورت دكه‌م﴾ يه‌عنى : ئەز دترسم ده‌يكا وى زارو‌كى د گهل من بت د نقيژى دا وه‌زرا وى بمينه ل نك زارو‌كى وى فيجا ژ به‌ر وى ئەز نقيژى كورت دكه‌م ، وپيتقى يه ئيمام - وه‌كى پيغه‌مبه‌رى سلاف لی بن - هنده‌ حالى مه‌ئموومان ل به‌ر چاف بگرت ، نه كو بيژت : يى نه‌قيّت بلا نه‌ئيه مزگه‌فتا مه ، وه‌كى مه‌گوه‌ لى دبت هنده‌ك ئيمام نو‌كه ديژن !

٦ - رابوون وپوينشتنا به‌رس ئيمامى :

د نقيژا ب جماعت دا مه‌ئمووم دقيّت (ئقتدائى) ب ئيمامى بكه‌ت ، يه‌عنى : كانى كه‌نگى ئيمام رادبت ودروينت دقيّت ئەو ژى هنگى رابت وروينت ، ورا‌بوونا وپوينشتنا به‌رى ئيمامى خه‌له‌تى يه‌كا مه‌زنه هنده‌ك كه‌س دكه‌فتى ، و ژ خو ئە‌گه‌ر د (تكبيره‌ الاحرام) دا مه‌ئموومى به‌رى ئيمامى را كر نقيژا وى دى يا به‌طال بت ، وخو‌گيرو‌كرنا ژ قه‌ستا ژى پشتى ئيمامى يا دورست نينه ، ويا فه‌ره ئيمام ده‌نگى خو ب (ته‌كيراتان) بلند بكه‌ت دا مه‌ئموومان گو‌ه‌ل ده‌نگى وى بيت وكه‌س به‌رى وى

رانه کهت ، وئه گهر ئیمام نه شیا دهنگی خو بلند بکهت
دقیّت کهسهک پیش وی قه - پشتی وی - دهنگی خو بلند
بکهت ، یان نامویره تی بلند کرنا دهنگی (مکبره) نهو ب کار
بینت .

۷ - (مکبره) وتیبینی یه ک :

و ب هلکه فتنا به حسکرنا ژ (مکبره) یی تیبینی یه کا گرنگ
هه یه فهره ئیشاره تی پی بدهین : نوکه ئهم دینین ل گه لهک
مزگه فتان ئیمام نفیژی ناکهت نه گهر (موکه بری) هل نه کهت ،
بلا مه ئموومین وی ریژه کا ب تنی ژ ی بن ، نه بهس هنده .. مه یی
دیتی هندهک ئیمامان یا خو ژ ئیمامه تی یی دایه پاش نه ژ بهر چو
ب تنی چونکی (موکه برا دهنگی) ل مزگه فتی نینه !

و گرفتاری ل هه یقا ره مه زانی مه زن دبت ، ل ده می کرنا
ته راویحان دی بینی ل هه می مزگه فتان سماعه ده لکرینه هه ر چه نده
سی چاریکین فان مزگه فتان هه وجهی ب هلکرنا سماعی نینه ژ ی ،
وپتر ژ سه عه ته کی دهنگی ئیمامی ب خواندن وی
موئه ززنی ب زکری (موته دع !) مه حه لی هه می یی ده ژینست ،
ئه ف کاره ب حوكمی شریعه تی بیدعه یه ، و ب دیتنا هونهری
(نه شازه کا موزعجه) ، و ب بوچوونا (زهوقی) قهره بالغه کا بی
مه عنایه !! نه گهر بو هندی بت دا مه ئموومان گوهر ل دهنگی

ئىمامى بىت (سماعا داخلى) تېرا قى چەندى ھەيە ، وئە گەر بو ھندى بت دا ئىمام دەنگى خو ىي خوش بگەھىنتە خەلکى مەھەلى د مالين وان دا ئەف چەندە ب جە نائىت ، چونكى ھەقالى وى ئىمامى مزگەفتا دى مەجالى نادەتى دەنگى وى صافى بگەھتە خەلکى ، و د ئەنجام دا نە مروف دزانت ئەف ئىمامە چ دىژت نە ىي دى !

ب راستى ئەف (دياردا نەشەرى) ب بەلاقبونا خو ىا بى مەعنا فە بىي کو لايين شۆلەژى مايى خو تى بکەن روى يەكى کرىت ددەتە مزگەفتين مە .

۸ - خۆگىرۆکرنا ژ قىرا گەھشتنا نقيژى :

ھەندەك كەس دەمى دئىنە نقيژى نقيژى ودين ئىمام ىي د روکووعى يان سوجوودى دا خو دگرن ھەتا ئىمام رادبت ژ نوى دەست ب نقيژى دكەن ، وئەفە يا خەلەتە ، ويا دورست ئەوہ گاڤا ئەو گەھشتە نقيژى ئىكسەر خو ب نقيژى را بگەھىنت ، وخىرا روکووعى وسوجوودى ژ دەست خو نەكەت .

۹ - كيشانا نقيژكەرەكى ژ رېزى :

ھەندەك كەس دەمى دئىنە مزگەفتى ودين رېزىا تژىيە دى رابن نقيژكەرەكى ژ رېزى كيشن دا د گەل وى راوہست ، چونكى ئەو ھزر دكەت ئەگەر ئەو ب تنى ل رېزەكى راوہستيا

نقیڙا وی یا دورست نینه ، وئو ب خو ودهسا نینه ، یا دورست
ئووه ئووه کسی ژ ریږی نه کیشت ، و ب تنی ل ریږا پستی
راوه ست .

شهش : هندهك خه له تی یین په یوه ندی ب ژنکی و نقیڙا ب

جماعت قه هه ی :

ل سهری دقیت بیژین : هندی حوكمی هاتنا نقیڙا ب جماعته
ل مزگهفتی بو ژنکی - چ نقیڙا خوتی بت یان هر نقیڙه کا دی
بت - یی جودایه ژ حوكمی زهلامی ، هاتنا نقیڙا ب جماعت بو
ژنکی کاره کی سوننه ته ، نه گهر نه گهر ئو بیته نقیڙا ب جماعت
خیره وئو گهر نه ئیت گونه ه نینه ، بهلی نه گهر هات ودهر كه فتنا
وی بو مزگهفتی بوو نه گهره هندهك گونه هیڼ دی هنگی چی نابت
بو وی ئو بچته مزگهفتی .. و ل قیری چنده مه سهله کیڼ پیڅی
روهنکرنی هه نه :

۱ - بوخاری وموسلم ژ (عه بدللاهی کورپ عومهری)
قه دگو هیڼ ، دیږت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوټ :
﴿ إذا استأذنت أحدكم امرأته إلى المسجد فلا يمنعها - نه گهر ژنکا
ئیك ژ هه وه دهستویری ژ هه وه خواست كو بچته مزگهفتی بلا
ئو وی مدعه نه كهت ﴾ دو حوكمین شهرعی ژ قی حه دیسی
دئینه زانین :

حوكمى ئىككى : چى نابت بۆ ژنى ئەو بىي دەستورىيا زەلامى
خۆ بچتە مزگەفتى بۆ كرنا نقيژا ب جماعت ، وئە گەر هات ووى
زانى زەلامى وى ب قى دەرگەفتى نەخوشە وئەو ھەر چوو ، ئەو
دى يا گونەھكار بت ، چونكى بى ئەمرىيا وى بۆ زەلامى حەرامە
، وچوونا وى بۆ مزگەفتى سوننەتە ، وبۆ موسلمانى چى نابت
حەتا كارەكى سوننەت بکەت خۆ تووشى كرنا حەرامىيەكى
بکەت .

حوكمى دووى : چى نابت بۆ زەلامى موسلمان مەنعا ژنكا خۆ
بکەت ژ چوونا مزگەفتى ئەگەر چو مانعین شەرى نەبن ، وئە گەر
مانعەكى شەرى ھەبت چى نابت بۆ زەلامى بهيلىت ژنك بچتە
مزگەفتى ، ومەخسەد ب مانع شەرى ئەو ژن ل دەمى چوونا
مزگەفتى تووشى گونەھەكى ببت ، وەكى تىكەلىيا زەلامىن بيانى ،
يان دەرگەفتنا ب جلکەكى نە يى شەرى .. وھتد .

۲ - دەرگەفتنا ژنى بۆ مزگەفتى ھندەك شەرت بۆ ھەنە ،
ژ وان شەرتان :

أ - دقيت ئەو چو بيىن خوش ل خۆ نەكەت ، چونكى
د حەديسين دورست دا ھاتىيە پيغەمبەر - سلاف لى بن -
ديبژت : ﴿ إذا استعطرت المرأة فمرت على القوم ليجدوا ريحها ،
فهي زانية - ئەگەر ژنكى بيىن خوش ل خۆ كرن و د بەر ھندەك

زه لاماڼ را چوو دا بېنا وی بچته وان ههر وه کی وی فاحشه کری
 ﴿^(۱) چ ئەف دهر که فتنه بو نفیژی بت یان ژ ی بو جهه کی دی
 بت ، و د حه دیسه کا دی دا ^(۲) پیغه مبهه - سلاف لی بن -
 ناشکه را دکهت کو ئەو ژنا بیین خوش ل خو دکهت ودئیته
 مزگه فتی نفیژا وی نائیته قه بویلکرن ههتا دزقته مال وسه ری خو
 دشوت !

ب - دقیت چو فتنه د دهر که فتنه وی دا نه بن ، چ ژ وی
 بگه هته خه لکی یان ژ خه لکی بگه هته وی ، بوخاری وموسلم ژ
 عائیشایی قه دگو هیژن ، دیژت : « ئە گهر پیغه مبهه ری - سلاف لی
 بن - زانییا پشتی وی ژنک دی چ کهن ئەو دا وان ژ چوونا
 مزگه فتی مه نه کهت وه کی کو ژنکین ئسرائیلی یان هاتینه
 مه نه کرن » .

ومه خسه دا عائیشایی ئەوه ده می ژن ب چهك وجلکین جوان
 و بیین خوش قه هاتینه مزگه فتی .

ج - هاتنا ژنکی دقیت ب ده ستویری یا زه لامی وی یان
 (وه لی) یی وی بت ، وه کی بهری نوکه مه گو تی .

(۱) وه کی ئەبوو داوود و ترمذی و ئەحمەد ژ ئەبوو موسایی ئەشعەری
 قه دگو هیژن .

(۲) ئەوا ئەبوو داوود و ترمذی و ئەحمەد ژ ئەبوو هورهیره ی قه دگو هیژن .

د - دهر كهفتنا ژنى بۆ مزگهفتى دڤيت نه بته ئه گهرا هندى ئهو سستى بى د كارى خو ى مالى دا بكهت ، يه عنى : ئه گهر زهلامى ديت دهر كهفتنا ژنكا وى بۆ مزگهفتى دبتنه ئه گهرا تىكدانا كارى وى ل مالى حهقى وى ههيه ئهو رى نه دهتى كو ئهو دهر كهفته مزگهفتى .

۳ - هندهك ژن هه نه هزر دكه ن كرنا وان بۆ نڤيژى ل مزگهفتى ب خيتره ژ كرنا نڤيژى ل مال ، وئەف هزره يا خه له ته ويا دورست ئه وه نڤيژا ژنكى ل مال ب خيتره ژ نڤيژا وى ل مزگهفتى .

وده ليل ل سهر فى چه ندى گۆتنا پيغه مبه رى يه - سلاف لى بن - ده مى دبىژت : ﴿ لا تمنعوا نساءكم المساجد و بيوتهن خير لهن - هوين مه نعا ژنكي خۆ ژ مزگهفتان نه كه ن ومالين وان بۆ وان دچيترن ﴾ ^(۱) وگۆتنا وى : ﴿ خير مساجد النساء قعر بيوتهن - چيترين مزگهفتين ژنان نيڤا مالين وانه ﴾ وگۆتنا وى : ﴿ اقرب ما تكون المرأة من وجه ربها وهي في قعر بيتها - ژن ژ هه مى ده مان پتر يا نيزيكي كنارى خودايى خو يه ده مى ئهو د مالا خو دا دروينت ﴾ ^(۲) .

(۱) ئه بوو داوود و بن خوزه يمه فى حه ديسى قه دگوهيژن .

(۲) فان ههردو حه ديسان بن خوزه يمه قه دگوهيژت .

و ژ فان حه ديسان وگه له كيڼ دى دئته زانين كو نقيژا
ژنى ل مالا وي بؤ وي ب خيرتره ژ نقيژا وي ل مزگه فتى .

٤ - نه گره هات وژنى قيا كاري ب (روخصه تى) بكهت
ونقيژا خو ل مزگه فتى بكهت ، دفتت نه و قه ستا نيژيكترين
مزگه فتى بؤ مالا خو بكهت ، نه كو د سهر كومه كا مزگه فتان را
ببورت وبچت قه ستا مزگه فته كا دوير بكهت ، ب هيجه تا هندي
كو دهنگي قى ئيمامى خوشتره ، يان خه لكى قى مزگه فتى پتر
ب دلى وينه ! نه ف كاره يى خه له ته ودبت ژنى تووشى هندهك
گونه هان بكهن ، و ب تاييه تى نه گره نقيژ ب شف بت وه كي
نقيژين تهر او يخان ل ره مه زانى ، وپشتى هنگي نه گره وي نه ف
چه نده كر هنگي مه خسه دا وي نابته كرنا نقيژى به لكى دى بته
گه ريانا ل خوشى يى ، و نه ف كاره كي دورست نينه .

و ل قيږى دى حه ديسه كي قه گوهيژين په يوه ندى ب قى
نوقطى ويا بهرى وي ژى قه هيه : (ئبن خوزه يمه)
قه دگوهيژت كو جاره كي ژنكا نه بوو حه ميدى ساعدى هاته نك
پيغه مبهرى - سلاف لى بن - وگوته : نهى پيغه مبهرى خودى نه ز
حه ز دكه م نقيژى د گهل ته بكه م ^(١) ئينا پيغه مبهرى - سلاف لى

(١) و ژ سياقى حه ديسى دئته زانين كو مالا وي يا دوير بوو ژ مزگه فتان
پيغه مبهرى - سلاف لى بن - .

بن - گوتی : ﴿ نهز دزام تو حمز دکهی نفیژی د گهل من بکهی ، بهلی نفیژا ته ل جهی ته بو ته ب خیرتره ژ نفیژا ته ل مهزولا ته ، ونفیژا ته ل مهزولا ته بو ته ب خیرتره ژ نفیژا ته ل مالا ته ، ونفیژا ته ل مالا ته بو ته ب خیرتره ژ نفیژا ته ل مزگهفتا تاخی ته ، ونفیژا ته ل مزگهفتا تاخی ته بو ته ب خیرتره ژ نفیژا ته ل مزگهفتا من ﴾ .

۵ - نه گهر کومه کا ژنکان نفیژ ب جماعت کر وئیک ژ وان بوو ئیمام دقیت نهو د ناف ریژی دا بمینت ، نه وه کی ئیمامی زهلام پیشفه بچت ، ونه گهر کومه کا مروغان نفیژ ب جماعت کر وژنک وزهلام د ناف دا هبت ، ریژین ژنکان دقیت ژ یین زهلامان دجودا بن ، ونه گهر ژنکه کا ب تنی ژی بت نهو ب تنی دی بته ریژهک و ب رهخ زهلامان فه راناوهستت نه گهر خو مهحرهما زهلامی ژی بت ، وزهلام وژنکا خو یان دهیکا خو ب تنی ژی نه گهر نفیژی بکهن ژنک دی ل پشت راوهستت ، ل ریژه کا تایهت .

۶ - هندهک ژن هزر دکهن کو چی نابت نهو ل مالا نفیژی بکهن هتا نفیژ ل مزگهفتی نهئیتنه کرن ، یهعنی نه گهر ئیک ژ وان قیا نفیژا خو ل مال بکهت دی خو گیرو کهت هتا نفیژ ل مزگهفتی بیته کرن ، ونهو ب خو نهف هزره یا خهلهته ،

وهه گافه کا بانگ هاته دان دورسته بو ژنی ئەو ل مال نفیژا خو
 بکهت ووی چو په یوه ندی ب نفیژا زه لمان قه ل مزگهفتی
 نینه ، وهندی زووتر ئەو نفیژا خو بکهت بو وی ب خیرتوه .

۷ - و ل فیژی مهسهله کا گرنگ وتایهت ب ژنی قه ههیه مه
 دقیت ئیشارهتی بدهینی : ئەگەر دهمی نفیژی هات وژنی خو گیرۆ
 کر پاشی بهری ئەو نفیژا خو بکهت بی نفیژ بیت ، هنگی ئەو نفیژ
 دمینهت ل سهر وگافا پاقر بوو دقیت ئەو وی نفیژی بکهت ، لهو
 ئەم دیژین یا باش بو ژنی ئەوه دهمی بانگ دئیه دان زوی ئەو
 نفیژا خو بکهت ، و ژ قهستا خو گیرۆ نه کهت دا ئەف
 حالهته ب سهر دا نهئیت ب تایهتی ل پوژین ژفانی خو .

حهفت : کرنا پتر ژ نفیژه کا ب جماعت ل مزگهفتی :

کرنا پتر ژ نفیژه کا ب جماعت ل مزگهفتی ژ وان خهلهتی بین
 زیده بهلاقه نوکه ل مزگهفتین مه ، و فی مهسهلی پیتفی
 ب دریژ کره نه کی ههیه :

۱ - بارا پتر ژ فقهزانین ئیسلامی - و ژ وان : ئەبوو حهنیفه
 ومالك وشافعی - دیژن : ئەگەر ئیمامی ل مزگهفتی نفیژ ل بهرا
 موسلمانان کر و کهسهك نه گههسته نفیژی وحهتا هاتی دیت نفیژ
 یا خلاس بووی ، یا دورست بو وی ئەوه ئەو نفیژا خو ب تنی
 بکهت ، یان بچته مال و نفیژا خو ل مال د گهل هندهك کهسان

ب جماعت بکەت ، چونکی کرنا دو جماعتان د ئێک مزگەفتی ڤه
یا دورست نینه ، ودهلیلێ وان ل سەر ڤی ڤه‌ندی ئه‌و هه‌دیسە یا
(طه‌برانی) ژ (ئه‌بوو به‌کره) ی ڤه‌دگو‌هیزت دی‌ژت : جاره‌کی
پیغه‌مبه‌ر - سلاف لی بن - ژ ده‌رڤه‌یی مه‌دینی هاته‌ مزگەفتی دا
نقیژی بکەت ، دیت خه‌لکی نقیژا کری ، ئینا ئه‌و زڤری مال
ومروڤین خو کۆمکرن ونقیژل به‌را وان کر .

و ژ هه‌سه‌نی به‌صری دئێته‌ ڤه‌گوهاستن ، دی‌ژت :
صه‌حابی یین موحه‌مه‌دی - سلاف لی بن - ئه‌گه‌ر هاته‌بانه‌ مزگەفتی
ودیتبا نقیژ یا هاتی‌یه‌ کرن ، هه‌ر ئیکی نقیژ بو خو دکر .

ژ ئه‌ڤا بۆری خه‌له‌تی یا وان که‌سان بو مه‌ دیار دبت ئه‌وین
ده‌می دئێنه‌ مزگەفتی و‌دینن نقیژ یا هاتی‌یه‌ کرن ، ده‌ست
ب جماعه‌ته‌ کا دی دکه‌ن ، یان ده‌ستی خو ل ملی ئیکی دده‌ن
و د گه‌ل وی نقیژی ب جماعت دکه‌ن ، ئه‌ڤه‌ خیلافی سونه‌تا
پیغه‌مبه‌ری‌یه‌ - سلاف لی بن - ، هه‌ر وه‌سا وه‌کی کاری
صه‌حابی یان ژ ی نینه .

۲ - ئه‌گه‌ر مروڤه‌ك هاته‌ مزگەفتی و‌دیت جماعه‌ت یا خلاس
بووی ، وه‌نده‌ك که‌س جماعه‌تا دووی یین دکه‌ن ، ئه‌و خو بده‌ته
د گه‌ل وان ؟ یان ژ ی ب تنی نقیژا خو بکەت ؟

د بهرسقى دا زانا دييژن : يا باشر بو وي نه وه نهو نقیژا خو
ب تنی بکته وخو نه ده ته د گهل جماعه تا دووی ! بوچی ؟

۳ - چونکی زانایین مه زن د حوکمی جماعه تا دووی دا
ب خیلاف چووینه ، ومه سه لا يا گه هشتی په دهره جه کی هندهك
زانا دييژن : جماعه تا دووی يا به طاله ، وهنده کین دی دييژن :
نقیژا وان يا دورسته وهو د گونه هکارن ، وهندهك دييژن : نقیژ يا
به طال نینه وهو د گونه هکار ژی نینن به لی خیرا جماعه تی بو وان
نائیته نقیسین ویا ب خیرتر بو وان نهو بوو وان وه نه کربا !!
و ب چی حالی هه بت دقیت مروف خو ژ فی کاری بده ته پاش
دا ژ فی سهر گیزی بی خلاص بت .

۴ - وه گهر که سهك پیسار که ت : بوچی د فی مه سه لی دا
زانایان هنده شدانندن کری په ؟ دی بیژن : ژ بهر گه لهك
نه گهران :

ئیك : چونکی نهو خیلاfi سوننه تی وکاری صه حابی یانه .
دو : چونکی دانا ده ستویری بی ب کرنا جماعه تا دووی دی
بته نه گه را سسی یا د هاتنا جماعه تا ئیکی .

سی : نه ف چه نده دی دهر گه هی بو ژیکفه کرنا ریژا
موسلمانان فه که ت ، وهه ر که سه کی ئاقلی وی ژ ئیمامه کی

نەبەرت - ژ بەر چی ئەگەرا هەبت - دی خۆ گیرۆ حەتا جماعت
 خلاس دبت و پشتی هنگی دی ئیتە مزگەفتی و نقيژي کەت .

۵ - و بەری ئەم فی مەسەلی ب دویمایي بینین حەدیسەك هەیه
 پیتقی یە بو هەو هەگـیرین : ئەحمەد و ئەبوو داوود و نەسائی
 ژ پیغمبەری - سلاف لی بن - فەدگوهیژن ، دبیژت : ﴿ من
 ترضاً فأحسن وضوءه ثم راح فوجد الناس قد صلوا ، أعطاه الله
 مثل أجر من صلاها وحضرها ، لا ينقص ذلك من أجرهم شيئاً -
 هەچی یی دەسنقيژا خو بگرت و تازە و ب دورستی بگرت ، پاشی
 بچت و وینت خەلکی نقيژا کری خودی وەکی خیرا وان یین
 نقيژا کری ولی ئامادە بووین دی دەتی ، بی تشتەك ژ خیرا وان
 کیم بیت ﴾ .

مەعنا : ئەگەر مروف یی حەریص بت ل سەر کرنا نقيژا
 ب جماعت ، و جارەکی وەسا چییوو حەتا وی کاری خۆ کری
 و چوو یە مزگەفتی دیت نقيژا ب جماعت یا خلاس بووی ، بلا ئەو
 نقيژا خو ب تنی بکەت و خیرا جماعەتی دی گەهتی ، نە کو
 جماعەتا دووی د مزگەفتی فە بکەت و خیرا جماعەتی ژ خو بکەت
 و خو گونەهکار ژ ی بکەت !

تشتی دی یی هویر یی کو ژ فی حەدیسی دئیتە زانین ئەو هە کو
 یا باشتەر ئەو هە مروف دەسنقيژا خو ل مال بشۆت و بچتە

مزگهفتی نه کو بچت ل مزگهفتی بشوت ، چونکی د گهل
 حه دیسان دا هاتی یه : ﴿ إذا توضأ أحدكم .. ثم خرج إلى
 الصلاة ﴾ وئفه ئیشاره ته کا هویره زوی ب زوی مروّف خو لی
 هشیار ناکه ت .

ههشت : جماعه تا نه ل مزگهفتی :

ئهو نقیژا ب جماعت یا نه ل مزگهفتی بیته کرن د خیری
 دا وه کی وی نینه یا ل مزگهفتی بیته کرن ، وهندهك كهس هه نه
 ده می بانگ ددهت خو ب سوجه تیّن بی خیر فه موژیل دکن
 وناچنه نقیژی ل مزگهفتی ، ودلی ب هندی خو دکن کو ئهو
 دی نقیژی ل مال ب جماعت کهن ویا ژ وان فه ئه ف نقیژه ژی
 ب بیست وحه فتانه ، وئهو ب خو وesa نینه ، وئیمامی بوخاری
 - وه کی بن حه جهر ژی فه دگو هیژت - ل وی باوهری بوو کو ههر
 حه دیسه کا د خیرا نقیژا ب جماعت دا هاتی به حسی وی نقیژی یه
 یا ل مزگهفتی دئیته کرن .

گۆتن وکریارین خهلهت یین پشتی نفیژی

نفیژ ب سلافی ب دویمای دئیت ، وپشتی ب دویمای هاتنا
نفیژی - چ نفیژ یا ب جماعت بت چ یا ب تنی بت - هندهك
خهلهتی هه نه مروفی نفیژكه دكهفتی مه دقیت ل قیری بهحسی
هندهك ژ وان خهلهتیان بکهین :

۱ - چوونا دهستس پشتی نفیژی وگۆتنا (تقبل الله) :

وبهري نوکه مه بهحسی قی چهندی کرییه ، وههوجه ناکهت
دوباره بکهینهفه .

۲ - برینا تهسبیحاتین نفیژكهری :

گۆتنا تهسبیحاتان پشتی نفیژی ژ لای نفیژكهری فه سونهته ،
ودبت موسلمانهك ههبت پشتی نفیژی بو خو وان (ئەذکاران)
بیژت یین هه دیس پی هاتین ، وئه گهر هات وئیکی ئهف چهنده
کر ، ل مزگهفتی بت یان ل ههر جهه کی دی یی ههبت ، یا
خهلهته بو کهسه کی دی بیست (ئەذکارین) وی ببرت
ونه خوشی یی بگههینتی ، ب چوونا ، دهستی یان ئاخفتنا د گهل ،
یان پهیدا کرنا قهره بالغی .. دیسا یا خهلهته کهسهك زکری

ب دهنگه کي بلند بکته ، چونکي نهغه دېته نه گهرا په یدا بونا ته شوی ل سهر که سپن دی .

۳ - هیلانا ته سیاحتان :

گوټنا ته سیاحتپن پستی نفیژی ژ لای نفیژ که ری قه تشته کي سوننه ته و واجب نینه یی بقیټ وان (نه ذکران) بیژت یین پیغه مبهری - سلاڅ لی بن - نیشا مه داین وصه حابی یان ژي قه گوهاستین دی یی خودان خیر بت ، ویی نه قیټ بیژت چو گونه ل سهر نینه ، ههر چنده یا خه له ته مروقی ټان نه ذکران بزانت وبشیت بیژت ئیکجار پست بده تی وچو جار ان نه بیژت .

۴ - کرنا دوعایي ئیکسهر پستی نفیژی :

یا سوننه ته نه وه پستی سلاڅا ملان مروځ هنده ک ژ وان نه ذکر و ته سیاحتان بیژت یین کو د سوننه تی دا هاتی ، وه کی : خواندنا (آية الكرسي) یان سووره تا (قل هو الله أحد) یان سووره تا (قل أعوذ برب الفلق) و (قل أعوذ برب الناس) یان گوټنا (سبحان الله والحمد لله والله أكبر) وهتد ژ (ماثورات) ان .. ویا خه له ته مروځ پستی سلاڅی ئیکسهر دوعایان بکته ، مه عنا : ژ خه له تی یانه ده می نه م دینین هنده ک که س پستی سلاڅی ئیکسهر ده ستین خو بلند دکه ن ودوعایه کي دکته پاشی ده ستین

خۆ د سەر و چاقین خۆ ددهت ، ئەفا هه کارهکی خەلەتە
و ژ پیغه مبهری - سلاف لی بن - نههاتی یه فه گوهاستن .

5 - کرنا ته سبیحاتان نه ب تبلین دهستنی راستنی :

عه بدلاهی کوری عه مری دیبژت : ((من پیغه مبهر - سلاف
لی بن - ددیت ده می ته سبیحات دگۆتن ب تبلین دهستی خۆ یی
راستی دهژمارتن)) ^(۱) ، و د هه دیسه کا دی دا پیغه مبهر - سلاف
لی بن - دیبژته هندهك ژنکان : ((ذکر ی خودی بکه ن و غافل
نه بن ، دا ته و حید - یان ره حم - ژ بیرا هه وه نه چت ،
و ب سه ری تبالان زکری بکه ن ، چونکی پسپار ژ وان دی
ئیته کرن وئهو دی ئیته ئاخافتن)) ^(۲) یا سوننهت ئەفهیه ،
وزکر کرنا ب تزی یان یان بهرکان یان دهستی چه بی یان هه
تشته کی دی نه ژ سووننه تی یه و د قیت هه ژیکه ری سووننه تی خۆ
ژی بدهته پاش .

6 - زکر کرنا پشتی سوننهتان :

ئهو زکر و ته سبیحاتین کو د هه دیسان دا هاتین هه می بو
پشتی نقیژین (فه رضه) و د چو هه دیسان دا نههاتی یه کو
پیغه مبهری - سلاف لی بن - پشتی سوننهتان ته سبیحات گۆتن ،
له و یا خەلەتە مروف پشتی نقیژا فه رض رابست سوننه تی بکهت
(۱) وه کی ئەبوو داوود و ترمذی و حاکم و بهیهقی ژی فه دگوهیژن .

(۲) ئەبوو داوود فه دگوهیژت .

وېشتی سوننه تی ژ نوی ته سبیحاتان بیژت ، ول فیږی فـهـره
 ئیشاره تی بدهینه خه له تی یه کا به لاف ل گه له ک مزگه فتین مه ئه و
 ژ ی ل ده می کرنا ته راویحانه ل ره مه زانی ، دی بینی پشی نفیژا
 عه یشا دئینه کرن ئیکسهر موئه ذذن ژ نفیژ که را دخوازت ئه و رابن
 سوننه تی بکه ن ، وېشتی سوننه تی ده ست ب ته راویحان دکه هن ،
 وېشتی (وتر) ژ ی خلاص دبت ژ نوی ته سبیحاتین پشی نفیژ ی
 دئینه گو تن ، وئفه کاره کی خه له ته ، یا دورست ئه وه پشی نفیژا
 عه یشا مه جال بیته دان بو وی که سی بقیّت ته سبیحاتان بیژت ،
 وېشتی هنگی ژ نوی سوننه تا پشی نفیژ ی بیته کرن ، وېشتی
 ته راویحان چو ته سبیحات نه ئینه گو تن ، چونکی ته راویح سوننه تن
 وئذکار و ته سبیحات پشی سوننه تان نینن !

۷ - کرنا زکری پیڅفه و ب دهنگه کی بلند پشنتی

نفیژ ی :

ئـهـفـه ژ ی ژ نه ژ سوننه تی یه ، ونه هاتی یه زانین کو پیغه مبه ری
 - سلاف لی بن - یان صه حابی یه کی وی پشی نفیژ ی زکر پیڅفه
 و ب دهنگی بلند گو ت بت ، وژبلی کو ئف کاره نه
 ژ سوننه تی یه ئه و دبتـه ئه گه را په یدابوونا ته شوی شی ل سهر
 نفیژ که ران ، چونکی دبیت که سه کی (مه سبووق) هه بت یی نفیژا
 خو تمام دکه ت ، یان که سه ک هه بت سوننه تی بو خو بکه ت ، فیجا

زكري ب دهنگي بلند دي بته نه گهرا ته شويشي ل سهر وي
ونه دويړه نهو نقيژا خو خه له ت كهت ! قيچا يا دورست نه وه
ههر كه سهك بو خو ب دهنگه كي نرم زكري بكهت ، ونه فه يا
سوننه ت بي هاتي .

۸ - خواندنا سووره تا فاتحي :

د چو حه ديسي دورست دا ژ پيغه مبهري - سلاف لي بن -
نه هاتي يه فه گوهاستن كو وي د نه ذكارين پشتي نقيژي دا
سووره تا فاتحي خواند بت ، يان فرمان ل صه حابي يه كي
خو كربت كو نهو فاتحي بخوينت ، ژ بهر قي چهندي نه م
ديژين : تشته كي خه له ته ده مي هندهك كهس د نه ذكارين پشتي
نقيژي دا ده ستين خو بلند دكهن وفاتحي دخوينن وپشتي هنگي
سهر وچاقي خو ب ده ستين خو فه مالن ، نه ف چهنده ه
د سوننه تي دا نه هاتي يه . . وهژي يه بيژين : بلند كرنا ده ستان
ل ده مي كرنا دوعايي نه فه تشته كي سوننه ته ، به لي فه مالينا سهر
وچاقان پشتي خلاس كرنا دوعايي ، نه ل پشتي نقيژي ونه ل ههر
جهه كي دي يي هه بت ، ب رهنگه كي دورست ژ پيغه مبهري
- سلاف لي بن - نه هاتي يه فه گوهاستن .

و د كهفن دا يا هاتي يه گوتن : ههر بيدعه يه كا دهر كهفت
سوننه ته كي ل جهي خو دمريت ، ونه ف گوتنه ل قي ري ب جه

دئیت ، گهلهك كه سان تو دی بینی پشته نقيژئ فاتحي دخوينت
وئهو ب خو بيدعهديه ، وسوورهتا (الناس والعلق) ناخوين
وئهو ب خو خواندنا وان سوننهته .

۹ - قه مالينا لهشي ب دهستان پشته خواندنا (آية

الكرسي) :

خواندنا (آية الكرسي) پشته نقيژئ تشته كي سوننهته وه كي
مه گوتی ، بهلي بلندكرنا دهستی ل دهمی خواندنئ ، پاشی
پفكرنا ههردو دهستان ، وقه مالينا لهشي ب دهستان ئهفه كاره كي
خهلهته و د سوننهتي دا نههاتي به .

گۆتن وکریارین خەلەت یین پەییوەندی ب نقیژا ئەینی یی قە ھە

ل سەری دی بیژین : حوکمی نقیژا ئەینی یی بو زەلامی بالغ وئاکنجی واجبه ، وئەو کەسی سی ئەینی یا نهئیتە نقیژا ئەینی یی بی کو وی عوزرەك هەبت ئەو دی ژ منافقان ئیتە هژمارتن ، و دەلیل ل سەر قی چەندی ئەو حەدیسە یا (بەیھەقی) ب سەنەدەکا باش ژ پیغەمبەری - سلاف لی بن - قە گوھاستی دەمی دیژت : ﴿ من سمع النداء يوم الجمعة فلم يأتها ، ثم سمعه ، فلم يأتها ، ثم سمعه فلم يأتها ، طبع الله على قلبه ، وجعل قلبه قلب منافق - ھەچی یی رۆژا ئەینی یی گوھ ل بانگی بیت ونهئیتی ، پاشی گوھ لی بیت ونهئیتی ، پاشی گوھ لی بیت ونهئیتی ، خودی خەتی دی ل سەر دلی وی دەت ، ودلی وی دی کەتە دلی منافقی ﴾ وگەلەك حەدیسین دی ژ ل سەر قی چەندی و ب قی مەعنایی ھەنە ..

وقی نقیژا - کو نقیژا ئەینی یی یە - ئەوا ب خوتبە و ب ھەردو رکاعەتین خو یین جەھری دئیتە نیاسین ، ھندەك خەلەتی ھەنە دکەقنی ، چ ژ لایی ئیمامی ب خو قە بت چ ژ لایی

مهئموومان قه بت ، لهو مه دقيټ ب كورتى ئيشارهتې بدهينه
هندهك ژوان ژى .

وخهلهتې يا ژ ههميان مهزنتر سستى يا د هاتنا نفيرټا ئهينى ي
دا : وئه گهرپن سستى يا د هاتنا نفيرټا ئهينى ي دا گهله كن ، هندهك
كهسان دى بينى يا بو خو كرىيه عدهوت ههمى ئهينى يا
دهردكهفته سيرانان ، هندهك ل دهمى نفيرټا ئهينى ي ب تشتين
بيخير قه دموژيلن وهكى بهريخودانا تهپانى يان تهلهفزيوونى ،
وهندهكان ئيمام وخوتبا وى ب دلى نينه قيجا نائيته
نفيرټا .. وهتد ژ قان هيجهتان ، وئهو ب خو وهكى د حهديسا
بورى دا هاتى ئهو كهسى سى خوتبان ل دويشف ئيك وبى عوزر
نهئيته نفيرټا خودى خهتلى ل دلى ددهوت ، يهعنى دلى وى تارى
دكهت قيجا نه روناھى يا باوهري يى ناچتى وخيرخوازي رپكا خو
بو نابينت .

پشتى قى چهندى خهلهتې بين نفيرټا ئهينى ي ئهم دى ل سهر دو
پشكان ليكفه كهين : بين پهيوهندى ب ئيمامى قه ههى ، وين
پهيوهندى ب مهئموومان قه ههى .

أ - ئهو خهلهتې بين پهيوهندى ب ئيمامى قه ههى :

ل سهرى دى بيرين : ئهو كهسى دبه ئيمام وبو كارى
خوتبهخوينى ي دئيته دانان دقيټ مروقهكى عقيده پاقر بت دا

د سەردا نەچت وخەلکی ژى د سەردا نەبەت ، ودقیت
ب شریعتى و ب تایبەتى فقهي نقيزى یى زانا بت ، هەر وەسا
دقیت زمانى عەرەبى ژى باش بزانت ، دا بشیت ئایەتین قورئانى
وحەدیسین پیغەمبەرى - سلاف لى بن - ب دورستى بۆ خەلکی
تەفسیر بکەت ، ودقیت ب واقعی خەلکی و ب ئیش و دەرد
و هیقى و ئومیدین وان یى شارەزا بت ، دا بشیت وى تشتى بۆ وان
بیژت یى نفاى وان تیدا بت و وان ژ خەلەتى یان بەدەتە پاش ، هەر
وەسا دقیت ئەو مروۆقە کى چاک و ب تەقوا بت ، دا وەعز
و ناخفتین وى کارى د خەلکی بکەت .

و مخابن گەلەك جاران و ژ بەر گەلەك ئە گەران ھەدەك كەس
بۆ خوتبەخوینى یى دئینە دەسنیشانكرن بیى كو ئەو ب كیر قى
كارى بین ، و هەر ژ بەر قى چەندى ھەدەك خوتبەخوین ھەنە
دكەقنە ھەدەك خەلەتى یان ، و بۆ پتر مفا ئەم ل قیرى دى
ئیشارەتى دەینە ھەدەك ژ وان خەلەتى یان ، و هیقى یا مە ئەو
سەیدایین مە ب سەنگە کى بەرفرەھ گوھدارى یا فان گۆتەنا بکەن ،
چونكى دین - وە کى پیغەمبەر سلاف لى بن دیژت - نصیحەتە ،
گۆتن : بۆ کى ئەى پیغەمبەرى خودى ؟ گۆت : بۆ خودى و کیتابا
وى و پیغەمبەرى وى و ئیمامین موسلمانان و عامی بین وان .

فيجلا فيري مه دقيت به حسي هندهك ژوان خهله تي يان
بكهين يين كو د نافي خوتبه خوينان دا دبه لاف .

۱ - دريژكرنا خوتبي و كورتكرنا نقيژي :

ئيمام (موسلم) ژ عماري كوري ياسري شه دگوهيژت ،
ديژت : من گوهل پيغه مبهري - سلاف لي بن - بوو دگوت :
﴿ إِن طَوَّلَ صَلَاةَ الرَّجُلِ وَقَصَرَ خُطْبَتَهُ مَنَّةٌ مِنْ فَقْهِهِ ، فَأُطِيلُوا
الصَّلَاةَ وَأَقْصَرُوا الْخُطْبَةَ وَإِنْ مِنْ الْبَيَانِ سِحْرًا ﴾ يه عني : هندي
دريژكرنا زهلامي يه بو نقيژي و كورتكرنا وي يه بو خوتبي نيشانه كه
ل سهر زانينا وي ، فيجا هوين نقيژي دريژ بكهين و خوتبي كورت
بكهين ، وهندي ناخفتنا ره هوانه سحر تيډا هه يه . وئه گهر تو
(مهفهوومي) في حهديسي بخويني دي بيژي : دريژكرنا زهلامي بو
خوتبي و كورتكرنا وي بو نقيژي نيشانا نه زانينا وي يه ..

ومخاين خوتبه خوينين مه نه فرو موخاله فا تشته كي ناكهين هندي
موخاله فا في حهديسي دكهين ، ئيك ژوان دي بيني خوتبا خو
سه عهته كي يان پتر دريژ دكهت و نقيژا وي سي چار دهقيقه يه كا
فه ناكيشت !

ودا ئه م بزائين مه خسه د ب دريژكرنا نقيژي د في حهديسي دا
چي يه دقيت بهري خو بدهيني كاني پيغه مبهري ب خو - سلاف
لي بن - نقيژا ئهيني ي چهند دريژ دكر ، د حهديسين دورست

دا هاتۍ په كو پيغهمبهري - سلاف لي بن - هندهك جاران سوورته (الجمعة) و (المناقون) وهندهك جاران سوورته (الأعلى) و (الغاشية) د نقيژا نهينۍ دا دخواندن ، وهكي (موسلم) ژي قه دگوهيژت .

۲ - دريژكرنا خوتبا نيكي و كورتركنا يا دووي :

(موسلم) ژ جابري قه دگوهيژت ، ديژت : « پيغهمبهري - سلاف لي بن - دو خوتبه دخواندن د ناقبهري دا دروښت قورئان دخواند ويرا خهلكي ديناغه » .

ويغهمبهري - سلاف لي بن - د هردو خوتبين خو دا قورئان بو خهلكي دخواند ويرا وان ل زكري خودي ديناغه ، نه وهكي خوتبه خوښين مه نه قرو نهوين خوتبا خو يا نيكي دريژ دكهن ، وخوتبا دووي بهس بو دوعاكرني دهيلن ، نهغه يا خهلهته ووه عز ونصيحت ونيشادان دقيت د هردو خوتبان دا بت .

۳ - بلندكرنا دهستان ل دهمن كرنا دوعايي :

هندهك خوتبه خوښ هه نه ل دهمنۍ كرنا دوعايي د خوتبي دا دهستين خو بلند دكهن ونهغه خيلافي سونه تي په ، (موسلم) ژ (عه مارهي) قه دگوهيژت كو جاره كي وي بشري كوري مهرواني ل سهر مينهري ديت دهستين خو بلند كربوون ، ئينا عه مارهي گوټ : « خودي فان هردو دهستان كريټ بكهت ، من

پیغهمبهړ - سلاف لی بن - ل سهر مینبهړی دیتبور وی ژ فی
پیغه تر بلند نه ذکر)) ووی ب تبلا خو یا شاهدی ئیشارهت کر .
وبلند کرنا مهئموومان ژی بو دهستان ل دهمی ئیمام دوعایان
دکته وه کی فی یا خهله ته ، وه کی پشتی دهمه کی دی دی
به حس ژی کهین نه گهر خودی حهز بکته .

۴ - دهرکهفتنا ژ نارمانجا خوتبې :

خوتبا روژا نهینی یی بو هندی یا هاتی به دانان دا مروقه کی زانا
ههر حهفتی یی جاره کی شیره تان ل خه لکی مزگهفتی بکته ویرا
وان ل حهقی یی بینته فه ، وبهړی وان بده ته زانینا شهرعی یا
دورست ، ومروقه نه گهر ل سوننه تا پیغهمبهړی - سلاف لی بن -
بزقرت وخوتبې وی بخوینت دی بینت خوتبې وی ل دور شهش
مهسه لان دزقربین :

۱ - دانه نیاسینا خه لکی ب خودی ، وکو نهو سالو خهتین وی
ب دورستی بزنان ، وحهقی پیغهمبهړی ژی - سلاف لی بن -
ل سهر خو بزنان .

۲ - نیشادانا ستوین وئهر کانین ئیسلامی وه کی روژی یی
ونقیژی وزه کاتی وحه جی و دیار کرنا راستی ومفایی قان عیاده تان .

۳ - دیار کرنا باشی و خرابی یی بو وان ، وشرینکرنا
خیرخوازی یی ل بهر وان وکو نهو خو ژ خرابی یی بده نه پاش .

۴ - تەشجیعا وان ل سەر کرنا چاکی یی ، ویرئینانا وان
ل ھندی کو ھەر نەفسەك ب کارى خوۋ قە یا گریډایە .

۵ - تەشجیعا وان ل سەر ھاریکاری یا ل سەر کارى باش ،
ویرئینانا وان ل وى براینی یی یا ئیسلامى د ناڤەرا وان دا پەیدا
کری .

۶ - پاڤژ کرنا دلین وان ژ ھزر ویرین خەلەت و گومان
وباو ھری یین نەدورست بو ھندی دا ئەو بێنە نموونە یە کى باش
ل سەر ئیسلاما راست و دورست .

ئەقە ئەو ئارمانجن یین خوتبە ژ بەر ھاتی یە دانان ، و کارى وان
خوتبە خوینان یین نوکە ئەم دبین دەمى خوتبىن خو دکنە جھى
(تەحلیلاتین سیاسى) ول شوینا کو بیژن : خودى ھو گوت
ویڤەمبەرى ھو کر ، دەنگ وباسین جەریدە وموجەللان بو
خەلکى قەدگوھیزن ، وکانى چاوا با دئیت ئەو وەسا بیدەرى
دەننى ، و بى ئەو ب خو بەحسین ئەو منبەرى دکنە جھى ھاڤینا
فلانى وشکاندنا بیڤقانى وسەعەتە کى یا پتر سەرى خەلکى
ب سیاسەتا درەوین قە گىژ دکن ، ئەقە ددویرن ژ سوننەتا
پیڤەمبەرى - سلاف لى بن - ویا خەلیفین وى یین راشدى
وصەحابى یین وى یین سەرراست .

ئیمامی شافعی - خودی ژی رازی بت - دبیرت : « ئه ز حه ز
دکه م ئیمام د خوتبا خو دا حه مدا خودی بکه ت وصلاو ه تان بده ته
سه ر پیغه مبه ری - سلاف لی بن - وشیره تان ل خه لکی بکه ت ،
وقورئانی بو وان بخوینت ، وچو یا دی زیده نه که ت » .

ونه هاتی یه ریوایه تکر ن ژ پیغه مبه ری - سلاف لی بن -
وخه لیفین وی - هه ر چه نده ئه و مه زنین دهوله تی ژی بوون - کو
وان بابته یین سیاسی یان مه سه لین په یوه ندی ب ریقه برنا دهوله تی
قه هه ی د خوتبین ئهینی یی دا گو تبن ، به لی وان هنده ک جاران
خه لک ل مزگه فتی کو م دکر وئه ف رهنگی خوتبا بو دخواندن
به لی ژ ده رفه ی خوتبا ئهینی یی بو ، وخوتبا ئهینی یی به س بو
وه عز ونصیحه تان ته رخا ن دکر ، وئه و گازی یین نوکه مه ژ هنده ک
لایان قه گو ه لی بن ده می ژ مه لا دخوازن ئه و خوتبین خو یین
ئهینی یی بکه نه جه ی به لا فکرا نا گازی یین سیاسی ب هیجه تا هندی
کو دقیت مه لا یی نیزیکی خه لکی بت ، ئه فان داخوازان چو
بناخه یین شه رع ی بو نین ، وپیته یی مه لا گو ه نه ده نی ، ومه عنا فی
گو تنا مه ئه و نینه مه دقیت مه لا وخوتبه خوینین مه دویر ژ خه لکی
وواقعی وان بژین وگو ه نه ده نه هیقی وخه م وخیالین وان ، نه خیر !
مه لا دقیت ژ هه ر که سه کی دی پتر ب واقعی خه لکی یی شاره زا
بت ، و ب ده رمانی شریعه تی ده ردین وان چاره سه ر بکه ت به لی

نه ب رپکا هندی خوتبا خو بکته پاشبه‌ند (مولحق) بو
 به‌لاڅو کین دهنګ وباسان ئه‌وین ل سهر دره‌وان هاتینه ئاڅاکرن ،
 ومه‌جالی په‌یوه‌ندی یا مه‌لای د گهل خه‌لکی نه ب تنی خوتبا
 ئه‌ینی یی یه ، ب تایه‌تی ل ده‌می مه‌یی څی ګاڅی یی ده‌زگه‌هین
 راگه‌هاندنی تیډا زیده بووین !

۵ - دوباره‌کرنا نفیڅا نه‌ینی یی پشته نفیڅا خوتبی :

هنده‌ک مه‌لا هه‌نه پشته نفیڅا نه‌ینی یی دکن رادبن نفیڅا نیڅرو
 ژی ل به‌را خه‌لکی ب جماعت دکه‌ت ، وهیجه‌تا وان یا
 ژ هه‌می‌یان مه‌زنتر ئه‌وه ئه‌و دیڅن : هه‌بوونا پتر ژ خوتبه‌کی
 ل باژیره‌کی ل نک هنده‌ک زانایان یا دورست نینه ، څیجا دا ئه‌و
 ژ څی خیلافی ده‌رکه‌فن ، رادبن نفیڅا نیڅرو ژی دکن ، وئف
 کاری وان یی خه‌له‌ته و د گهل شریعه‌تی نه یی رپکه‌فتی یه ،
 وئو هیجه‌تا ئه‌و بو خو دگرن ژی نه چو هیجه‌ته .. چونکی یا
 ئاشکه‌رایه کو خودی دو نفیڅن فهرض ل ئیک ده‌می ل سهر مه
 واجب نه‌کرینه ، وئو گهر ئه‌و نفیڅا نه‌ینی یی یا ئه‌و دکن ل نک
 وان یا دورست نینه بلا نه‌کن ، بلا نفیڅا نیڅرو ب تنی بکن ،
 وئو گهر ل نک وان یا دورسته پا ئه‌و چ نفیڅا نیڅرویه ئه‌و دکن !
 و ل ده‌می صه‌حابی‌یان وزانایین موجه‌ده‌نده‌ک باژیر هه‌بوون
 پتر ژ خوتبه‌کی لی ده‌اته‌کرن ، وژی نه‌هاتی یه ریوایه‌تکرن کو

ئیک ژ وان نفیژا نیفرۆ ئیعهاده کربت ، وئەفه ئیمامی شافعی - خودی ژئی رازی بت - دەمی هاتی یه بهغدا خوتبه ل پتر ژ مزگهفته کی دهاته کرن ، ووی ب خو ل ئیک ژ فان مزگهفتان نفیژا خو یا ئەینی یی ذکر وژی نه هاتی یه فه گوهاستن کو وی پشتی هنگی نفیژا خو دوباره کربت .

ب - ئەو خه له تی یین په یوه ندی ب مه ئموومان فه هی :

وهندهك خه له تی هه نه په یوه ندی ب مه ئموومان فه هه یه ، ئەو ژی ئەفه نه :

۱ - زوی نه هاتنا مزگهفتی :

یا سوننهت ئەوه مروّف روژا ئەینی یی زوی قهستا مزگهفتی بکهت ، وهر چو نه بت بهری ئیمام دهست ب خوتبی بکهت ئەو بگههته مزگهفتی ، وهندی مروّف زویتر قهست مزگهفتی بکهت ب خیرتره .

(بوخاری وموسلم) ژ ئەبوو هورهیره ی قهه دگو هیژن ، دبیزت : پیغهمبهری - سلاف لی بن - گوّت : ﴿ إِذَا كَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَقَفَتِ الْمَلَائِكَةُ عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ ، يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ فَأَوَّلَ ، وَمِثْلَ الْمَهْجَرِ كَمِثْلِ الَّذِي يُهْدِي بَدَنَةً ، ثُمَّ كَالَّذِي يُهْدِي بَقَرَةً ، ثُمَّ كِبْشًا ، ثُمَّ دَجَاجَةً ، ثُمَّ بَيْضَةً ، فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ طَوَّأَ صَحْفَهُمْ ، يَسْتَمْعُونَ الذِّكْرَ - ئەگەر بوو روژا ئەینی یی ملیاکهت

ل بهر دهری مزگه فتی رادوهستن ، نافیڼ خهلکی دنقیسن یی ئیکي پاشی یی دی ، ومده لا وی یی له زی دهاتی دا بکهت وه کی مه ته لا وی یه یی حیشره کی دکه ته قوربان ، پاشی وه کی وی یی چیله کی دکه ته قوربان ، پاشی بهرانه کی ، پاشی مریشکه کی ، پاشی هیکه کی ، وئه گهر ئیمام دهر کهفت دا خوتبی بخوینت نهو دهفته ریڅ خو دیچن وگوهی خو ددنه خوتبی ﴿﴾ و ژفی حه دیسی دئینه زانین کو هندي مروف زویتر بچه خوتبی خیرا مروفی پتره ، ونهو پشتی ده سپکړنا خوتبی دچه دمزگه فتی فه ملیاکهت نافی وی د دهفته ریڅ خو دا نانقیسن ، ههر وه کی نهو نه چوری .

و دبت ئەف خەلەتییە ئەنجامی خەلەتییە وان خوتبە خوینیان بت
 ییڭ خوتبی گەلەك درێژ دكەن ، یەعنی : دەمی مەلا موخالەفا
 سوننەتی كری و دەست ب درێژ كرنا خوتبی كری ، خەلكی
 ژ لای خۆ قە موخالەفا سوننەتی كر وزوی نەهاتنە مزگەفتی ،
 و ئەگەر خوتبا دكورت بان دزیر نینە خەلك زی زوی هاتبانە
 مزگەفتی ، هەر چەندە خەلەتییە قی بو فان نابتە (موبەرر) .

۲۔ ہیلانا خو یاقترکرنی :

يا سوندهت ئەو دەمى مەرۇف دىيىنە مەزگەفتى خۇ پاقر بىكەت ،
 ۋەندەك جەلگىت جۋان ۋېيىن خۇش بىكەتە بەر خۇ ، ۋوان تىشتان
 بىكار نەئىنت يىن دىنە ئەگەر بىيىن نەخۇش ۋەكى خوارنا

پیڅازی ، یان کیښانا جگاران ، بو هندی دا نه خوشی یی نه گه هینته
نقیژ کهران ، ویا باشتسر نه وه ل رږژا نهینی یی نه و سهری خو
بشوت ، وهندهك زانا دبیزت : سهرشویشتنا نهینی یی واجبه ،
دیسا دقیت نه و دهقی خو ب سیواکی یان فرجه ی بشوت وئیکا
هند نه کهت خه لکی نه خوشی یا خو ژی ببینت ، وبو بیرئینان دی
بیژین : هندهك کهس هه نه ب جلکین نقستنی وه کی بیجامان یان
تدره کسوتان قهستا مزگه فتان دکهن ، وئهفه کاره کی کرپته ونه
ژ ههژی یه ، دقیت مروف خو ژی بدهته پاش .

۳ - ناخفتن ل دهمن خوتبه دنیته خواندن :

گافا ئیمامی دهست ب خواندنا خوتبی کر دقیت مهئوموم خو
بی دهنګ بکهت وخو ب تشته کی وهسا قه موژیل نه کهت کو
های ژ خوتبی نه مینت . (بوخاری وموسلم) ژ نه بوو هوریره ی
قه دگو هیژن دبیزت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گوټ : ﴿اذا
قلت لصاحبك يوم الجمعة : أنصت ، والإمام يخطب فقد لغوت -
نه گهر رږژا نهینی یی ده می ئیمام خوتبی دخوینت ته گوته هه قالی
خو : نه ناخفه ، نه و ته خیرا خو به طال کر ﴿ یه عنی : خو
ناخفته کا هنده کیم ژی تو باخفی خیرا خو یا خوتبی تو دی به طال
که ی ، نقیژ دی ژ سهر ته رابت به لی خیرا نهینی یی بو ته نائیته
نقیسین ههر وه کی ته نقیژا خو یا نهینی یی ل مال کری .

وهەر ئاخفتنه کا ههبت یا مهئمووم بیژت - ژبلی وی یا نهو
 د گهل ئیمامی باخفت - دکهفته د بن قی حوکمی دا ، یهعنی :
 دهمی ئیمام دو عایه کی بکهت چی نابت مهئمووم بیژت : (آمین)
 وئیمامی نهوهوی - د مهجمووعی دا - دیبژت : « یا دورست نهوه
 حهرامه بو وی نهو جابا بیئزینی و سلاقی ژی بدهت » یهعنی :
 نه گهر ئیک ل نک وی بیئژی و گوئ : (الحمد لله) ^(۱) چی نابت
 نهو بیژتی : (یرحمک الله) وئه گهر ئیکی سلاف کر دقیت نهو جابا
 سلاقی نهدهت ، وخو نه گهر نافی پیغه مبهری ژی - سلاف لی
 بن - هات ، دقیت نهو صلاوه تان نهدهته سهر ، چونکی حه دیسا
 مهنعی یا عامه .

۴ - دهستکرنا بهرکان :

(موسلم) ژ پیغه مبهری - سلاف لی بن - فه دگو هیژت ،
 دیبژت : ﴿ من مس الحصى فقد لغا - ههچی بی دهست بکهته
 بهرکان نهو وی خوتبا خو به طال کر ﴾ وئاشکه رایه کو بنی
 مزگه فتا پیغه مبهری - سلاف لی بن - هنگی حه سحاس (بهرک)
 بوون ، قیجا هندهک که سان خو ب فان بهرکان فه موژیل دکر ،
 ژ بهر هندی پیغه مبهری - سلاف لی بن - نهف ئاخفتنه
 گوئ .

(۱) ویا دورست نهوه نهو نه بیژت : (الحمد لله) .

ووه کی فیّ یه ئه وین خو ب تزیی یان فه موژیل دکه ن ده می
ئیمام خوتبی دخوینت .

5 - نه به ریڅوډانا ب لایس ئیمامس فه :

ژ ئادایڼ خو تبا ئه ینی ییّ یه کول ده می ئیمام خوتبی دخوینت
مه ئمووم ب لایس وی فه بزقرن ، و ژ صه حابی یان دئیته
ریوايه تکران کو ده می پیغه مبه ری - سلاف لی بن - ده ست
ب گو تبا خوتبی ذکر وان به ری خو ددایي ووی ژ ی به ری خو ددا
وان ، له و یا خه له ته ده می ئیمام خوتبی دخوینت پشتا خو ب لایي
ئیمامی فه بده ت ، چونکی وه کی ئهم دبیین گه له ک جارا
ل مزگه فتی ده می ئیمام خوتبی دخوینت هنده ک که س هه نه پالی
خو دده نه ستوینه کیّ یا دیواره کی ، و پشت یان ته نشتا وان دکه فته
لایي قبیلې ، وئه فه نه ژ ئادایڼ خوتبی یه ، ومو خالفی سونه تا
پیغه مبه ری و صه حابی یڼ وی یه .

6 - ژیکفه کرنا پېزان ، وگه هاندنا نه خو ش یس :

(بوخاری) حه دیسه کیّ ژ (سه لمانی فارسی) فه دگو هیژت
تیدا هاتی یه کو پیغه مبه ری - سلاف لی بن - گو تی یه : ﴿ من
اغتسل يوم الجمعة .. ثم راح ، فلم يفرق بين اثنين ، فصلى ما كتب
له ، ثم إذا خرج الإمام أنصت ، غفر له ما بينه وبين الجمعة الأخرى
- هه چی ییّ رږژا ئه ینی ییّ خو بشوت .. پاشی بچت ، و د نا قبه را

دووان دا ژیکفه نه کهت ، وهندی خودی بو نقیسی نقیژان
بکهت ، پاشی نه گهر ئیمام دهر کهفت خو بی دهنگ بکهت ،
گونه هیئ وی د ناقبه را وی نهینی بی و نهینی یا دی دا کرین دی بو
ئینه ژیرن .

ژ قی حه دیسی ناشکه را دبت کو ژیرنا گونه هان - کو
قهنجی یه که خودی د گهل به نی یین خو دکهت - ب هندهك شهرتان
قه یا گریدایه ، ئیک ژ وان نه قهیه : نهوی دچته خوتبی د ناقبه را
دووان دا ژیکفه نه کهت ، ومه خسه د پی نهو که سن یین کو
درهنگ دئینه مزگهفتی ودقین بچنه سنگی فیجا دی بی ل سوتی بی
خهلکی دانن ورپژین وان ژیکفه کهن و ب قی چهندی نه خوشی بی
دگه هیننه نقیژ کهران ، نهف چهنده یا خهله ته .. وحه تا نهف
خهله تی یه نه ئیته کرن خهله تی یه کا دی ههیه دقیت نه مینت نهو ژی
نه قهیه : هندهك کهس ده می دئینه مزگهفتی ناچنه رپژین سنگی ، و
ل پشتی دروینن ، لهو دی بینی رپژین سنگی دقالانه ویین پشتی
دترینه ، فیجا ده می هندهك کهس ژ نوی دئین نه چار دبن قان
رپژین دویماهی پی برن دا بچن وان جهین قالا ل پیشی بی تژی
بکهن ، و ب قی چهندی نهف کهسه خو گونه هکار دکهن
وخه لکه کی دی ژی گونه هکار دکهن !

و د حه دیسه کی یا (نه سائی وئەبوو داوود) ژ عەبدللاهی
 کورپی به سری قەدگو هیژن هاتی یه کو جاره کی زەلامەك هاته
 مزگەفتی و د سەر ستویی خەلکی را دبۆری ، و پیغەمبەری
 - سلاف لی بن - خوتبه دخواند ، ئینا پیغەمبەری - سلاف لی
 بن - گوتی : ﴿روینه خوار ! تو درهنگ هاتی و ته نه خوشی ژ ی
 گەهانە﴾ .

یه عنی : ما بهس نینه ته خەلەتی یه کری کو تو درهنگ هاتی ،
 فیجا ته دقیت خەلەتی یه کا دی ژ ی بکهی و نه خوشی پی بگەهینی یه
 خەلکی ؟!

و ژ گەهانەنا نه خوشی پی یه مروف ئیکی ژ جهی وی راکەت
 دال جهی وی روینت ، یان ئاخفتنن نه خوش بیژته خەلکی
 و هەفرکی پی د گەل وان بکەت .

۷ - کرنا سوننه تا بهری خوتبی :

ژ حەدیسین دورست دئیتە زانین کول سەر دەمی پیغەمبەری
 - سلاف لی بن - بانگە کی ب تنی بو نقیژا ئەینی پی دهاته دان ،
 و پشتی بانگی پیغەمبەری - سلاف لی بن - ئیکسەر دەست
 ب خوتبی دکر ، و ژ پیغەمبەری - سلاف لی بن - نه هاتی یه
 قەگواستن کو پشتی بانگ هاتی یه دان وی سوننه ته کربت یان
 صەحابی یه کی وی ئەف سوننه ته یا دبێژنی : (سوننه تا قەبلی) کر

بت ، لهو يا دورست نينه ئەف سوننه ته يته کرن ، وتشتي غەريب
ئەو هەندەك كەس يين هەين : ل كرنا قى سوننه تي يا نه دورست
- يان چوننه چوننه بيژين : يا جهي خيلافي ! - گەلەك دمجدن ،
وشەري سەرا دكەت ، و د كرنا سوننه تا پشتي نقيزي دا كو يا
دورسته دسستن ، ودبت هەر نه كەن ، بوچي ؟ نزا ! وهەر چاوا
بت ئيمامي مەزن هەمي وه كي مالك وشافعي وئەحمەدي
وگەلە كين دي ل وي باوهرينه كو چو سوننه ت بهري نقيزا
ئەيني يي نين .

٨ - نه كرنا (تحيه المسجد) :

هەندەك كەس هەنە دەمي دئيه نقيزي ودين ئيمام يي خوتبي
دخوينت ئيكسەر دروين و سوننه تا (تحيه المسجد) ناكەن ، وئەفە
كارە كي خەلە ته ، ودزي سوننه تي يه ، چونكي جاره كي دەمي
پيغەمبەري - سلاف لي بن - خوتبه دخواند زەلامەك هاتە
مزگەفتي وروينشت ، ئينا پيغەمبەر - سلاف لي بن - گوئي :
﴿ ئەگەر ئيك ژ هەو رۆزا ئەيني يي هات وئيمام يي خوتبي
دخوينت ، بلا دو ركاعەتان بكەت ، ولەزي تيدا بكەت ﴾
يەعني : بلا دو ركاعەتين سقك (تحيه المسجد) بكەت .

۹ - نه کرنا (تحیه المسجد) ل دهس بانگی :

هندهك كهس هه نه ده می دئیته د مزگهفتی قه بو نقیڑا ئهینی یی و دینن بانگ یی دئیته دان - ومه خسه دا مه پی بانگی دووی یه - خو دگرن حه تا بانگ خلاس دبت پاشی دهست ب کرنا سوننه تا (تحیه المسجد) دکهن ، بو هندی دا بشین جابا بانگی بدهن ، وپشتی بانگ خلاس دبت وئیمام دهست ب خوتبی دکهت ژ نوی ئهو (تحیه المسجد) دکهن ، وئف کاره یی خه له ته ، دقیت ئهو ئیکسه ر دهست ب (تحیه المسجد) بکهن و بلا نه گه هن جابا بانگی بدهن ژی ، چونکی جابا بانگی سوننه ته و گوه داننا خوتبی فهرزه وچی نابت کاری سوننه ت پیش یی فهرز بیته ئیخستن .

۱۰ - کرنا سوننه تی ئیکسه ر پشتی نقیڑا فهرز :

چ ئه ف نقیڑه نقیڑا ئهینی یی بت ، یان هه ر نقیڑه کا دی بت ، یا دورست ئه وه پشتی مرووف ژ نقیڑا فهرز خلاس دبت هندهك ئه ژ کاران بیژت ، پاشی دهست ب کرنا سوننه تی بکهت ، یان ژی خو ژ جهی خو قه گو هیژت ، ویا سوننه ت ئه وه ئه و بیته مال سوننه تی بکهت .

گۆتن وکریارین خهلهت یین په یوهندی ب نفیژا مری فه هه ی

ول فیژی مه دقیت چاوانی یا کرنا نفیژا ل سهر مری (صلاة
المیت) ئاشکهرا بکهین ، دا ئهو گۆتن وکریارین خهلهت یین
په یوهندی ب فی نفیژی فه هه ی بو مه ئاشکهرا بن :

نفیژا مری ژ ی ئهو شهرتین نفیژی پی دقین یین کو بو نفیژین
دی دپیستی ، وئهف نفیژه ژ بیان فه دئینه کرن ، وپتر
ژ (ته کیره کی) دئینه گۆتن ، ویا دورست ئهو ل ده می
ته کیرا ئیکی ب تنی مروف دهستین خو بلند بکهت ، وپشتی
ته کیرا ئیکی ئهو دی دهستی خو یی راستی دانته سهر یی
چه پی و دانته سهر سنگی خو ، وه کی کو د نفیژین دی دا
دکهت .

پاشی ئیکسه ر - و بی گۆتنا دو عایا ئستفتاحی - دی دهست
ب خواندنا فاتحی کهت ، و خواندن دی یا سرری بت ، پاشی
دی ته کیرا دووی دهت بیی دهستین خو بلند بکهت ، و دی
صلاوه تان ده ته سهر پیغه مبه ری - سلاف لی بن - ، پاشی دی

ته کبیرا سی یی دوت و دی دوعایان بو مری که ت ^(۱) ، پاشی دی
 ته کبیرا چاری دوت و هنده ک دوعایین دی دی بو مری که ت ،
 پاشی دی سلافا ملی راستی ویی چه پی دوت و دورسته ژ چار
 ته کبیران پتر بدهن (هتا نه هان) و پستی هه ر ته کبیره کی
 دوعا بو مری دئی نه کرن ، ویا سوننه ت نه وه (ئیمام) و
 (مهئمووم) سلاقی ب سرری فه دهن نه وه کی نقیژین دی ئیمام
 دهنگی خو ب سلاقی بلند دکه ت .

(۱) و ژ وان دوعایین کو ژ پیغه مبهری - سلاف لی بن - هاتینه فه گیران :
 ((اللهم عبدك وابن أمتك احتاج إلى رحمتك وأنت غني عن عذابه ، إن
 كان محسناً فزد في حسناته ، وإن كان مسيئاً فتجاوز عن سيئاته)) .

هندەك گۆتن وكريارين خەلەت يین پهيوهندی ب ره مەزانی قە هەي

هەر جاره كا هەي قە ره مەزانی دئیت هندەك خەلەتی هەنە د ناڤ
جقا كا مە دا رۆی ددەن ، یان زیڤە دبت ، لەو یا فەرە ئیشارەت
بۆ بیته دان ، ژ وان خەلەتی یان :

۱ - زەعیكنا دەمە ب كارین بى بها ونە دورست قە :

ئەو ب خۆ هەي قە ره مەزانی دەلیقهیه كه خودی دایه مە ، خیر
تیدا مەزن دبن و جزایی وان زیڤە دبت ، لەو یا فەرە ئەم قی
دەلیقهیا مەزن ژ دەست خۆ نه كەین ، ونە هیلین دەمی مە -
چ شەف بت چ رۆژ بت - ژ قەستا بچت ، چونکی ئەم نزانین
كانی ئەف دەلیقه جاره كا دی دی ب دەست مە هفت یان نه ؟

بەروفاژی قی چەندی هندەك رۆژيگر هەنە ب هیجەتا هندی دا
رۆژی یا وان زوی بچت بی ئەو بی بجەسیین لی دگەرین خۆ
ب تشته کی قە موژیل بکەن و دەمی خۆ بی ب بۆرین ، بی هزرا
خۆ د قی تشتی دا بکەن كانی مفا تیدا هەیه یان نه ، یان ژى كانی
هەر بی دورسته یان نه ؟

وئە گەر ئەم بەری خۆ بدەینه وان کاران یی گەلەك رۆژیگر
 رەمەزانا خۆ پێ دبورین دى بین - مخابن - بارا پتر ئەو کارن
 یین خیر تیدا نه ، بەلکی گونەه ژى تیدا هەى .. وهكى بۆراندنا
 دەمى ب دیتنا (موسەلسەلاتین بى ئەدەب) و (سترانین بى
 هەتک) قە ئەوین - دیسا دى بیژین مخابن - تەلەفزیوونین
 موسلمانان لەزى و موسابەقى د پشکیشکرنا وان دا دکەن ، بۆ
 هندی دا رۆژیگران ژ بیرقە کەن دا ب نه خوشى یا رۆژى یی
 نه حەسییه !!

هەر وەسا گەلەك رۆژیگر هەنە ب رۆژیان ب شەف لیك
 کۆم دبن و دەمى خۆ ب غەیبەت قە یان کرنا هەندەك یارى
 و موسابەقاتین چو خیر تى نه دبەنه سەرى !

یا فەرە رۆژیگر ب خەطەرا قى چەندى بحەسیین و بهایى هەیفە
 رەمەزانى بزانت ، وئیکا هەندە نه کەت ئەف هەیفە بى مفا
 د سەر را ببۆرت ، ل شوینا ئەو خودایى تیدا ژ خۆ رازى بکەت
 رابەت هندی دى بارى خۆ ژ گونەهان گران کەت .

٢ - نەستغلا خەلکى و گرانگەنا بهایى تەشتان :

د حەدیسین دورست دا هاتیه کو پیغەمبەرى مه - سلاف لى
 بن - کەسە کى گەلە کى مەرد بوو ، و ل هەیفە رەمەزانى مەردینى یا
 وى زیدەتر لى دەهات .. مەعنا : پیغەمبەرى - سلاف لى بن -

کاری خوئی باش د قی ههقی دا زیدهتر لی ذکر ، بو هندی دا
ئهو پتر ب تایهتهدندی یا قی ههقی حسیا با .

ویا غه رب ل نک مه - ئەم ئەوین خو ژ ئومەتا قی پیغه مبهری
حسیب دکهین - دەمی ره مه زان ب سەر مه دا دئیت ئەم لی
دگه ریین خرابی یین خو پتر لی بکهین ، و دبست ئەم کریتسه
سالوخته د سویک و بازارا مه دا پتر یا بهرچا ف بت ، وجهی
دلئیشی و نه رازیوونا گه له ک ژ مه بت ، چاوا ؟

(ئستغلال) ئەو صیفه تی کریت یی ئیسلامی ئەم گه له ک ژئ
داینه پاش ، ل شوینا مرو فین دلره ش ل قی ههقی خو ژئ بدنه نه
پاش دی بین پتر قهست دکه نی ، چونکی ئەو دزانن دی بو
مینت و خه لک یی هه وجهیه ، تشته کی - خوارن بت یان جله ک بت
- بهری ره مه زانی ب سهره کی دی کری ، گا فا بو ره مه زان هه ره
هه ر وی دکانی و هه ر وی تشتی بکه ره دی بین سهر وی دو
جاران یان سی جاران زیده تر لی هاتی ، و هندی روژه کی پتر تو
ئیزیکی جهزنی بی سهر - وه کی دهره جا هه راره تی - زیده تر لی
دئیت ، و دکان هه ر ئەو دکانه ، و (بضاعة) ژئ هه ری
به ری یه ، و خودان ژئ روژیگه ره کی وه لی یه ! بوچی ؟

- چونکی وی ب خو وژدان وئیمانہ کا وەسا ژى نینه وی ژ څى
ئستغلالی بده ته پاش ، وکەس نینه ئەو ژى بترست وەزره کى
بو بکەت !!

څینجا بوچی ئستغلالی نه کەت ؟

۳ - زیډه بوونا خازوۆکی یی :

خازوۆکی ئەوه مروۆف داخوازا خیر کرنی ژ کەسه کى دى
بکەت ، ومروۆڤى خازوۆك ئەوه یی ب خواستنى دژیت ، وکارى
خو یی ئیكانه دكەته خواستن ، دا یی بژیت .

ئیمامى غەزالى دبیژت : خازوۆکی ب خو کاره کى حەرامه ،
وهنگى حەلال دبت ئەگەر خودان کەفته تەنگاڤى یه کا وەسا ئەو
مەجبور ببت ، وئەو کاره کى حەرامه چونکی ئەو ئیک ژ سى
تشتین حەرامه : یا ئیکى : کارى وی گازندهیه ژ خودى ، هەر
وه کى ئەو یی دبیژت : خودى تەخسیری دانا قەنجی یان دا د گەل
من کری یه ، یا دووی : ئەو ب څى کارى خو خو بو ئیکى دى
ژبلى خودى دشکینت ، یا سى یی : ئەو ب څى کارى خو
نەخوۆشى یی دگەهینته وی یی ئەو خواستنى ژى دکەت .

وئەف هەر سى کاره ب شریعت دحەرامن .

وئەگەر ئەم بەرى خو بدهینه حەدیسین پیغه مبهرى - سلاف
لى بن - دى بینین ئەو ب رەنگه کى ئاشکەرا مە ژ کارى

خواستنی ددهته پاش ، وخیره کا مه زن ژى بو وی که سی
ده سنی شان دکه ت یی خو ژ خواستنی ددهته پاش ، ژ وان
حه دیسان :

یا ئیکی : عه بدلاهی کوری عومهری دیژت : پیغه مبهری -
سلاف لی بن - گۆت : ﴿ لا تزال المسألة بأحدكم حتى يلقى الله
وليس في وجهه مزعة لحم - ئیک ژ هه وه دی مینت خواستنی که ت
حه تا ئه و دئیته نک خودی و پارچه یه کا گوشتی ل سهر روی یی وی
نینه ﴾ . (۱)

یا دووی : تهوبان ژ پیغه مبهری - سلاف لی بن -
فه دگو هیژت ، دیژت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - گۆت :
﴿ من يكفل لي أن لا يسأل الناس شيئاً وأتكفل له بالجنة - کی دی
که فاله تی ده ته من چو تشتان ژ خه لکی نه خواست وئه ز دی
که فاله تی ده می ئه و بچته به حه شتی ﴾ . (۲)

ژ فان هه ردو حه دیسان ئاشکه را دبت کو ئه و که سی خوستنی
بو خو بکه ته کاری رۆژا قیامه تی ده می دئیته مه حشه ری روی یی
وی یی قیچه و چو گوشت ل سهر نینه بو هندی دا خه لک بزنان
ئه فه ئه و مروقه یی روی یی خو ل بهر خه لکی سار دکر .. وئه و

(۱) بوخاری و موسلم فه دگو هیژن .

(۲) ئه حه د وئه بو و داوود فه دگو هیژن .

که سیّ خو ژ خه لکی بیّ منه ت بکه ت و خواستی نه که ت رږژا
قیامه تیّ جهیّ وی دیّ به حهشت بت .

مخابن خواستن نه فرۆ یا بوویه نه و کاری کریت بیّ ژ هه می یان
به رچاقترد جقا کین مه دا ، هه و ه کی پیغه مبه ریّ مه نه م ژ فی
کاری نه داینه پاش ، و نه ف کاری کریت ل هه یقا ره مه زانیّ
زیده تر لیّ دیت ، و بهر ده رین مال و مزگه فتنان دبه نه و جه ییّ
قولین خازو کان مالا خو ددانیّ ، و پیثقی یه جهیّ کار به ده ست
ب دژواری ریّ ل فیّ دیاردا کریت بگرن ، و خه لک ژ ی ژ لایي
خو ف ه هاریکاری یا به لاقبوونا ویّ نه که ت ، و هاریکاری یا فان
که سان نه که ن ، نه گه ر نه و ژ ی دیّ شریک بن د گونه هیّ دا .

و ب راستی ئیک ژ مه زنترین خرابی یین فیّ خواستنا
بیّ مه عنا نه وه فه قیرین ژ راستی د ناف دره وینان دا به رزه دبن ..
د ره مه زانیّ دا پیثقی یه نه م خیرین خو زیده بکه یین ، و ل وان
که سان بگه ریپین یین هه وجه ، به لیّ مه عنا فیّ نه و نینه نه م خیرین
خو ل سه ر وان که سان به لاف که یین یین کار و که سپیّ خو کری یه
خواستنال بهر ده رین مزگه فتنان ، نه و که سین بارا پتر ژ ی
د ده وله مه ند .

۴ - گه هاندنا نه خوشی یی ب رپکا سماعین مزگهفتی :

و ژ وان خه له تی یین ئەم دینین ل هه یقا ره مه زانی زیده
 دبه لاف یین په یوه ندی ب مزگهفتان قه هه ی گه هاندنا نه خوشی یی
 یه بو خه لکی (مه حه لی) ب رپکا (مکبره و سماعا) مزگهفتی ،
 وئه قه راستی یه که دقیت بیته گۆتن ئە گهر خو بو هنده کان یا
 نه خوش بت ژ ی . یا بوویه عه دت - ومه گۆت عه دت چونکی
 ئەف کاره نه ژ شریعه تی یه - دی بیژین : یا بوویه عه دت ل هه یقا
 ره مه زانی هنده ک (مؤژن) نیفا شه قی دی رابن سماعا
 مزگهفتی هه لکه نی و ب دهنگه کی بلند کباری کهن یان
 قورئانی خوین ، ب هیجه تا هندی دا خه لک رابینه پاشیقی ، ئەو
 ب خو ئەف کاره (بیدعه یه که) د دینی دا هاتی یه ده ریخستن ،
 ئەفه ئیک ، یا دووی : ب قی کاری نه خوشی دگه هته خه لکی ،
 چونکی پتر ژ دو سه عه تان به ری ده می پاشیقی ئەف کاره
 دئیه کرن ، و گه له ک جار ان دهنگی سماعین دو سی مزگهفتان
 تیکه لی ئیک دبن ، وئاوازه کی غه رب و بی کهس تی نه گه هت ژ ی
 ده رد که فت ، قیجا ئەفی چ خیر تیدا هه یه ؟

وئه گهر هنده ک کهس هه بن هزر بکهن ئەفه ئیک ژ شیعارین
 ئیسلامی یه دقیت بمینت ئەو دشاشن ، چونکی نه پیغه مبه ری ونه
 سه حابی یان ئەف کاره نه کری یه !

هەر وەسا نوکە ئەم دینین ل گەلەك مزگەفتان ل دەمی نقیژی ئیمام نقیژی ناکەت ئەگەر (موکەبری) هل نه کەت وەهەمی دەنگی نه دەتێ ، بلا مەئمووم وی ریزەکا ب تنی ژى بن ، نه بهس هنده .. بەلکی مه دیتی به هندهك ئیمامان یا خو ژ ئیمامه تی یی دایه پاش نه ژ بهر چو ب تنی چونکی (موکەبرا دەنگی) ل مزگەفتی نینه !

وئەف گرفتاری به - وه کی مه گۆتی - ل هەیفارەمەزانی زیده دبت ، ل دەمی کرنا تەراویحان ، دی بینی ل هەمی مزگەفتان سماعه دهلکرینه هەر چهنده سی چاریکیڤان قان مزگەفتان هەوجەیی ب هلکرنا سماعی نینه ژى ، وپتر ژ سەعەتەکی دەنگی ئیمامی ب خواندنێ ویی مۆئەززی ب زکری (موبتەدع !) مهحەلی هەمی یی دهرزینت ، ئەف کاره ب حوکمی شریعه تی بیدعهیه ، و ب دیتنا هۆنەری (نهشازهکا موزعجه) ، و ب بۆچوونا (زهوقی) قەرەبالغه کا بی مهعنايه !! ئەگەر بۆ هندی بت دا مەئموومان گوهر ل دەنگی ئیمامی بت (سماعا داخلی) تیرا قی چهندی ههیه ، وئەگەر بۆ هندی بت دا ئیمام دەنگی خو یی خوش بگههینته خەلکی مهحەلی د مالین وان دا ئەف چهنده ب جه نائیت ، چونکی هەقالی وی ئیمامی مزگەفتا دی مهجالی نادەتی دەنگی وی صافی بگههته خەلکی ،

و د ئه نجام دا نه مروّف دزانت ئه ف ئيمامه چ دييژت نه يى دى !
ل فيرى ژى دى بيژين : ئه ف (دياردا نه شه رعى) ب به لاقبوونا
خو يا بى مه عنا بىي كو لايين شوله ژى مايى خو تى بكه ن
پروى به كى كرېت دده ته مزگه فتيى مه .

ناڤه روک

بهره پر	بابه ت
۵	ده سپیک
۱۱	ئو گوتین پیه وندی ب توحیدی وباوهری یا
۲۹	مرؤقی قه هدی
۳۶	ئو گوتین پیه وندی ب دوعا کرنی قه هدی
۴۷	هندهك پهیف وزارا قین هه قچاخ
۷۰	ئو گوتن و کریارین پیه وندی ب نقیژی قه هدی
۱۰۰	ئو گوتن و کریارین پیه وندی ب نقیژا جماعت قه هدی
۱۰۶	گوتن و کریارین خهله ت یین پشته نقیژی
۱۲۴	گوتن و کریارین خهله ت یین پیه وندی ب نقیژا
۱۲۶	ئهینی یی قه هدی
	گوتن و کریارین خهله ت یین پیه وندی ب نقیژا
	مری قه هدی
	هندهك گوتن و کریارین خهله ت یین پیه وندی ب
	ره مه زانی قه هدی

